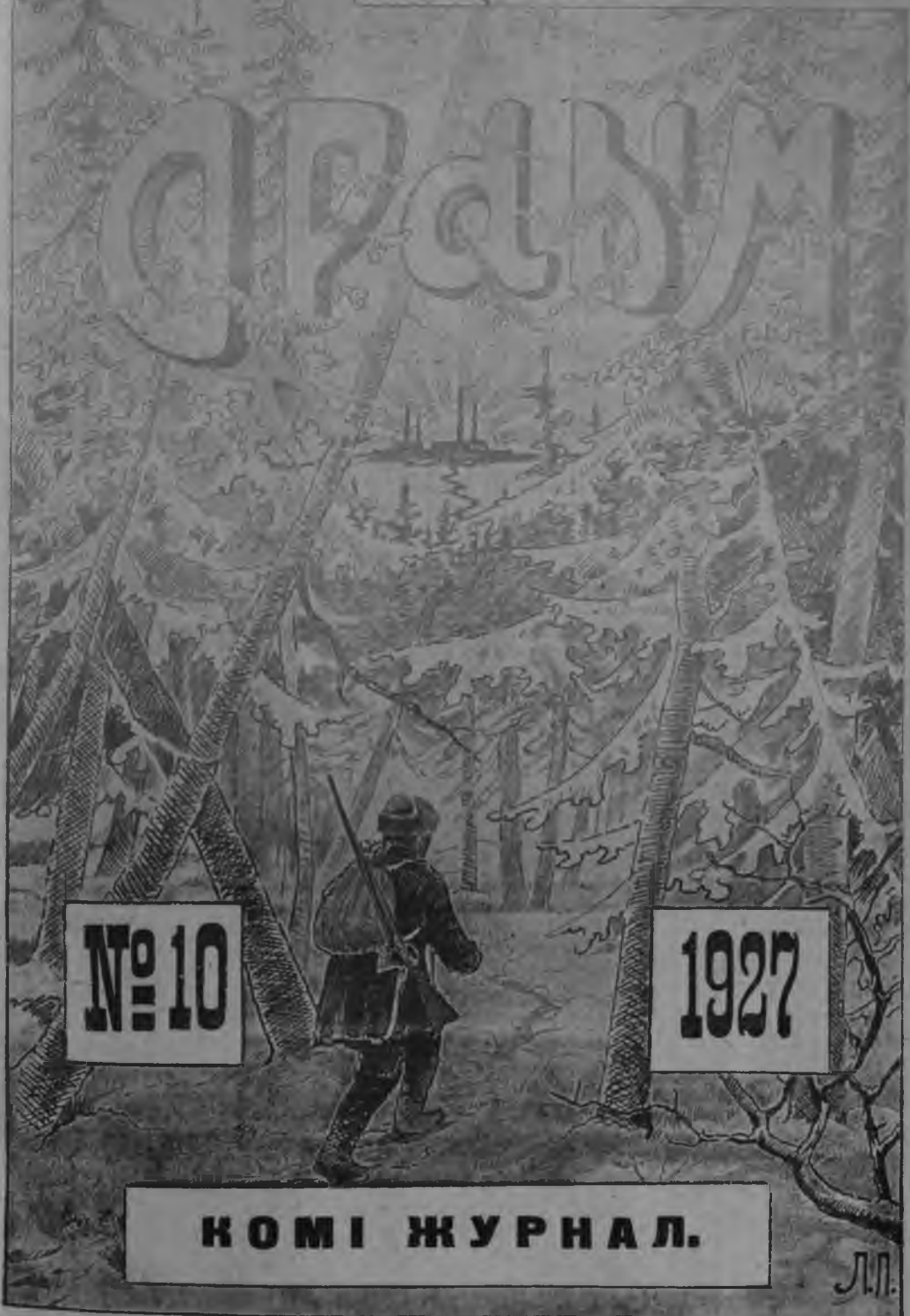

XIII 3.4
H1799-1

4

Ставляючися пролетаріатом, студентів

ПРАВА

№ 10

1927

КОМІ ЖУРНАЛ.

Л.П.

ОТДЕЛ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Крестьянский журнал на коми языке. Орган Коми Обкома ВКП (б).

№ 10 (13) — Октябрь — 1927 год.

Устьысольск, Набережная, 41.

Ставмуыввса пролетаріјас, өтүвтчөј!

1917-10-1927

Сувт, четин јором, дором дојтыр!

Сувт шыгыл шундо, бөрды јаз!

Пбе вјртө пуңдө, палөд ојбыр,

Мед сөлөм өзјө бын-моз.

Став муывв-пежсө зикөз гөрам,

Люк вужав перши — мед оз пет;

Мі долыд өлөм вылыс дорам;

Код вөлі аны, мед алас пөт.

Тажө кыпөдчөм мјјан

Муывв мед-бөрја коз.

Сувт, ужалыс-јөз-пјјан,

Став ембур аслыд бөст!

Оз бетин сарјас лычыд олөм,

Оз кысы јенгань нинөмтор,

Ас-вынөи бөстны быдөн колө,

Став тилеис-лебгыс мјјан-дор.

Мед мынлас горшыс чорыс гөрөд,

Мед му-пыр мунас мустөмтор,

Бөст муывв-пежсө, путкылт, пөрөд,

Јон дае пөс-вывонд шудтө дор!

Тажө кыпөдчөм мјјан...

Мыј муыс лептө—ставыс мјјан.

Быд ужсө вермө вына сој,

Став дыша-горшсө пөдтам бідн,

Коді оз ужав, мед оз сој.

Оз зев дыр куркыс кырныш чукөр,

Мі регыд індам олан-ін.

Бур асыв савкјө кыа југөр,

Гөрд міча шонді сөтас вын.

Тажө кыпөдчөм мјјан...

- мезлун -

THE [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

1900
[illegible]

ММ-29-1
4

Ставмуывса пролетаріјјас, օтутчօј!

Օ Ր Վ Կ Ե Մ

ԿՈՄԻ ԵՅՆԸՆ ԺՈՐՆԱԼ.

ԼԵՀՕ ԿՄԻ (Ե)-ԼՈՆ ՕԲԿՈՄ ԵՅԻ ԾՆԿՆԻԿՆ ԵՄԿԻԸ.

10 (13) №

Օ Կ Ե Բ Ր

1927 ՎՕ.

ԺԱՏ ՎՕ.

Ժատ ՎՕ տրի աս-վօսնանիմ վերասօմ-
լի ժա աս-վօլանիմ սջալօմլի. Ժատ ՎՕ մս-
վիլին կվալթօժ յսկօնաս րօբօչեյյաս ժա
կրեստանա ասնիս ասլինիս տեօնիս վիլ Բսր
օլօմ, շսմսլա տսվտչալօնի ասլանիս վեզ-
կիժ տյսլօժ. Ժատ ՎՕ-չօջ կվալթօժ յսկօնա-
նիս ստավ մս-սազալա սավեյլօ տիլեցի-սե-
ցից յօզ-սօվսօ Բիկի, օզյօժօ յիջիժ կօլան
Բի. Ժատ ՎՕ-նիլ մս-վիլին վօստօմա սազկի-
ժա, շիրյիվտից սօցիալիզմլանօ սեթան օչօս.

1917-օժ վօրն օկտաբր 25-օժ լսնօ
(վիլ-նօղօն նօյաբր 7-օժ լսնօ) Սիօիրին
րօբօչեյյաս ժա սալժադյաս. Բօլշևիկյաս
սարտիյա շսկսալօմօն ժա տյսլօժօմօն, սեթի-
նի Բիվա-վիլօ օրսջեօն կօրսնի ասլինիս
սրավայաս, շիսիտիսնի կապիտալիզտյասլից
վազտ. Բօլշևիկյասլօն վօյսկայասից կս-
տիսնի Վրեմենեյ սրավիտելստվօօս Վիմիեյ
ժվօրետսն, ստավ մինիստրյասօժ արեստյտիսնի. Տօմիլ յսրալիցից—սեսեր
Կերենսիյ սլօտից սիսշիլնի. Վօստիսնի աս-կիանից ստավ ցիրիցջից
սլչրեժենիցեյասօժ. Օկտաբր 25-օժ լսնօ շսկօրտչից Սիօիրին Տավրօս-
սիյաս Տօվետյասլօն մօժ սյեզժ. Սնջիկից սեն վօլինի Բօլշևիկյաս.
Տյեզ շսլից Բօստնի վազտսօժ աս-կիաս, ժօսօժից րօբօչեյյաս ժա Կրեստանա
սրավիտելստվօ. յսրալիցնաս սեղօժ Բօրյից Լենին-յօրտօս. Տի-Բօրին
կիսլօժօմից սիր-օտարօ սազկալի ստավ Րօսսիյա-կսշա.

Լենին.

Փեվրալսա րեվօլյուտսիյայի րօբօչեյյաս ժա կրեստանա կօրսիսնի վօյ-
նայե ժսլժօմ (միր), վիչմս, նախ, վօլա. Վազտից սեկի կօլի կապիտա-
լիզտյաս ժա սօմեշիչիկյաս կիլն. Նայլօ նիլօմ սզ սեթնի սջալից յօզլի.

Տօվետվազտ սիրստօմ-սիր սեթից սջալից յօզլի միլ Նայլօ վօլի
կօրօնի. Տավրօսսիյաս Տօվետյասլօն Մօժ սյեզժից ժեզից ժեկրետ միր-

ՕՏԺԵԼ
ՆԱՇԿՈՆԱԿՆԱԿՆՈՅ ԼԻՏԵՐԱԿՆՐԱ

жылыс, декрет помещи́кжаслыс став ви́змужасо крестаналы некущом дон мынтытог сетом-жылыс. Си́зи-жо е́езд шуис: быд-пөлос ас-сорни́а жозлы почо торждчыны зикоз, весиг зик торжа госу́дарст-воо. Ставресе́йжаса ко́ймод е́езд вынеодис жуортом ужалыс жозлы права́жас сетом-жылыс (декларация прав трудящегося и эксплуатируемого народа).

Мед-коланыс да мед-ыжыд сетомыс Окта́брса револу́тсиялон, ферт, ужалыс жозон ас-киас власт бостомыс да пролетари́атлыс ыжыдаломсо лосодомыс. Револю́тсия зо́ннас путкылтис, кистис важ власт-ногсо. Важ власт-пыддыс лосодис вьл-ногса власт, Со́вет-власт, со́мын пролетари́атлы да сы-дор олысжаслы—крестаналы бур-вьло ужалан власт.

Ми, комі́ жоз, Окта́брса револу́тсияон јешчо-нин унжык бостим. Ми-од сар-дырји вөвлім, мукд ас-сикаса сорни́а жоз-моз-жо, парти́тана жоз. Ми́жанос роч сарлон власт ез пуктивлы морттујо, ез щок-тив аслыным аенымос раде́јтны, морт-пыдди овны. Окта́брса ре-волу́тсияон перјом власт, асланым власт мод-ногон лосодис. Ми-жанлы о́ни сетома автономі́а. Ми о́ни вермам ас олόμεам-серти овмоснымос лосодны да кыподны, вермам буржыка југдодчыны.

Кущом парти́а туддодис ужалыс жозос бостны власт.

Кущом парти́а колтчис помоз робочей-класс-дор? Кущом парти́а нуодис робочейжасос, гол крестанаос Окта́брса револу́тсияо, туддодис најос бостны ас-киас власт?

Ви́додламо, кы́зи есержаслон (со́циал-револу́тсионсержаслон), менше́викжаслон да больше́викжаслон парти́ајасыс сорнитисны, Февралса револу́тсия-борын револу́тсия уж-жылыс.

Мед-вөјдөр—кущом-ногса власт (государственное устройство) о́ни колдо?

Есержас да менше́викжас шуоны: буржуа́цијаса парла-мента респу́блика. Робочейжаслы да крестаналы лосодавны ре-формајас.

Больше́викжас шуисны: робочейжас-да, салдатжас-да, крестанајас-да, казакжас депутатжаслон Со́вет-Респу́блика. Став властос Со́ветжаслы!

Кы́зи ви́ддисны со́циализм-вьло?

Есержас да менше́викжас тингисны: ми-по-еско сизсо со́циализм-дор-да. Со́мын о́ни мовнавы да вочны кущомко ужјас со́циализм-дорыд во́з-на.

Больше́викжас шуисны: ми со́циализм-дор. Колдо, мед робочейжас да мукд депутатжаслон Со́ветжасыс пырыетом-пыр зилысны вочны со́циализмлаңо мунаң уж.

Имперіализмса во́йна-дор али воча сылы?

Есержас да менше́викжас: ми-еско воча имперіализмса во́йнаыды-да, тајо, о́нја во́насо дорјам.

Большевикјас: ҕерт, ми воча мунам быд имперіалізмса војналы, воча мунам став војнануоды буржујјас правітелствојаслы, щіц временней правітелствоы.

Візмужас помещщікјаслые крестаналы сетом-жылые есерјас да меңшевикјас шулісны: буржык лоб, крестана-кө відчигласны Учредітелней Собраньеоз. Сіјө мыј шуас... Аеныс пыр нужодчисны Учредітелней Собраньеос чукортомыс.

Большевикјас шулісны: колб візмужас помещщікјаслые бостны пырыетом-пыр. Советјас-пыр дөөдны сы-вылын чорыд порадок. Щыкөдны скөт, ужалан көлүј некущма оз пощ.

Есерјас да меңшевикјас воча мунасны і пабрік-заводјас-вылын робочейјасөн віздөдм (контроль) лөсөдөмлы, сесеа пабрік-заводјасө государство кіө бөстөмлы.

Татыс пощө-нын ащыны: **сөмын большевикјаслөн партіјаыс, Ленин-јорт чүждөдөмөн**, нуөдіс робочей-классөс өтув сузчытөм крестанакөд Октабрса револютсіјаөщ. **Сөмын большевикјас-партіјаөн** нырщікалөмөн робочейјас да крестана шеныштисны ас сылі-вывыныс помещщікјасөс да капіталістјасөс, бөстисны ас-кіаныс власт. **Сөмын большевик партіја нуөдіс дај нуөдө робочейјасөс да крестанаөс сотсіалізмө.**

Есерјаслөн да меңшевикјаслөн самлуныс тырмө вөлөм сөмын робочейјасөс да крестанаөс ылөдлөм-вылө, уж-вылас воөм-мыеті шыбытчисны **капіталістјас-бердө.**

Војна војас.

Октабрса револютсіја бөрын, Советвласт лөсөдөм-бөрын міжан-вылө быд боксащ укөдчисны ас-муса капіталістјас да генералјас, щіц есерјас да меңшевикјас. Локтисны на-бердө, жітчисны накөд ставмуывиса капіталістјас, көсјисны артельөн, поңјас-моз, нывлы-итны ужалыс јөзлыс государство. Том Совет-Республикаөс јөртисны кыщө. Колб вөлі робочейјаслы да крестаналы пуктыны помтөм вын, мед віжны асыныс перјөмторөс. Колб вөлі зік став ембурөс сетны војна-вылө. Лоі пабрік-заводјаслы бөстисны вөчны војенней көлүј. Лоі бөставны крестаналыс пөщті став лишней нащсө щыгјалыс робочейјасөс да асыным арміјаөс вердөм-вылө. Војна-вөсна став өвмөсным кіесыны күтис: уна пабрік-заводјас сувтисны ломтысан да ужалан-көлүј тырмытөмла, транспорт омөлтчис, візмужас ендалисны ужалысјас да скөтјас сузчытөмла. Лоі быдөнлы јона щыгјавны, нащ-пыдді качјас да жмыкјас еөјөмөщ волім, көмпаөкөмыс щескавлім. **Віт во кысөс војна.** Віт во Совет-Республикаса ужалыс јөз өрүжөөн пыкісны асыныс государствонисө врагјасыс. **Советвластөн дорөм Гөрд арміја весаліс ас-мусө капіталістјас војскаыс.** Щыгнөсөпөт, омөщ паскөма, щетырманна өрүжөеа Гөрд арміја веніс пөт, шоныд паскөма, кокувсащыс јурвылөщыс өрүжөөн вөтщысөм јөщыд арміјаөс. Капіталістјас вјөдисны міжанөн, бөрө ісковтис-

ны. Шенҗис миҗан уҗ-вылө став муыс. Нимкоҗасисны ставмуывиса уҗалыс јөз, отсалисны миҗанлы. Опҗысам ми сижөн? Опҗысам, җерт! Ми-өд **венім**, ми кужим дорҗыны асыным мед-воҗза госуҗарствонымөс.

Есерҗас да меньшевикҗас тајө воҗаснас бара-на петкөдлисны асыныс „уҗалыс јөз-дор төҗдысөмөс“. **Најө** кыпөдлисны Ленинградын јункерҗасөс револуцсиялы паныд (1917-өд воын, II/XI). **Најө**, уҗалыс јөзлы револуцсиясө вөчны отсалөм-пыд-ди, корисны германҗаса генералҗасөс Украинаыс Сөветвласт бырөдны. **Најө** ызјөдисны јапонҗалыс воҗкасөс локны (1918-өд воын, мартын) асыввыс Сибырө (Дальний Восток). **Најө** кокнысө нулисны англиҗаса воҗкалыс Кардорын. **Најө** кыпөдчылисны Јарославлын Сөветвласт-вылө (јулын). **Најө** көсјисны чышкыштны Сөветвласт Мөскуаын јурнысө лентылөмөн (јулын-жө), **Најө** воҗна воҗасө, сөкыд воҗасө жүгөдлисны посҗас көрттуҗас-вылын, мукөдтор, мед кыҗкө пановтны, омөлтны уҗалыс јөзлыс капиталистҗаскөд тышкасөмөс. **Најө** Ленин-јортөс заводитлисны вины. **Помтөм-дортөм налөн уҗалыс јөзлы мыж вөчөмыс**. җај өни-на најө помала, капиталист-госуҗарствоҗасөн отсалөмөн, вөчөны асыныс „уҗалыс јөз-дор“ уҗнысө.

Овмөс кыпөдам.

Воҗна помасөм-бөрын миҗан уҗҗас јешщө паскыда вөссисны. Колө вөли ыҗыд вын пуктыны кисөм овмөс кыпөдөм-вылө. Нөҗ-јөнөк, вөчасөн, воыс-воө миҗан унҗык да унҗык пабрөк-заводҗасыс кутис чөпсасны щыныс, көрттуҗас, парокөдҗас ловчыны, муҗас һаһөн тысөавны. **Ми револуцсиялы җас воыд-кежлө јона-һын овмөс-нымөс лептим**. Ми воим овмөснымөн воҗнаөҗса кад-выјөҗ-һын, промышленностын уна-тор вөчөмөн вөсөг панјим.

җерт, воҗнаөҗса кад-выјөҗ воөм овмөснад ми огө-на сөвтөј. Миҗанлы овмөснымөс колө лептыны јона-на вылө воҗнаөҗса овмөс-сөртҗыд, колө вывти-на бурмөдны. Сөвет-Сојуз бөстөс ыҗыд уҗө: миҗан виҗму уҗалан госуҗарство бергөдны промышленноста госуҗарствөд. Тајө уҗсө ми өни вөчөм-һын. Стрөбиталам вылө пабрөк-заводҗас бысөсама көлуҗас вөчөлөм-вылө, вөчөлам заводҗас промышленностлы да виҗму уҗалөмлы колана машинаҗас вөчөвны. Ми верим вөчны Волховстрој. Ми кутчөсөм вөчны сөһөпрострој, Семөре-ченскеј көрттуј. Ми збычыс-һын гырысө-код нуөдам сөцсөализма овмөс дорөм. Ми петам-һын сөцсөализмлаһө мунан паскыдҗык туј-вылө.

Сөҗи-жө миҗан өдјөҗык, сар-дырҗи-дорыс, муно воҗө јөзөс жүгөдөдан уҗ. Школаҗас воҗнаөҗ-дорыс унҗык, сөтчө паскыда вөстөма туј сөмын робөчөҗаслы да крөстөаналы. Быд пөльсөсн, вөсөг мед-пөмыд сөктҗасөс өмө өни лыдөҗысан-көркаҗас. Сөдөны киноҗас. Пыр-өтарө лөкмө јөз-бердө радио.

Міжан комі муын дае воон сiңi-жө велъ воқө лоi тувтчөма ов-мөснймөс кыпөдөмөн, жүдөдчөм уж пәскөдөмөн, сiңi воқө. Мi сы-жылые тајө журнал нумерас воқынжык гiжим.

Сарлөн властыс отсавліс алі Сөветвласт јонқыка отсалө ужалые јөзлы.

Сөвет-правітелство јона отсалө кыпөдны промышленност да візму ужалөм. Отсалө крестаналы овмөсө кыпөдны: өтүвтө копе-ративјасө, уждө сөм, зілө донтөгжык сөтны візму-ужалан машина-јас, донтөммөдө пабрік-заводса төвар, кокнөдө налогјасые, сiңi воқө.

Візөдламө, кыңи отсавліс сар-правітелство да кыңи отсалө Сө-вет-правітелство ужалые јөзлые олөмсө быд-бокеан бурмөдны.

Сарлөн правітелствоыс унжык докодө (60%-гөгөр) аслас бјуджетас чукөртліс **вотјасөн**. Мiжан бјуджетын, шуам, 1926-27 во-ын докодые вотые вөлі 47%. Сар-дырса да өнiја-вот бөстөмыс қик мөд-нога. Сөветвласт зілө **унжык вотсө** перјыны **озыржыка олысјасые**, сүзчытөма олысдые зев еңа бөстө лiбө **зiкөз мөздө**.

Волковстрој

Со, шуам, 1926-27 воын візму вот вөлі 300 мiльон шайт. Сыы-жын-гөгөр сөмсө мынтiсны став крестана овмөс-пiеыс 14%-ыс (јонқыка сүзчана олысјас). 20% овмөсјас-пiеыс вотые мөздөма вөлі зiкөз (сүзчытөма олысјасө). Сар-дырјi **унжык вотыс** перјые-сыліс **ужалые јөзлөн**. Со, бөстам, 1913-өд во. Сөкi ужалыдые быд 100 шайт нажеткаыс бөстiсны 14 шайт 30 ур. Помешіікјасые, пабрікантјасые, төргөвөчјасые быд 100 шайтыс бөстiсны 10 ш. 90 ур. Капіталiстјасыд i сы-мында вотсө ас-зөпсөаныс ез мынтыв-

ны. Вот-донсö најö вöли еујасны төвар-донас дај сїјö вотыс бара-жö водас нöбые-вылö—ужалые-вылö. Сесеа сар-правітелствоыд зев уна вот бостліе ужалые јöзлые актеїзјасөн (јöзлы колан төварјас-вылö налог пукталöмөн).

Сар-правітелствоса бјуджетые (1913-öд восаые) сөмсö леҗліс-ны јöзлы јона колантор-вылö (**јүгдöдчöмлы, зонвіҗа кутöмлы, віз-му ужалöмлы, сїзі воҙö**) сөмын **10%-сö-гöгөр**. Сы-вылö мїјан бјуджетые (1925 26-öд восаые) етлісны **30%-сö-гöгөр**.

Мі-көт олам капиталіст-государствојас-кыщын, **СССР-öс дорјөм уҗ-вылö** 1925-26 вөса бјуджетые етлім **16,5%-сö**, а сар-правітелство 1913-öд вөса бјуджетые віҙöма **арміја-вылас** матö **30%-сö**.

Сöвет-Сојузлөн рөскөдјасө бјуджетые лөгөдöны сїзі, мед унҗык сөмыс мунö овмөс-вылö, јүгдöдчөм-вылö, ужалые јöзлы мукөдтор колантор-вылö, а сар-правітелство бјуджетын мөдарö (со, 1913 воын пöлітса-вылö, судјас, җурмајас, віҗкојас да поңјас-вылö віҙöмаөс 346 мїлльон шајт—10%-сајас став бјуджетые, уҗдыөм-јасые %% мынтөм-вылö—424 мїлльон шајт—12%-сајас. Куш сар сөмјасыс-вылö быд во мунлöма 17 мїлльон шајт—50 еуре шајтөн лун).

Воҙö-кежлö мїјан уҗыд јона-на уна.

Октябрса револютсїјалы мөд даc во-вылö петігөн Сöветвласт-лөн, став ужалые-јöзлөн емөе зев-жö тырые выл уҗјас. Мїјанлы колö **став овмөснымöс бергөдны сотсіализмö мунöм-вылö**. Сы-вөсна колö паскөдны, јонмөдны промышленност. лептыны сы-выјöз, мед сїјö етеіс ужалые јöзлы җік став коланторјасө дај етеіс донтöҗык, мед асланым промышленност вöчаліс набрік-заводјаслы да віҗму ужалöмлы колан машїнајас. Колö бурмөдны да паскөдны віҗму ужалöм, вужны выл-ногөн, кокнідҗыка ужалöмö—уна переманаөн, машїнајасөн, веҗіг електрїчествоөн. Колö паскөдны вөр-леҗöм.

Коммуніст-партіја да Сöветвласт отсалöны крестаналы коператсїјаö öтувтчыны. Коператсїја колö паскөдны, бурмөдны крестана-пөвсын. Коператсїја-пыр-öд сөмын мї вермам кыскыны сөктса овмөсјастö сотсіализмад.

Мїјан Сöветјаслы колö нуөдны зев ыҗыд уҗ: став олөмсö бергөдны сотсіализмлаө мунан туж-вылö. Сїјөс мї вермам нуөдны, кутам-кө кыскыны сөветјасас, најö уҗас унҗык ужалые јöзөс, кутам-кө мї пыр-öтарö ловҗөдны сөветјаслые уҗсө, матыетны јöз-бердö. Мїјан партіја чорыда бостөіс уҗнуөданијасые бјүрократїзм вужнас нещыштны. Тајö уҗсө нуөдны колö быд мортлы отсасны.

Мїјан овмөс кыпөдöмлы колö уна сөм. Сöвет-правітелство сы-вөсна леҗдывлö воана зајөмјас. Сесеа ужалые јöз отсалöны госу-дарстволы тајо уҗсө (овмөс кыпөдöмсö) паскөдны сөм-чөжан кас-сајас-пыр. Крестаналы колö асыныс чөҗыштөм да прөст сөмсö

етны зајомјасө, пуктыны еом-чөжан кассајасө. Сыые бурис воө аслыныс крестаналы дај щөщ государстволы.

Партија да Сөветвласт щөктөны донтөгжык еетны крестаналы пабрік-заводса төварјас.

Капіталіст-государствојас мијан-вылө зырөоны.

Мијан кыштөмным, овмөс бурмөдөмным, сотсіалызмань мунөм-ным оз во еөдөмвыланыс ставмуывиса даснаң-сојыејаслы—капіталістјаслы. Најө пыр зыртчөны мијан-вылө. Бөрја кадјаснас јешщө-ның төдчанаөн петкөдлөны ассыныс лөглунөс. Капіталістјас јавө-моз кутисны **лөсөдны мијан-вылө война**. Мијан мог Октабрса револүтсіјалы мөд дас во-вылын важ-ног јонмөдны Гөрд арміјаөс, паекөдны ОСО-Авиахімлыс ужсө, сы-пыр төдмасны војеннеј ужөн. Мијанлы весег өтө здук-кежлө, уж-вылын-ны, шөйтчиг-ны оз поғ ву-нөдчывыны: **ми олам капиталіст-государствојас-пөвсын, најө коркө укөдчасны мијан-вылө**. Мед ми пыр вөлім дөсөдчөмаөс аснымөс дор-јыны. Сөкө некущөм вын мијанөс оз вермы пуккылтны. Сөгса-өд-і ставмуывиса ужалыс јөзыс мијан-дор олөны. Ставмуывиса ужалыс јөз пыр отарө вежөрмөны, кағалөны код-бөрсө налы колө мунны, матысөны Коммунист-партијајас-бердө, сувтөны Комінтерн гөрд дөрапас-улө.

Талун тырө дас во Октабрса револүтсіјалы—мијан мезлунлы. Ми вујим дас во асным ас-вылын ыжыдалөмөн, ас-вылө тилсөм-песөмөн. дас воөн ми ставмуыслы чујымөн ужјас вөчим. Мед гө-гөрвоан, кущөм воғө ми, бөрө колөм најт пемыд важ Россіјаса ужалыс јөз, тувтчим, колө виғөдлыны дас во-сајө, мөвпаштны мы-јөн ми заводитчим овны, мыјөн өні ми олам.

СССР-са робочөј класс өтүв гөль да шөдкөд-дема олыс крестанакөд, Коммунист-партија чујдөдөмөн, дас во-чөж ковгө-дорө выль-нога олөм, сөмын тилсыс-пессыс јөзлы колана олөм. СССР-са робочөјјас да крестана петкөдлісны: најө пелькөдөны важ-нога обществолыс лок олөмсө, өркурыд шөг најт олөмсө,—најө дорөны сотсіализм. Сөвет-Сојузса ужалыс јөз Октабрса револүтсіјалы дас во тыран дунө јешщө-на петкөдласны: **најө ас-муас вермасны дорны сотсіализм**. Ужалыс јөзса мед-воғза государствосаң робочөј-јас да крестана дасөд Октабр колөлөдигөн јешщө-на гора, јешщө-на збоја, ставмуыслы кывмымөн, чукөстчасны: **„ми нуөдам ставмуывиса Октабр!“** Ставмуывиса тилсыс-пессыс јөдтјасыс налы шыа-сасы: **„Ми кыпөдам ставмуывиса робочөј револүтсіја!“**

Талун ставмуывилас ужалыс вокјас да чојјас-пөвсын јүргө:

Мед-олас дасөд воыс Октабрса револүтсіјалөн!

Чолом СССР-са ужалыс јөзлы, најөс чујдөдыслы—Коммунист-партијалы!

Кызі воім Октабрса револу- сіјаоң.

Ужалыг јөзлөн 1905-өд воыг воззажык кыпөдчылөмјас.

Јона важыгаң-нын му-вылын олыг јөз јукөма кык-пельө: 1) јөз-ужөн олыгјас, ужалыг јөзөс нартыгыјас—помешшікјас, дворанајас, пабрік-завод кутыгјас (пабрікантјас), купечјас, кулакјас да мукөд-пөлөс буржујас; налы отсалыгјасөн вөліны: јона велөдчөм, гырыг жалованьеа інтельгентсіја (заводјасын директорјас, инженерјас, гіжыгјас, с. в.), попјас да мукөд; 2) озырјасөн нартітөм ужалыг војтыр—пабрік-заводса робочейјас, гөл да шөркөдөма олыг крестана, ас-кіпом ужөн кынөм-вердыгјас (ремесленникјас), посні жалованье-вылын служыгыјас.

Нартыгыјаслөн да нартітаналөн (ужалыгјаслөн) ез вөвлы-ні, оз ло өткоф мог, өткофа мөвпалөм: нартыгыјаслы колө, кыз-егкө јонжыка да дыржык ужөдны јөзөс, кызі унжык пычкыны аслыныс барыш; ужалыгјас мөвпалөны мөдарө—кыз-егкө кокнөдыштны олөмсө, морт-ногөнжык, пөтжык кынөмөм, чоң-бур вывтыр-паскө-мөн овны, мед-егкө шөйтчывтөг нырвылад утөңыд оз ло ужавны да овны шыгјөн.

Сің-кө,—**лужкі, бура олөм дае-вылын олыгјас-костын да ужалыг-јас-костын оз вермы лоны.** Көт-егкө јона ылөдлөны, көт-і јона пемдөдөны јөзтө јенлы ескөмөн, повзөдлөны турмаөн да плетөн,—ужалыгјасыд пыр-жө коркө-некоркө вөлі шыагласны, петкөдласны асгыныс вын, прамејөң шызөдласны нартыгыјасөс. Јона важыгаң-нын мунлөмаөг косјас нартыгыса-нартітана-костын, унаыг ужалыг војтыр кыпөдчывлөмаөг тыш-вылө. Сөмың, выңјасыс налөн абу тырмывлөма-да, нартыгыјасыд бөр вермывлөмаөг.

Бостам-көт Роч-му: і сені вөвлөмаөг тащөм кыпөдчылөмјасыд—вөлөма „смутней пөра“, сесга Степан Раңинлөн кыпөдчылөм, Пу-гачовлөн „бунт“ да мукөд посніжык кыпөдчылөмјас. Коміјас кыпөдчывлөмаөг-жө: вөвлөма бунт Кулөмдінын, Коммуын (пермакјас-лөн) да мукөдлаын. Сөмын дыр-кежлө вермылөм некор абу вөвлөма: вір-піын пөдтывлісны быд кыпөдчылөм ужалыгјаслыг. Сесга-өд тајө кыпөдчылыгыјасыд вөліны крестана (робочейјасыд секі Роч-муын ез-на вөвны, револуцсіја-уж нуөдыг партіја ез-жө вөв), а крестанаыд ас-костын јітчөмөн, өтувјөн ужавны ез кужлыны. Сы-понда најөс кокніа пыр-і жугөдлісны.

Помешшікјас-улыг крестанаөс „мездөм“.

1861-өд воөң Рогсіјаын вөлі „крепостней права“: крестанаөс вөлі „крепітөмаөг“ помешшікјас-фінө. Крестанін секі ез вөв морт-

тујо, помешшік вермыліс сіјос вежлавны, понјос лыбө вөлөс-моз, вермыліс вузавны көлуј-моз, вермыліс көт мыј керны. Пабрік-заводјас секи вөліны зев еща да зев посныөс. Сени ужавлісны помешшікјаслөн-жө крепостнеј јоз.

Капіталістјаслы тақитө оз вөлі кажітчы: нады колө вөлі, мед ужалысјасөс агныс вермісны медавны, мед-ескө ез ков помешшікјас-пыр корысны (робочейјасөс-кө абу некөд-бердө көрталөма, најос торјөн-торјөнтө почас донтөгжык медавны). Сы-понда капіталістајас тојлісны секга сар правітельствоөс крестанаөс помешшікјас-улыс „мездыны“.

1861-өд воын крестанаөс помешшікјас- улыс „мездісны“, сөмын крестананыслөн шыг-нысө пөт олөмыс да сөкыд ужыс нөбі ез вежы: буржык візмүјас колыны помешшік-ордө, крестаналы сеталісны омөльјасө, ещанікөн дај зев ыжыд дон-вылө. Сіјө донсө сујісны вотөн, да крестаналы быд во ковміс мынтыны гырыс вот му вештөм-вылө. Тақитө крестаналөн олөмыд, кокналөм-пыдфi, сөкыджык-на лоі: ещанік мујасыд омолока ужалөмнад (а бура ужавны ез кужлыны, дај бура ужалан-көлујсө нөбны гөмныс ез вөв) һаһ прамеја ез сетлыны, мыј вөлі воас һаһыс—сіјө і мунө вотөн помешшікы, да нартытыс сар-правітельстволы.

Сы-вөсна гөльжык крестаналы асгыныс візмүсө лоі сетны ортчаса озыржык крестаналы (кодјас гугасөмөн-да, аскод-жө крестанаөс нартітөмөн-да, мукөд-ногөн вермісны чөжны гөм дај лоіны кулакөн—јоз уждөн олысөн), а аслыныс лоі медасөмөн ужавны кулак-ордын лыбө помешшік-ордын, лыбө зікөз. еновтны өіктсө да мунны медагны пабрік-заводјасө робочейөн.

Капіталізм паскалө. Робочейјас өтувтөны.

1861-өд во-бөрын Россіјаын промышленност кутіс өдјө паскавны, кутісны јона содны і медон ужалысјас—пабрік-заводса робочейјас

Өтлаын олигад да ужалігад, өткофа капіталістјасөн нартітөмтө лептігад, робочейјас велалөны өтув овны, мөда-мөд-дор сұлавны, өтувјөн коргны нартітөм-улыс мездысан туј. Міжанөс, коммуністјасөс, револүтсіја-дор ужавны медга-воzza велөдыс Карл Маркс шуліс: „Капіталізмыд аслыс ачыс кодјө гусө, ачыс лөгөддө гу-код-јысјасө: робочейјаслөн вын содө, коркө налөн выныс чукөрмас да капіталістјасөс шоша-вывсыныс шыбытасны, ставсө богтасны аскіаныс“. Тајө кывјасыс збылмісны щөщ Россіјаын, көт і шулөны вөлі нарофнікјас*): „капіталізмыд-лө оз кут паскавны Россіјаад“.

*) Нарофнікјас—револүтсіја-дор-жө мунысјас, посні служашчејас-пөвсыс петөм інтеллігентсіја. Најө волі шубны: „народ (крестана) робочейјастөг револүтсіја-дор олө, сөмын колө сіјос богтөдөны, кыпөаны револүтсіја-вылө. Секи сіјө шыбытас сарөс да пырыс-пыр лөгөдас сотсіалізм“. Тақі шубмөн најө, ферт, ылавлісны.

Капіталізм паскаліс, пабрык-заводіас пыр ётарё содісны, содісны і робочейјас, да мед-воэ најё, россіјаса робочейјас, бостісны ас-кіаныс власт.

1870-өд војасган робочейјаслөн капіталістјаскөд вермасөмыс кутіс прамеја-нын төдчыны: кутісны кыптавны стачкајас (ужалөмыс дүгдөм, кытчөз заводкутысјас оз вөчны робочейјас корөм-серті), лөгөдалісны робочей сојузјас („Роч робочейјаслөн војыв сојуз“, „Роч робочейјаслөн луныв сојуз“). Воэ (1895 вогаң) кыпталөны „Робочей-классөс мездөм-куза вермаган сојузјас“,—тајё өнїја мїжан коммунист-партіјалөн вужыс. Пітірса (өніја Ленинградса) сојузын журавліс **Лєнін**.

1898-өд воын март 14-өд лунө Мінск-карын (Белоруссіјалөн өніја столітса) чукөртчіс Россіјаса Сотсіал-демократіческеј Робочей-Партіјалөн*) өјезд. Тајё өјезд-вылас лөгөдісны револүтсіја-дор ужалыс партїја, леқісны сы-јылыс гіжөд—маніфест, бөрїсны Тсентральнеј Комітет, мед сіјө өтүвтас револүтсіја-дор став муныс-јасөс да воэ нуөдас револүтсіја-уж. Секі револүтсіја-дор мунысјас кақалісны-нын: бур өтүвтыгтөг, журнуөдыгтөг револүтсіја уж оз мун. **А өтүвтыснас, журалыснас вермас лоны сөмын партїја**. Сөмын өјезд-бөрас регыд Тсентральнеј Комітетө бөрјөм јөсө арестујталісны да ыжыд бур тајё өјезд-помыс ез вермы лоны.

1900-өд војас-помын капіталізм Россіјаын зев өдјө кутіс паг-кавны, зев регыдөн воғгалісны выль пабрык-заводјас—сіјөн торја-нын өдјө паскаліс робочейјаслөн кыпөдчөм. Револүтсіја-дор муныс-ас-костын, сотсіал-демократіческеј партїјаса шленјас-костын, тајё кадас муніс венчөм. Код-гурөыс вөлі шуөны: „робочейаслы колө сөмын асгыныс олөмсө бурмөдөм-јылыс төждысны, політикаө кут-чісны оз ков; політика-јылыс-пө мед төждысас буржуазїја“. Тақі мөвпалысјассө шуөны **экономістјасөн**, а мөвпалөмсө—**экономізмөн**. Мукөдыс, збылыс револүтсіја-дор мунысјас, шуісны: олөм бурмөдөмыд, ферт, колө, сы-понда мї вермагам, **сөмын огө өновтчөј політикаыс, огө дүгдөј робочейјас-кіө власт бөстөм-понда тышкасөмыс**. Экономістјаскөд вермагысјас өтүвтчісны Ленин-јорт-бердө да „Іскра“ („Бї-кің“)-газет-бердө. Унжыкыс сувтісны экономістјаслы паныд.

1903-өд воын чукөртчіс партїјалөн 2-өд өјезд. Тајё өјезд збылыс јонмөдіс партїјаөс: лөгөдісны программа да устав, бөрїсны Тсентральнеј Комітет да Совет, шуісны „Іскра“-газетөс партїјалыс журнуөдан (тсентральнеј) газетөн (органөн). Тајё өјезд-вылын устав прїмітігөн кыптіс венчөм—кодөс поэө лыдфыны партїјаса шленөн? Ленин-јорт шуіс: „шленөн поэө шуны, мортыс-кө мынтө шленскеј взнос да **ужалө** партїјаын“. Мартов шуліс: „шленөн поэө лыдфыны, морт-кө мынтө шленскеј взнос да **отсасө** партїјалы“. Мартов-

*) Секі сіці вөлі шугө өніја коммунист-партїяыд. Бөрінас сотсіал-демократ-јасыд унжыкыс револүтсіјаыс повэбмла мунісны капіталістјас-дор-да, сы-вөсна партїја нїмсө лої вежны.

кофјас вөлі полөны: партѳјаад кө-пө щөктан ужавны, повчасны-да, оз кутны пырны сетчө һебыд-киа интеллыгентјас. Леңин-ногөн, партѳјаын мед вөліны унжык робочејјас да повтөм сөлөма јөз: најө оз повчыны партѳја ужыг, арестјасыг да турмаыг, најө вокковтасны воқө ас-вежорнас да јөткыштасны воқө револутсіја ужсө.

Вензөм муніс сјезд-муніг-чөж. Леңин-ног мөвпалыгыс вөлі унжык (большинство), Мартов-ног—ещажык (меньшинство). Сесаң і кутісны мунны большевик да меньшевик-німјас, сесаң і мјан партѳја шусө **большевик-партѳјаөн.**

1905-өд во.

Воіс 1905-өд во. Јанвар 22-өд лунө сар-правітелство һинөмыг лыјліс Пітірса робочејјасөс, гөтырјаснас да чельаснас сар-дінө мунігөн. Најө вөлі мунөны сар-портретјасөн да образјасөн, молытвајас сылыг-тырјі. Нуыгыс вөлі пои Гапон. Гапон нуөдіс іөзөс „милөст“

1905-өд воын јанвар 9-д лунын Пітірса улчајас-вылын.

корны, буржык олөм-јылыг кевмыны. Сар, милөст-пыффи лыјліс өружжетөм војтырөс. **Тайө лыјлөмыс зикөз-һин тојыштіс робочејјасөс револутсіја туј-вылө: сар-вылө һафеја бырі, колі һафеја сөмын ас-вын-вылө.**

Сіјө-жө воын кыптіс револутсіја. Тулыснас і гожөмнас вөлісны зев уна да гырыг стачкајас, робочејјас јона шычысны, выныс һалөн век јонміс. Октабр төлыгын, пөштї быд гырыг карын өтпырјөн, кыптіс ыжыд полытіческеј стачка, медга јона сарөс шыбытөм-понда

(мукöд стачкајас вöліны сöмын ас-олöм бурмöдöм-понда); секі-жö чужіс öнїя Сöветвластлөн вужыс—Робочей депутатјаслөн Сöветјас, стачкајасын журнуöдыс-пыдди. Октабр 17-öd лунö сар, повчöмысла, леңіс манифест „свободајас“-жылыс. Збылысö, ферт, некущöм вöля ужалыс жöзлы ез ло. Тајö венласöмыс муніс октабр-нојабр-фекабр-тöлысјасын, вöлавліны весіг öружјеа когјас (пöлитсакöд да салдатјаскöд). Сöмын сар-правітельство бөр верміс, верміс робочей-јасöс со мыјјас-понда:

1) арміја муніс сар-dop, ез отсав робочейјаслы;
 2) крестана ез сувтны щöщ öтпырјö. Көн-гурö-ескö сотавлісны-жö помешшікјаслыс овмöсјассö, жугöдлісны налыс ембурсö, весіг віјавлісны помешшікјассö. Сöмын кыг-бара: öткымын когнад он-на вермы. Колö быдöнлы öтув, öтырыщјöөн бостыны;

3) буржуаціја-dop олыс револютсіонерјасыд повчисны револютсіјасыд, еновтисны робочейјастö ас-кежаныс, дебисны сар „борд“-улö.

Тајö револютсіја ез вермы мырффыны сар-кыс власт, вір-піын, турмаөн да катаргаөн сар пöдтіс револютсіјалыс бі. Сöмын кінсö ез вермы кусöдны, кіныс колі.

1905-öd вога револютсіја петкöдліс ужалыс жöзлы мездыган туј, петкöдліс выл-пöлöс власт, коді вермас вежны сар-властöс. Сіјö выл властыс—Сöветјас.

Револютсіјаöс пöдтöм-бöрын нартітыс сар јешщö-на јонжыка, воңа-dорыс, пондіс топöдны рөгсіјаса ужалыс жöзöс: турма да ысталöм, некущöм судтöг лыјлöм, партијаяс да сојузјас жугöдлöм да тупкалöм, некущöм паныд кыв мед ез вöв,—со мыјөн көсјіс сар-правітельство бырöдны револютсіјаöс, со кущöм олан-ног пукгіс 1905-öd вога револютсіјаöс вермöм-бöрын.

Вель дыр кысгіс тащöм öбкыд олан-ног—1912-öd воöң. Тајö воын Сібырын, Лена-ју-вылын, зарңи перјан-інын лыјлісны мыжтöм робочейјасöс. Кыңи-тај 1905-öd вога јанвар 22-d лунга лыјлöм кыпöдіс револютсіја, сіңи-жö Ленаса лыјлöм ловчöдіс револютсіја уж: јона кыптисны стачкајас да демонстратсіјаяс. Тајö воын, мај 5-öd лунö, петіс мед-воңа быдлунја јавö петан (сыöң газетјас лöв вöлі леңны да паскöдны гугөн) большевікјаслөн „Правда“-газет. (Сыöң вöлі быд вежонја газет „Звезда“, петіс јавö-жö 1911-öd воган). Јона-ескö локалісны тајö газет-вылö сарлөн кырнышјасыс: быд не налы-ногса гижöдыс пукталісны гырыс штрапјас, пукöбдалісны турмаö редакторјассö, ез леңлывны разöдны налы шогмытöм зон нумерајас, сің воңö. Сöмын „Правдаöс“ віны ез вермыны. Робочей-јас ас-костаныс чукöртавлісны бöм штрапјас мынтыны, да мукöд-ног мүдералöмөн „Правда“ век петіс, век котыртіс ужалыс жöзöс, пігкöдіс револютсіјалы ордым.

Тајö ужыс весшöрö ез вош: бөрја војна-воңвылын бара јона кыптис револютсіја уж. Сöмын војна заводітчöм торкіс, нужöдіс револютсіја уж заводітчöмсö. Бара лаңтыштіс револютсіја гы: став

вергѣтѣ, зѣнѣца војтыр војна-вылынѣс, „ас-чужан-му врагыс ві-
зѣны“—сар чуксалѣм-ног, а веккыда-кѣ шуны—капіталістѣаслыс
ѣпнысѣ візѣны да тыртѣны.

Тажѣ војнаѣн ылалісны ѣе сѣмын робочејјас да крестана: весіг
„сотсіал-демократѣсѣн“, „револутсіѣнерѣсѣн“ шугысјас вѣчісны
таѣі. Сѣмын большевікѣас мунісны паныд војналы, сѣмын **Лѣнін-јорт**
індіс, кушѣм тајѣ војнаыд збылысѣсѣ, кодлы сіјѣ колѣ. Сѣмын капі-
талістлы колѣ војнаыд, сѣмын најѣ најѣвѣтѣѣны војна-помыс, а му-
кѣдлы војна вайѣ шыгјалѣм, вігѣмјас да віркігѣтѣм. Большевікѣас
чуксалісны јѣзѣс војналы вѣча мунны, ружјејас-штыкѣас бергѣдны
ас-сар-правітѣлство-вылѣ.

Февральса револутсіја.

Март 12-ѣд лунѣ (важ ногѣн февраль помын) 1917-ѣд воын
лоі выл револутсіја. Сарѣс секі шыбытісны. Сѣмын властыд ез-на
ужалыс јѣзлы гур: револутсіјасѣ вѣчісны робочејјас да салдатѣас
(унжыкыс крестана), а власт-бердѣ воісны буржујјас—Рѣдѣанкѣ
(ѣзыр помешшк), Тѣрешценко, Коновалов, Мілуков да мукѣд јона
ѣзыр јѣз.

Большевікѣас пырыс-пыр-жѣ шуісны: „**револутсіја ез-на помас,**
колѣ возѣ нуѣдны, колѣ мырѣѣыны буржуазіја-кіыс властѣсѣ да бѣстны
ужалыс јѣз кіѣ“ Сіѣі і кутісны чуксавны јѣзѣс, нуѣдны сіјѣ туй-вы-
лѣ. Временнеј правітѣлство-кынѣі, револутсіја-бѣрын лоі мѣд
власт—Робочејјас да Салдатѣас депутатѣаслѣн Сѣветјас. Сѣмын
сені јурнуѣдысјасыс вѣліны револутсіја вузалысјас—меньшевікѣас да
есерјас. Временнеј правітѣлство војна ез помав, мујас коліс помеш-
шкѣас-кіѣ, пабрік-заводѣас, кѣртујјас, банкѣас, дај став ембурсѣ—
важ кѣѣајѣва кіпод-улѣ. Робочејјас да крестана, возѣда-моз-жѣ, шыг-
јалѣны да кітѣны вір, ѣз тѣдны кодлы, код понда.

Окѣабрса револутсіја.

Большевікѣаслѣн вѣлі мог—мырѣѣыны сѣветјас револутсіја
вузалысјас кі-улыс, вѣчны сѣветјасѣсѣ медга-ыжыд властѣн, сѣтны
сіјѣ властѣсѣ робочејјас да крестана кіѣ. Буржуазіјаѣс, временнеј
правітѣлствоѣс власт-бердыс вѣтлыны. Сѣмын секі поѣас помавны
војна, сѣтны шыгјалыс јѣзлы ѣаѣ, мујас—крестаналы, пабрік-за-
вод—робочејјаслы.

Мартѣаѣ нојабрѣѣ олѣмыс, војна кысгѣм, шыгјалѣм, віѣму помеш-
шкѣас кіѣ колѣм, Корѣілов-генѣраллѣн револутсіјалы паныд кы-
пѣдчылѣм да мукѣд сѣщѣм-тор, сеѣга большевікѣаслѣн муѣтѣг, дуг-
дывтѣг чуксаѣм-велѣдѣм—саѣмѣдісны ужалыс јѣзѣс. Најѣ адѣісны,
кыѣі колѣ вѣчнысѣ. Нојабр 7-ѣд лунѣ (важ-ногѣн окѣабр 25-ѣд лунѣ)
1917-ѣд воын Ставроггіјаса Сѣветјаслѣн 2-д ѣезд сѣтис властѣсѣ
Сѣветјас кіѣ. Временнеј правітѣлствоѣс, буржуазіјаѣс власт-бердыс
ужалыс јѣз оружѣѣн вѣтлісны.

Сөкыд тужон мунис револютсия, уна вiрлов бөгiс сiјö. Абу-öд весшöрö гöрдöс мијан плагјасным. Ез-жö кокнi вöв бөгтöм ужсö нуöдны робочейјаслы да крестаналы властö ас-киас бөгтöм-бöрын. Уна уж ем-на-и вожд-кежлö, Октябра револютсиялы дас во тыр-тöм-бöрын.

Чорыда, бура нуöдыгтöг һекөн һинöм керны он вермы, торја-һин эн вермы револютсия ужын. Тащöм журнуöдыгыс СССР-са робочейјаслөн да крестаналөн вöли, öни ем дај вожд лоас помöз— социализмö вотöз — **Коммунист-партия большевикјаслөн**. Јон, бур партијатöг револютсия һекор-на ез вермыв, дај оз вермы шыбытны важ власт, лöгöдны да кутны ужалыг јöзлыг выл власт.

Мед јонмас, мед пыр öтарö вынгалас Коммунист-партия! Мед олас Коминтерн!

Топöдчам ставным Коммунист-партия-бердö, чорыда тувтчалам вожд—социализмöз!

Öльöк-Öндрей.

Коді вескöдлö револютсияөн.

Важөн вöли шулывласны: комi муыд-пö зев бокин-да, татчö һекор-жö војнаыд оз гiбав. Сiз-жö мөвпыштлисны: сарыд-пö вывти крепыда пукалö, сiјöс һекызи он вермы сетыг путкылтны. Вежöртöм војтырыд чajtöны вöли немсö овны чорыд кабыр-улын, пемыд гуын-моз, кiстны асгыныс вiрсö озыр-чукöр-вöсна.

Важ олöмыд вежöө.

Лоi-тај мöд-ногөн. Лоi-тај i пöрыг пöчöјаслы гортын адзывны ас-немвылас војнатö. Ез дыр öшјы престöл-вылас i сарыд. Getисны сылы чорыда-код плешкас-да, ылö-тај турбылтчiс, лебзiс. Сарыд-лөн-егкö вужјыс јона пыдö вöли пырöма, да вермiсны-тај һе-щыштныс.

Сар-бöрын помасiс гажа олöмыс i озыр чукöрлөн. дас во-сајын октябр тöлысын озыр-чукöрлөн лачаыс (ыжыдалöмыс) усi. Налыг мырфiсны властсö, пабрик-заводјассö, мујассо. Ставсö сiјö getис-ны ужалыг јöз-киö.

Быдлаын ужалыг јöз кыпöдчöны.

Абу-öд тащöм вежöмјасыд сöмын мијан. Став муыс öни горалö. Быдлаын кывсö ужалыг јöзлөн кыпöдчöм, капиталистјаскöд верма-гöм. Револютсияыд кыпавлис Гермаңијаын, Венгрияын. Сенi лöгöд-лисны мијан-моз-жö Сöветвласт, сöмын капиталистјас сiјöс вермiсны-на пöдтыны. Сегга бөгтам Англија да Китај. Ег-на ми вунöдö, кызи колан во iзшом перјыг робочейјас (налөн лыдыс миллион-гöгöр)

пöштi во-чöж вермазисны капiталiстжаскöд. Китајын уна во-нын дугдывтöг мунö ыжыд ког капiталiстжаскöд. Мукöдлаын сiг-жö ув-тыртöм-нартiтöм јöз лептöны асгыныс јурсö, восталöны пемдöдöм

гiнјассö, пöртчалöны кi-кок кöртöд-гез-јассö. Чукöрмö озыр-чукöр јурјас-вылö ыжыд пемыд кымöр. Лыбö ыжыд төв-ныр, кодi жүгöдас, путкылтас став важ олöмсö.

Капiталiстжаслы матыемö пом.

Тыдалö, чужöма кушöмкö выль багатыр, кодлөн выныс луныг-лун содö. Кöдi-нö сещöм багатырыс? Ме чајта, тi асныд төгөрвоад. Ферт-жö, робочей класс (пролетариат). Јешцö көкјамыс-дас во-сајын-на Карл Маркс да Енгельс (најö јöз-кост оласногсö быд-дорган төдмалисны, арталисны, став немсö төждысисны ужалыг јöз-дор, вöлины гырыг велöдчöм (учоней) револуционерјас, ас велöдöмнас, нiгајаснас востисны мездыган туј ужалыг-јöзлы, лöбöдисны наука

Сталин јорт,
генералней секретар ЦК ВКП(б).

коммунизм-јылыг) вiгтавлисны: капiталiстжаслөн-пö ыжыдалöмыс дырөн-регыдөн ештас. Быдмö-пö выль класс—пролетариат, кодi нөдыр-мыгтi кыпöдчас да револуција-пыр путкылтас капiталiстжасöс, сесга востас туј выль-олөм лöбöдöмлы.

Öнi тајö кадыс воiс. Капiталiстжаслы регыд-нын, тыдалö, лö гортјö водны. Роггiјаса робочей класс öтув крестанакöд мед-војдөр вермiс помöз путкылтны капiталiстжасö. Мi-моз-жö лö мукöд мујасын. Сылаңö став олöмыслөн ладыг нудö. Бöрынтчыны iсторијанд оз вермы.

Пролетариат оз öтнас кыпöдчы. Китајын, Индијаын, Индонезијаын, Мароккоын, Гирiјаын да мукöдлаын олöны уна гö мильон крестана. Дыр-нын дешкöдисны, јуисны налыг вiрсö капiталiстжас. Öнi колонијаса ужалыг јöз пондисны-нын кыпöдчыны, уналаын-нын мунö ыжыд ког капiталiстжаскöд. Револуција нөжјөнiкөн пагкалö став му-пагта. Быд-ногыс-егкö капiталiстжасыд пöдтöны револуцијалыг бiсö. Выныс налөн уна-на. Вермасны-на најö уналаын пöдтывны револуцијатö. Сöмын помöз кусöдны револуција налы оз-нын удајтчы. Револуција помагас сöмын секи, кор помöз венас капiталiстжасöс. Со кушöм револуционерней кадын мi олам. Важлаң бöрынтчöм оз ло.

Јурнуодысын мунё робочей класс.

Ныршікалысын, журнуодысын Октабрса револютсija-дырji вöлі і öні мунё робочей класс (пролетариат). Сы-вöсна і шугö öнija стрöйс диктатура пролетариата, а робочей классыс—гегемон револютсijи. Робочей класс нуöдö, петкöдö револютсija туй-вылö крестанабс, öтув накöд кыпöдöны, јонмöдöны асгыныс сöветскеј государствö.

Вескöдлö ужнас коммунист партија.

Вескöдлö револютсija да сöвет ужнас коммунист партија. Мијан коммунист партија быдмис öтщöщ робочей класскöд, петис сы-костыс. Партијасö быдтыгыс, пестујтыгыс, велöдыгыс вöлі Ленин. Ленинын Карл Маркслыс велöдöмсö гөгöрбок тöдмалис, ставсö сijö пыдди пунктис да кужис Маркс велöдöм-герти лөгöдны öнija оласногсö, револютсijлыс туйсö индавы да пискöдны. Öнija оласног-герти Ленин сетис марксизмас выл сөдтöдјас, паскöдис јонжыка. Тани кымынкö кывнад, ферт, Ленинлыс став велöдöмсö он вермы виставны. Вывти сijö паскыд.

Робочей да крестана мунёны öтув.

Виöдлам сöмын, кықи Ленин шулис робочей да крестана-кост олöм-јылыс. Ленин велöдис: робочейјаслы да крестаналы јонжыка öтувтчыны, кутны на-костын топыда јитöд (смычка). Сöветскеј власт вермас крепыда сулавны сöмын сөки, лöк-кө тајö öтувтчöмыс. Öтананыс робочейјас оз вермыны помöз нуöдны револютсija.

Ферт, став крестанасö öти туйö, öти чукөрö пунктны оз поç, ставыскöд оз поç öтувтчыны. Важөн револютсijaöз, дај öнi ем сузчытöм (гöл) крестана, шөркөдфема олыс крестана, сөгга озыр војтыр—кулакјас. Озырјасыд, ферт-нин, сулалисны паныд револютсijaыдлы. Накöд мијан туйыс мунё торјөн.

Октабрса револютсija-дырji коммунист партија чукöстис став сузчытöм крестанабс шыбытны помешшикјасöс, кулакјасöс. Робочейгань отсалöмөн сузчытöм крестана нуöдисны зиктјасын револютсija, мырфдисны кулакјаслыс властсö, озырлунсö. Ташöм чорыда лычкöмыс вöлі колö. Бурөн кулакјасыд ез сетчыны. Тöдам-öд, кымынлаын најö кыпöдлисны восстаннејас, отсасисны белöјјаслы пöдтыны Сöвет-власт.

Шөркөдфема олыс крестана сиз-жö отсалисны кыпöдны Сöвет-власт. Первојысö, ферт, оз-на вöлі ставыс гөгöрвоны, мыј најö вермасны петны бур олöмлаң сöмын Сöветвласт-дырji, да сы-вöсна сулалисны бытö бокин-моз. Бөртисö сөгга гөгöрвоисны. Ленинын щöктис робочейјаслы да гöл крестаналы і воçö мунны öти туйöд да кутны чорыд јитöд (сојуз) шөркөдфема олыс крестанакöд. Став Сöвет-Сојуз-пастаын шөркөдфема олыс крестанаыд-öд унжык. Лöк-кө

ташом отувтчомыс, секи кулакжасыдлы оз удайтчы лептыны журсо. Кулакжасыд вынаог сомын секи, кор на-дор муноны шоркофдема олыг крестана.

Выл олөм течам партија индалөм-герти.

Льенин велөдөм-герти ужалө миан коммунист партија. вескөдлө выль олөм лөгөдан ужнас. Коммунист партија—робочей класслөн партија. Унжык шьеныс сені буржык да вежөра робочейжас. Сегга сетөма права пырны партијаө сузчытөм крестаналы, батракжаслы, да буржык, Советвласт-дор муныг шоркофдема олыг крестаналы. сферт, веокавлөны партијаө і ковтөм војтыр, коджас сомын партија-ыслы омөл вөчөны. Сещөмжассө партија бөр вөтлө, шыблалө.

Коммунист партија дас во-чөжөн петкөдліс асгыс бур ужсө, вескыда мунөмсө. Сижө нөти, здук-кежлө ез вунөдлы ужалысжас-вөс-на төжыгөмсө. Ускөдчылісны миан-вылө быд-дорган врагжас, көсјөны вөлі пөдтыны револютсјатө. Кујім во-чөж ми вермагим белөјжаскөд да мукөд муывса капиталістјаскөд. Коммунист-партија таяө гөкыд кадјаснас вөлі век өтлаын ужалыг јөзкөд, нуөдіс најөс дугдывтөг воқө, ваяөдіс револютсја венө-мөч. Коммунистјас ез повны лылөмыг, ез зөбөагны салдатјас епина-сајө, мунісны возын, вескыд кывјаснас револютсја-дор-јөм-јылыг кыпөдісны вынсө Гөрд арми-јалыг, збојмөдісны гөлөмсө красноарме-јечјаслыг.

Војна помасөм-бөрын ми кутім кы-пөдны овмөс. Тани бара коммунист пар-тија мунө возын, вескөдлө овмөс кыпө-дан да велөдчан ужнас, индалө ужалыг-жаслы вескыд туж.

Өні Став-Сојузса коммунист-партија-ын лыффысө мільон-сајас шьен. Пар-тија кутө чорыд јитөд ужалыг јөзкөд, вес-көдлө став совет-ужнас, отсалө кутчигны таяө ужас унжык робочей-лы да крестаналы. Партијаөн вескөдлөмөн ми вермим-нын асгыным промышленност да визму ужалөм кыпөдны војнаө-герти вылөжык. Унжык вузасөмыс мунө коператсја-пыр. Воқө-кежлө олөмыс кутас јешчө-на өдјөжык бурмыны, оз-кө капиталістјас ускөдчыны миан-вылө војнаөн. Колө дорны, јонмөдны вынсө Совет-Республикалыг, сувтны ставнымлы паныд капиталістјаслы.

Миан областувса коммунист-партија.

Ас-горнија јөзөс озырјас немьсагыс нартітисны, пөдтісны быд-ног. Октабрса револютсја ас-горнија јөзөс увтыртөмлы пуктіс пом.

А. I. Рыков,
Нар. Комис. совет. председател

Мукөд горһиа јөз-моз-жө комі ужалыг јөзлы револютсия сетіс өткөф права. Сөветвлагыс мијан комі муын, ферт, артміс сорөнжык Сөмын 1918 во-шөрын Сөветвласт чорыда сувтис кок-јылас. Секи-жө пондісны артмавын өти-мөд коммунист-јачејкајас. Унжык јачејкајасыс чужісны 1918 во помагігас.

Первојсө коммунист-партияө пыравлісны зев унаөн, мукөд вөлөгтын вөлі со да унжык шлен. Јачејкајас өтув ужалисны гөль крестана комітетјаскөд, вөчісны накөд өіктјасын револютсия, піскөдісны олөмлы вьл туј. Гөль крестана секи мөвпалісны—сөмын коммунист-партия индалөм-серті најө вермасны бырөдны асыныс гуын-моз олөмсө. Озырјаслыг лоі мырфөма влагтсө, ыжыдалөмсө, озырлунсө. Уна комі өіктын муніс ыжыд ког озыр чукөркөд. Ізваын, Удөраын, кулакјас лептылісны восстанһејас, сегга бөрас корісны белөјјасөс. 1919 воын комі му-вьлө кырныш чукөр-моз угкөдчылісны јежыдјас. Латкіныд да Орловыд англїјаса пулеметјасөн, пішщальјасөн пондылісны пөдтыны Сөветвласт комі муын. Вірјуыөјасыд секи рөзөрітісны гөль крестанатө, уна со мортөс сујавлісны турмајасө, јукмөсјасө, лыјлісны. Сөмын һөдыр вермісны төшітчыны врагјасыд.

Коммунистјас секи ез повзыны лыјлөмјасгыд, дугдывтөг воґсагісны јежыдјаскөд, кытчөз ез воны Гөрд арміјалөн гырыөжык-өтрадјас. Быдгама өөкыдјасө, нужасө лоі коммунистјаслы секи адывыны, сөмын өлөмыс налөн ез повзы. Сузчытөм крестана-дор да Сөветвласт-дор уна коммунист пуктіс асыс ловсө. Комі коммунистјас дорјісны Сөветвласт і мукөд фронтјас-вылын. Унаыг вөліны партијнеј мобілизатсияјас, унаөн ас-вөляөн мунлісны вермасны јежыдјаскөд, ез жалітны асыныс ловсө револютсия-вөсна.

Војна помагөм-бөрын комі му-вывса коммунистјас чукөртчылісны, шуісны корны комі ужалыг-јөзлы автономіја. Тајө корөм-сертіыс мај 5 лунө 1921 воын ВЦК шуіс комі јөзөс өтувтны ас автономіја областө. Сегга регыд облагыс воґөіс. Квајт во сажөһін сулалө асланым област. Вьл олөм течөмнас, овмөссө кыпөдөмнас, велөдчөмнас да мукөд сөвет-ужнас веккөдлө облгтувса коммунист партија. Уна буртор-һін артмаліс. Тані журналас воґынжык паскыда гіжөма—кущөма комі војтыр тувтчісны воґө. Öнї областувса партијнеј органїзатсияын лысфыгө 905 коммунист да 568 канфідат, ставыс 1.473 морт. Колан 1926 воын вөлі сөмын-на 686 шлен да 560 канфідат. Партия быдмө; воыг-воө јонжыка өібалө крестана-бердө, бурмөдө асыс ужсө.

Областувса комсомол.

Партиялы быдмө вежыг—комсомол. Комсомол облагтын сіз-жө нуөдө гырыг ужјас, том војтырөс кыпөдө вьл-олөм вөчны. Комі комсомол пондіс ужавны 1919 вогаһ. Сіјө щөщ јона отсаліс дорјыны Сөветвласт. Комсомол петкөдліс фронтјас-вылын асыс

збојлунсö. Областувса комсомол öни ödjö содö. 1921 воын вöли сöмын 700 шлөн, таво-нын 3.628 шлөн.

Профсојузјас.

Партіја јонмö да буржыка вескöдлö ужнас ужалыг јöз-дінö јонжыка сібöдчöмөн. Партіја матысмö ужалыг-јöз-дінö, кутö накöд јитöд общественнеј организатсіјас-пыр, медгасö профсојузјас-пыр. Профсојузö пырöны медгöмөн ужалыг робочейјас да служашщейјас, мед-егкö буржыка отсаны сöвет-государстволы вöчны выл олöм, сөгга мед-егкö ужалан-донсö лөгöдны ставөн, öтув.

Міјан областувса профсојузјас кутісны артмавын сöмын Октабр-са револутсіја-бöрын. Öни областын 12 сојуз, сені став шленыс—15.986. Медга-гырыг сојузјас: вөр да му-бердын ужалыгјаслөн—10.924 шлөн, сөгга сöветскеј служашщейјаслөн—1.809. Мукöд сојузјас поғныжыкö: велöдыгјаслөн—1.641, металлыстјаслөн—477, гор-накјаслөн—129 шлөн да сізі воҙö. Сојузјас отсалöны лептыны ужалан донсö. Öти мортлөн, гөгөр-кö арталан, ужалан доныс 1925-26 воын вöли 34 шайт да 55 ур, а колан воын—38 шайт да 7 ур. Сөгга профсојузјас ужалöны қонвіқалун кутöм-вылын. Ыставлöны шöйтчыны, лөчитчыны асгыс шлөнјассö. Профсојузјас тöждыгöны буржыка сöветјасын да заводјасын уж кутöм-јылыг, отсалöны бырöдны ковтöм рöскöдјас. Сөгга сојузјас јона отсалöны шлөнјаслы паскöдны велöдчан уж, восталöны клубјас, суқöдöны газетјас, сізі воҙö.

Профсојузјас отсалöны ужалыг јöзлы да партіјалы піскöдны туж сотсіализмлан.

Міқін.

Кушом тужасөд мунис дас воца овмөс кыпöдан уж.

Јона вежлагіс олөм мијан Республикаыи дас вонад. Вежлагіс овмөс дај овмөс нуöдан ужыс.

Кыңи ужалыг јөз мунисны дас вонас сотсіализмлаң? Мыј торкаліс ужнысö налыг? Кыңи ужалыг јөз вермісны вештавны став овмөс кыпöдан уж чуган торјассö? Кушом öни мијан Сојузын овмөсыс? Та-јылыг колö, ферт, став комі ужалыгјаслы каңтыштны Октабрса револутсіјалы дас во-тыран лунјасö.

Пырыгтөм пыр-жө власт бөгтөм-бöрын II-д Ставрогөјјаса Сöветјаслөн Gjezd шуіс асгыс кывсö му-јылыг да пабрік-заводјас-јылыг. Мујас вуңисны помешцікјас-ордсаң крестана-кіö, пабрік-заводјас-вылын сувтіс контрол ужалыгјаслөн, бöрынжык сегга (1918 воын) іңікөң пабрік-заводјастö Сöветвласт бөгтіс ас-киас. Мед јонжыка чінтыны вынсö буржујјаслыг, Сöветвласт став важ банкјассö öтлааліс ас-кіпод улас-жө, вогтіс öти народнеј банк. Ас-ордас-жө коліс Сöветвласт продовольственнеј уж—наң да мукöд коланжык торјас чукöртөм да јөз-кост разöдөм. Тајö ужас Сöвет-правітельстволы јона чорыда лоіс пырыг-пыр-жө кутчісны, сардырга војнанад поводнеја-нын вöлі овмөсыд жебмөма-да. Сöмын ез сетны ужалыг јөз-правітельстволы бөгтгыны выл овмөс кыпöдан ужö капіталістјас да помешцікјас. Сар-дырга војнаыд мукöд государствојаскөд ез-на вöв помалöма-а, кутіс-нын пангыны выл ког—ког власт-понда ужалыг јöзлөн буржујјаскөд аслаңым муын (гражданскеј војна).

Германіјакөд мірітчөм-бöрын (1918 воын, март төлыгын) Сöветвластлөн вöлі мог—кутчісны, віңны асгö кыңкө став му-вывса револутсіјаöң. Көсјö вöлі (Лөңын-јорт тудöдөмөн) заводітчыны промышленност кыпöдны со кушом тужөн: пабрік-заводјас бөгтавны государство-кіö, вескөдлыны ужнас сувтöдны сетчö медалöмөн важ пабрікантјасöс заводчікјасöс га гырыг спетсіалістјасöс.

Ужалыг јөзыдпы-öд велöдчытöгыд бөгтгыныд промышленност кыпöдан ужад пырыгтөм-пыртö гөкыд вöлі, колö вöлі, мед-ескө буржујјасыс агныс медагөмөн, государство віңöдөм (контрол)-улын, отсалісны мијанлы сіјö ужас.

Сöмын тајö тужöдыс (государственнеј капіталізм-тујöд) мі егö уфитö мөдöдчыны. Гражданскеј војна пондіс паскавны. Став вын лоі пуктыны војна-вылö.

Меда-гөкыд, ферт, вöлі сіјö кадјаснад нуöдны наң да мукöд коланжык сојанторјас чукöртан уж. Властыд феревнаад секі вöлі-на буржыка олыс крестана-кыын. Наңтö вöлі шуөм доннад ознуны карјасад, оз сетны государствоыдлы, деблалöны. Көн-сурö вöлі бура олыс крестана заводітöны кыпöдчыны Сöветвластлы паныд

(Волга-ју-бердын). Советвласт шыдчис ставужалыг јоз-бердас нањ-јас перјом-јылыг. Голь крестаналон отувтчомјас (Комитеты бедноты 1918 воын) бостеисны тајо ужас: лишней дробом нањјас голь крестана коргалисны, разодисны продовольственней отрадјас отсөгон. Тази робочейјас отувтчисны голь крестанакод, кутисны ас-динас кыскыны шоркофема олыг крестанаодс, кыподны најос кулакјаскод воцсагны. 1918 воын-на, арлањыс шоркофем крестана кутисны кутчисны Советвласт-бердо јонжыка—јежыдјас велодисны, кытчо вөли воласны бөр помещиқјасос пукгоддалоны-да.

Секі-нин вөли Советправительстволон мөвп сетны кокнөд крестаналы, мед-ескө вермисны неуна овмөснысө бурмөдыштны (октабр 30 луно 1918 воын петлис секрет виэму вот јылыг: сы-герти крестаналы вөли колсө мыјда-кө лишней нањ вотсө бостөм-бөрын). Сөмын ког, промышленностлөн кигсөмыс, өм донтөммөм ез леэны еновтчыны продрозвјерсткаыг—крестаналыг лишка нањсө перјомыс.

Војна помагөм-бөрын Советвласт-воэын сувтис вьл чорыд враг—кигсөм, разгөм овмөс. Колө вөли бостгыны став тајо кигсөм инсө дөмлыны, куш-инсө тыртны.

Сені јешшө јитөдыс робочейјас да крестана-кост пондис разгыны. Крестана вөли дөзмөмаөс продрозвјерсткаыг, војна-дырјынд вөли кықкө лептөны-на став лишка нањ перјөмтө, сөмын вөли чинталөны көзајас, а сјө зев-жө вөли өмөль—вермис қикөз ородны став овмөссө госу-дарстволыг.

Коммунист-партия-воэын сувтис уж— корсны овтөс кыподны вьл-пөлөс туј.

Коммунист-партиялөн X-д Гјездыс, Ленин индалөмөн, шуис вуэны вьл-нога овтөс кыподан туј-вьлө (новая экономическая политика).

Нушөм-нө вьл туј индис X-д өјезд?

Сјө индөм-гертыны крестана вермөны мыјда көсјоны көзны нањ, воөм нањнас ас-вөлагыс вермөны мыј окота вөчны. Сөмын лондасны најө мынтыны госуларстволы воэыв в шуөм вот.

Госуларство колө ас-киас гырыс пабрик-заводјас, көрттујас, мукөд госуларствојаскод вуэасөм, дорјө аслас законјаснас госуларстволыг промышленностсө да вуэасөмсө отка-киса (частней) капиталыг. Јитөдыс крестана посны-овмөсјаслөн госуларствоса промышленносткод кугас гартчыны мөда-мөдныскөд ас-вөлагыс вежлагө-

М. I. Калинин.

СССР-са да РСФСР-са тсөнтрал-неј исполнителиней комитетын председател.

мөн—һанһон да пабрік-завод төварөн. Вузасөмын (рынок-вылын) пондас госуларствоса промышленностлөн мунны венлагөм крестана овмөсыг быдман капиталізмкөд. Госуларстволы лоас кокныжык сіјө венлагөмсө нуны—өтi-кө, промышленностыд сылөн гырыс, мөд-кө, аслас законјаснас вермаслычыштны өтка вузасыгөс (чагт-һикөс). Правітельство 1921-өд воын тајө выль тујө сувтөм могыс леіс уна выль законјас (богтам көт пабрік-заводјас көртмалөм-жылыс). Шуөны вөлі секі унаөһ: коммуһістјас-пө пондісны бөріһтчыны сотсіалізмгаһыд. **Тајө ез вөв бөріһтчөм, тајө вөлі сотсіалізмлаһ выль тујіндөм, туј кузжык, чукуылажык војеннеј коммуһізм-дорыс. Војна-дырса овмөс нуөданног (военный коммуһізм) вөлі бур секі; разсөм овмөснымөс позө вөлі кыпөдны сөмын тајө выль тујөдыс муһігөн, сөмын тајө тујыс вајөдас міјанөс сотсіалізмөз.**

1922 воө мi заводітiм-һын ужавны выль-ногөн, богтсiм кыпөдны овмөснымөс. Первојја воыс-ј петкөдліс выль тујыслыс вегкыд-лунсө. Візөдлам-кө өткымын лыдпасјас-вылө—вегкыда гiнмад сіјө шыбытчө. Богтам көт—унаө чукортөма вөлі һаһ да картопель выль-ногөн овмөс кыпөдан тујө сувттөз да бөрінас: 1920 воын чукортөма 1:222 мiльон пуд, 1921 воын—1.220,05 мiльон пуд, 1922 воын—2.198,2 м. пуд.

Сегга визөдлам, кызі заводітчөма кыптыны госуларстволөн промышленностыс. Богтам-кө пабрік-заводјаслыс ужсө 1913 воын (војнаөз) 100%-пыфди, мiјан промышленност заводітчөма кыптыны со кызі:

	1920 во	1921 во	1921 вога октабр 1 лунгаһ 1922 вога окт. 1 лунөз.
Из-шом	27	31	34
Һерп	41	42	49
Руда	1,5	1,6	2,2
Клопчато-бумажнеј	5	7,4	19
Шерстһаннеј производство	27	17	27
Резіна	—	16	36

1922 во петкөдліс мiјанлы јешчө со мыј: оз поз мiјан госуларствоын поводнеј паскыд рынок-дырјi овны феһга-вылө вузатөг, куш төварөн вежласөмөн. Мiјан правітельство мөдіс i та-вылө (лөсөдіс феһга-вылө вузасөм). Сегга назөһикөн верміс важ донтөм-мсm бумага феһгатө вежны выльөн: 1923 воын һаһ вузаліс заграһичаө, чiнтiс јона рөскодјас, уждаліс асланым госуларство-пыщкысөмјас. Öһi доныс феһганымлөн чорыда сулалө.

Выль овмөс нуөдан тујад сувтөм-бөрын мi заводітчiм уна госуларствокөд нуөдны вузасан-һөбаган уж. Воыс-воө пондіс паскавны пабрік-заводјаслөн уж, бурмыны овмөс робочејјаслөн, лыбны ужалан дон. Сiз-жө воыс-воө пондіс паскавны, кыптыны крестаналөн

овмөс: содісны көңәяс, скөт пондіс бурмыны да вьльмыны ужалан көлүжас. сөрт, пондіс содны і воөм һаңлөн лыд.

Ужалыг јөз кужісны власт бөстны ас-кіаныс, кужісны доржыны сјјөс быд врагыг, кужісны і бөстөыны овмөс кыпөдан ужө. Ез сөмын бөстөыны, а кыпөдісны өdjө, кужөмөн, төдчымөн венөны государство промышленност-пыр да вузасөм-пыр капиталізмтө.

Ез, сөрт, мун ставыс шылыда, уна вөлі өбкыд-інјас овмөс кыпөдан ужад. Бөстам көт, „ножіч“-тө. Візму овмөс бурмөдөм кыпөтө вөлі назөңжык промышленност-дорыг. 1922 во помагігөн-на В. І. Лъғін індыліс та-вылө да шуліс: тајө вермас разны крег-тана да робочей-кост јітөдтө. 1923-d воын дас-кыкөд өјезд-вылын-һін коммунист партия шуіс кокһөд сетны крегтаналы—чінтыны налогјас. Сіјө-жө воас арлаһыс јона пондіс бара јансавны кар-діныг өікт: пабрік-заводса төварјас-вылө дон кајіс вылө, һаңјас-вылө—јона уеі доныс. Бара-жө, мед-ескө сещөм һелучкісө бырөдны, правітельство кутіс јонжыка һаң петкөдны сјјө воас мукөд государство, а промышленностлы щөқтіс чінтавны ковтөм рөскөдјас, еща-жык прібыль бөстны. Сы-понда XIII-d өјезд-кежлө сјјө „ножіч“-костыд чіныштіс.

Уналаө мыщасліс сөвет-правітельство сјјө војасө овмөс кыпөдан ужын, сөмын став өбкыд-інсө вужліс сјјө коммунист партия нуөдөмөн, став ужалыг јөз өтсө-гөн.

Револьутсіја-бөрын овмөс кыпөдігөн пыр вөлі шуөны: колө мјјан воштыны овмөс војна возыввса кодөз-жө, кушөм вөлі 1914 воын. 1925-26-d воын мі воім-һін сы-выјөзыд. Сіјө воас мјјан візму овмөс і промышленност воісны-һін војна возыввса-кодөзыд, а мукөдлатыс вегіг возө-һін воковтім.

Бөстам көт візму ужалөм: көңәув му 1926 воын мјјан вөлі 1926 вога көңәув му-герті 100,5%, крегтанскеј овмөс 1926 воын сетөма докод 1913 воын-герті—95,6% (һаңјас—91,4%, скөт візөм—104,4%, с. в.). Пабрік-заводјас 1925-26 воын сетісны докод 1912 во-герті—93,7% (горнеј промышленност—82,4%, металлыческеј—96,8%, хіміческеј—153,8%, с. в.).

Став војасас мјјан правітельство-возын өтпырјө сулаліс мог: кыпөдіг-мозыс сувтөдны выль тујө овмөссө—гырөөдны пабрік-заводјас, пагкөдны государстволыг да коператсіјалыг промышленностсө, венны частнеј, өтка јөзлыг промышленност. Бөстам кујім во да

В. Кузбьшев,
Став овмөс кыпөдан сөветын
председатель.

віддлам кызі таяд ужыс мундма: став промышленност-пыщкас вёлма гырыс пабрік-заводјас (тсензөвөј промышленност—16 робочеја, двігателя пабрік-завод, лібө 30 робочеја, двігательтөм), посніджык да кустарнеј:

Војас.	Төензөвөј промышленност.			Ставыс.	Поснід да кустарнеј промышленност.
	государ.-кыын.	коператсіја кыын.	частнык-кыын.		
1923-24 воө.	69,8%	3,2%	4%	77,0%	23,0%
1924-25 "	74,2%	3,1%	3,3%	80,6%	19,4%
1925-26 "	76,7%	3,6%	3,5%	83,8%	16,2%

Таяд бөрја 1926-27-d воас мі јешщө-на јона тувтчим возө. Сөмын IV-d Ставсојузса сјезд (таво апрель төлыгын) шуіс: таяд быдмөмыд мјјанлы еща-на, промышленност мјјан оз-на лез төвар тырмымөн, еща-на лезө машинајас. Колө мјјанлы аслыным овмөс-пыщкын чөжны өм промышленност паскөдөм-вылө да сіјөс буржык техника-серті сувтөдөм-вылө, мед-ескө мі вермім өдјөнжык вөтөдны дај пановтны мед-јон капітальістическеј государствојассө. IV сјезд сізжө шуіс: правітельство јона зілөма нуөдны промышленностсө сізі, мед-ескө мјјан Сојуз верміс овны мукөд государство-са төвартөг, паскөдны машинајас вөчан заводјас. Мөд дас во-вылө петігөн овмөс нуөдан ужын мјјан өні таяд могыс і сулалө—лөөдны промышленноста государство.

Став кслөм војасыс петкөдлөны—Сөветвласт став робочеј да кресъана отсөгөн, коммуњст партіја нуөдөмөн лөөдас мјјан Сојузын сещөм овмөс, кущөм јешщө му-вылас ез-на вөвлы.

М.

Комі му даc воӧн.

Сӧветјас лӧгӧдӧм.

Сыктывкар уездын.

Сӧветвласт Комі муӧз локтіс бура-дыр. Секга ӗемскеј управајасын ужалыҗасыс сулалӧны вӧлі есерјас-дор. Најӧ быд-ногӧн омолоҗисны большевикјасӧс, ез вѣставлыны сӧветвласт паскалӧм-җылыс, зѣлісны властсӧ колыны ас-кіас, гугӧн вѣҗисны, ӗеблалісны сӧветвластӧн леҗӧм законјас, ез петкӧдлыны сӧветвласт-җывгыд гаҗетјассӧ, ыҗаҗассӧ. Медга-нын сӧветвластлы паныд мунӧ вӧлі Сыктывдін карса ӗемскеј управа (јуралӧ вӧлі сені Латкін). Сіҗӧ-еокӧ сӧветҗастӧ логӧдӧмкӧд воҗсаӧ-нын вӧлі, да-ӧд веҗіг став локтан сӧветскеј ыҗа-гаҗетјассӧ вӧлі сотӧ.

Крестана - ӗеputатјаслӧн гӧвет Сыктывдін карын вӧлі-еокӧ 1917 вога јуӗ тӧлысҗаӗ, сӧмын ыекущӧм уҗ ез ну,—ныршікјасыс сені вӧліны сіҗӧ-жӧ ӗемскеј управаса ужалыҗасыс. 1917 воын ӗекабр тӧлысҗаӗ-кымын кутісны воавны арміјаыс салдатјас. Најӧ-і завӧдѣтчісны бырӧдавны вӧлӧгтјасыс ӗемскеј управајас да лӧгӧдавны сӧветјас. Уна вӧлӧгтын сӧветјас лоіны јона воҗык Сыктывдін карын-дорыс.

Сыктывдін карын робочейјас да крестана ӗеputатјаслӧн медвоҗа учреѣтельней гҗезд чукӧртчіс 1918 воын, јанвар 17-ӧд лунӧ. Сіҗӧ гҗезд-вылас вӧлі 204 ӗедегат. Сені бӧрҗісны робочей да крестана ӗеputатјас сӧветлыг исполнѣтельней комѣтет 16 мортыс. Сӧмын тајӧ исполнѣтельней комѣтетыскӧд щӧц ужаліс ӗемскеј управа.

Медвоҗа исполнѣтельней комѣтет вӧлі есерјас-кыын, на-велӧдӧм-герті мунӧ. Сіҗӧ шуіс тсентрӧн леҗӧм ӗекретјассӧ пыҗѣі пуктыны да олӧмӧ нуӧдны сӧмын лӧгавны-кӧ кутасны есерјаслы.

Исполнѣтельней комѣтет щӧктіс важ-моз колыны вӧлӧгтјасын ӗемствојас. Шуісны колыны-жӧ мѣрӧвей суҗҗајасӧс, мѣрӧвей гҗезд да важ гледовательјасӧс. Коммунист партијаыс секі ыекод-на власт-бердын ез вӧв, на-дор муныгыс-еокӧ кымынкӧ і вӧлі-да.

Уездывса сӧветјаслӧн первој гҗезд вӧлі март 29-ӧд лунӧ 1918-ӧд воын. Сіҗӧ гҗезд-вылас јона сорнѣтісны комі автономіја востӧм-җылыс. Гҗезд щӧктіс исполнѣтельней комѣтетлы уҗавны автономіја лӧгӧдӧм-могыс. Воҗӧ ужалӧм-җылыс гҗезд бара шуіс: „вѣдавны сӧветвластӧн леҗӧм ӗекретјас, законјас, веҗлавны да содтавны сетчӧ, кыҗі мѣ-јанлы бурҗык да сіҗі вӧлыс нуӧдны олӧмӧ“. Сіҗӧ гҗезд-вылас-жӧ лӧсӧдалісны исполком јукӧдјас (комиссаріатјас секга-ног). Сені-жӧ шуісны дугдыны школајасын закон-божеј велӧдӧмыс, тупкыны ду-

ковней школа. Ёезд шуис бырöдны вöлөстјасые џемствојас, карса дума да управа, на-пыдди лөгöдны сöветјас.

Тайö ёездыс волі јонжыка сöветјас-дор сулалö. Тайö ёезд-вывса өіктјасые делегатјасыс бöринас унжыкыс пырисны коммунист-партияö. Сöмын ісполком-президіумас веккалісны бара „небыд“ јöз, да најö ез вермыны чорыда нуöдны сöветвластлыг щöктöмјассö, најö сöмын öтарö-мöдарö бергалісны.

1918 воын јуң толыгын Сыктывдин карын вöлі лöсöдöма коммунист-партия. Сеган коммунист-партия мијан зев ödjö кутісодны.

Сыктывдин кар уездувса сöветлөн мөд ёездыс муніс 1918 воын, јул 4-öд лунсаң 10-öд лунöң. Сіјö ёезд-вылас делегатјаспын вöлі-нын 21 коммунист да 10 морт на-дор сулалысјас. Став делегатыс вöлі 99 морт.

Тайö ёезд-вылас јона увгісны гөл крестана - комітетјас-јылыг. Ёездыс ез гөгөрво, мыј-вöсна лөгöдісны сешöм комітетјассö, мыј вермасны најö вöчнысö. Делегатјастö повчöдісны: гөл крестана комітетјас лөгöдöм-мыгті-пö өіктјасын пангас венчöм, когагöм гөлжык да озыржык крестана-костын. Сы-вöсна гөл крестана-комітетјас лөгöдöм-јылыг сöветластөн лежöм декретсö ёезд ез пыдди пукты, шуис комітетјассö не лөгöдны.

Сöмын лун 20-мыгті-кымын тайö ісполкомтö вежісны, гөл крестана-комітетјас лөгöдöмлы паныд сувтысјасöс гетісны судö. Та-бöрын гөл крестана-комітетјастö зев ödjö лөгöдісны став уезд-паста.

Гөл крестана-комітетјас јона отсалісны сöветластлы. Најö быдлаын воґсагісны кулакјаскөд, револютсіјалы паныд муныг јöзкөд.

Октябрса револютсіјалы во тыріг-кежлö быдлаын-нын вöліны сöветјас, во тыран лунсö празнујтісны став комі крестана.

Јаренск карулын.

Јаренск уездын крестана депутатјаслөн сöветјас кутісны лоавны 1917 воын мај толыг помлаң. Јаренскын вöлі-жö робочей да крестана депутатјаслөн сöвет, сöмын сіјö кыин некущöм власт ез вöв, веккөдлöны вöлі сені есерјас. Став ужсö вöлі бергөдлöны џемскеј управаын ужалысјас. Первој да мөд уездувса ёездјасыс мунісны есерјас веккөдлөмөн, ёездјаслөн шуöмјасыс дорјöны вöлі временней правітельствоос. Којмөд уездувса ёездыс (вöлі март 5-öд лунсаң 14-öд лунöң 1918 воын) муніс есерјас да џемствоын ужалысјас веккөдлөм-моз-жö. Сöмын тайö ёезд-вылын öткымын делегатјас чорыда-нын заводітілісны горнітны большевікјас-дор, щöктöны вöлі став властсö гетны сöветјаслы.

Нольöд ёезд-вылас унжык делегатыс-нын вöліны большевікјас-дор мунысјас. Сені-ескө вöліны-жö есерјас, најö јона зілісны быд-ногыс омöлтны сöветластöс да большевікјасöс, сöмын ез венны. Нольöд ёезд шуис: Октябрса револютсіја дорјөм-куґа колö ставыслы öтувтчы-

ны сөветјас-гөгөр, быд-ногыс отсавны сылы да нуөдны сылыг щөк-төмјассө. Сөветвласт өтнас дорјө ужалыг јөзөс.

Сөмын нольд гјездлыг шуөмјассө ез нуөдны олөмас сөветјас витөз гјездөз. Мукөд вөлөстјасас җемствојасыс олісны витөд гјездө-зыс (1918 вога октабрөз). Уналаын өтпырјө олісны кык пөлөс власт: сөветјас дај управајас. ҫерт, уналаын фронт-вылыг локтыг салдат-јас воз лөбөдалісны сөветјассө рај уналаын лөбөдалісны гөль кре-стана-комітетјас.

Сентябр төлыг-помын воіс Јаренскө контреволютсіјакөд воз-сагыс ҫрезвычайней коміссіја. Коміссіја лөктөм-бөрас ісполкомыс вежгіс. Сетчө вескалісны ноль коммунист. Тајө ісполкомыс-нын чу-көртіс 5-өд уездывса гјезд (октабр 1-өд лунын 1918 воө).

Тајө гјезд-вывса делегатјасыс пөштө ставыс вөлі коммунистјас дор муноны. Гјезд-вылын адзісны: сөветвластлыг ҫекретјас важ ісполком олөмө абу нуөдөма, аслас ужнас дорјөма купечјасөс да кулакјасөс. Гјезд-вылын кывзісны докладјас став вөлөстјассагыс. Став крестаналөн сөветвласт-дор сулалөмыс докладјас-гертө вөлі тыдалө-нын, најө гөгөрвоөмаөг-нын сөветвластлыг ногјассө да уж-сө. Крестана быдлаын агныс зілөны кутчөгны вескөдлыны вөлөст-јасын сөветјас-пыр.

Гјезд чуксалис став гөль крестанаөс сувтны возсагны кулак-јаскөд, сөветвластлы паныд муныгјаскөд. Сіјө-жө гјезд шуіс мобі-лізујтны став буржујјасөс да купечјасөс тылын ужавны да перјы-ны налыг сөм арміја кутөм-вылө.

Октабр төлыг-кежлө властыс став уездас-нын вөлі сөветјас-кын, җемствојас вөлі гөгөр-нын бырөдөма.

Секі sameј лоі заводітны нуөдны ког уездын жежыдјаскөд.

Коммунист-партияөс Јаренскын лөгөдісны сентябр төлыг-по-мас 1918 воын. Сы-бөрын јачејкајас өдјө паскалісны вөлөстјасын.

Ізва-Печера-вылын.

Мед-јона лоі когагны, мед-уна вір кісгіс сөветјас лөгөдөм-вөс-на Ізва-Печера уездын. Комі област восгытөз сені вөлі Печерскеј уезд (Кардор губерна-улын). Октабрса револутсіја-бөрын сөвет-власт сетчө бура дыр ез во. Уездывса сөветјаслөн первој гјездыс вөлі сөмын 1918 воө март төлыгын. Регыд-мыгтө Кардор богтисны жежыдјас, локтисны англијаса војска. Сені лөгөдісны торја праві-тельство. Кардор богтөм-мыгтө Печера уездын чукөртисны сөвет-јаслыг ҫрезвычайней гјезд. Сөветвласт-дор сулалыгјасыс вөліны се-ні ещаөнөг да өтутвчөтөмөг. Гјездсө нуөдыгјасыс, важ ісполкомын ужалыгјасыс, сувтисны жежыдјас-дор. Сы-вөсна тајө гјезд-вылын шуісны сетчыны Кардорса правітельство-улө. Выл власт лөгөдөм-бөрын чорыда кутисны возсагны сөветвласт-дор сулалыг јөзкөд. Өтө-мөдөс віјисны, унаөс нуисны Кардорө, сегза најө сетыс бөрсө ез-

нин волены. Бара лөгөдисины чэмскеј управајас. Сөмын крестаналы ез эөлөмвыланыс во выль властлөн ужаломыс. Најө нинөмөн оз вөлі отсавны жеждјас властлы ужсө нуөдны. 1918-өд воын октабр 17-өд лунө Ізваө локтіс гөрдјаслөн өтрад да богтіс Усттсілма (жеждјаслөн сени вөлі уездувса тсентр, сени вөлі став влагтыс), кымынкө мортөс жежд ныршікјас-пыс лыліс. Бара Ізваын лөгөдалісны сөветјас. Регыд чукөртчіс Усттсілмаын уездувса сөветјаслөн гјезд (октабр 20-өд лунө). Фелегатјас чукөртчісны 11 вөлөгтыс. Сіјө гјезд-вылас бөрјісны выль исполнительней комітет. Сөветвласт лөгөдны вөлі гөкыд. Кардор вөлі жеждјас кын, жітчөм мукөд карјаскөд некущөм ез вөв. Жеждјасыс дорјысны өрүжјө некущөм-жө ез вөв. Нань вөлі вайөма зев-жө еща. Сетчө-жө щөц Усттсілмаыс гөрд өтрадјассө лоі ыстыны Печераө. Жеждјас кағалісны мјанлыс омөллунсө сетыс да ускөдчісны Усттсілма-вылад. Сетчөс кулакјас да сөветвластлы паныд муныс мукөд јөз отсалісны богтны Усттсілматө. Сөветвласт-дор сулалыс да влагтсө дорјыс војтырлы лоі пышјыны. Сегань Ізваын да Печераын пыр-нин мунісны коғјас 1920-өд воөз—Кардорын жеждјас власт устөғыс. Ізваын вөлі сулалө жеждјаслөн өтрад (унжыкыс вөліны Ізваса јөз). Најө кыпөдчісны февраль төлысын 1920 воө да арестујталісны асыныс опітсерјассө.

Сетысан сөмын Ізва-Печераын зікөз-нин сувтіс сөветвласт. 1921 воын Кронштадтын жеждјас кыпөдчылігөн кулакјас јешщө-на көсјылісны шыбытны сөветвласт, сөмын нинөм-нин ез вермыны вөчны.

Автономіја лөгөдөм.

1920 воған сөветвласт өніја Комі област-пагта чорыда сувтіс. Сөветјас быдлаын заводітісны ужавны, быдоама-пөлөс неључкіјасөн воғсагны, сувтөдны кісөм овмөс, нуөдны сөветвластлыс щөктөмјас республика дорјөм-куға да овмөс лөгөдөм-куға.

Сөмын секи Комі муын овмөс кыпөдөм-вылө да пабрік-заводјас лөгөдөмјас-вылө оз шогмы вөлі нафејтчыны. Комі војтыр олісны мукөд губернајас-улын. Мјанлы вөлі лоө ужавны Устуг індалөм-герті. Устуг губернаса олөмкөд мјан муын олөм вывті јона торјалө. Овмөс кыпөдан тужјасыс мјан зік мөд-пөлөсөс Устуг-герті, лібө Вөлөгда-герті. Сы-вөсна Устугсаң мјан овмөс кыпөдөмөн ез вермыны вескөдлыны.

Сегса-өд Октабрса револутсіја сетіс права быд ас-горніа јөзлы лөгөдны асыныс олөмсө, кызі аслыныс лөгөджык, вескөдлыны олөмнас, горнітны да велөдны ас кыв-вылын да сіз воғө.

Сы-вөсна Сыктывдін карын дај Јаренскын комі воғмөстчыс војтыр кутісны нуөдны уж Комі автономіја лөгөдөм-куға. Сөвет гјездјас-вылын крестана сіз-жө вөлі чорыда корөны нуөдны уж

автономіја вогтөм-куға. Сөвет-правительство шуис мијан корөм-герти ветны Октябрса револютсияди суқодөм права, тор-јодчыны торја автономіјаа областө (мај 5-өд лунө 1921 воын). Август 27 лунө 1921 воын Народней Комиссарјаслөн Сөвет леқис декрет Коми автономіја лөгөдөм-јылыг.

Коммунист-партиялөн областувса комитет да революционней комитет мијан вөлі лөгөдөма воқжык-нын, январ төлыгын. Сіјө кадгаыс-жө заводітөма вөлі нуөдны уж областувса учрежденьејасөс да ужалыјасөс лөгөдөм-куға. Јул төлыг-кежлө кушөм-сурө областувса учрежденьејас заводітисны-нын ужавны.

Областувса сөвет-уж нуөдөм.

Выл лөгөдөм Коми областын первојсө нуөдны ужсө вөлі јона оқыд. Буржык ужалыг вөлі зев еща, велөдчөм јөз сің-жө. Сөмын нөжјөнїкөн сөвет-уж нуөдөмыс дај став областувса ужсө нуөдөмыс пыр бурмісны дај бурмөны.

Сөвет-гездјаслөн шуөмјасыс петкөдлөны, кызі мунөма областувса олөмөн веккөдлан уж.

Первој областувса гезд-нын щөктис став исполкомјаслы вїставлыны комї ужалыг јөзлы асланыс ужјас-јылыг, мөд-ногөн-кө шуны, отчотјас вөчавны, содтавын инструкторјасөс волїсполкомјасын уж буржыка сувтөдны индалөм-вылө. Мед өти-пөлөс уж оз нуөдны уналаын, гезд шуис бура төдмавын сөвет-учрежденьејасыс ужсө да сещөм лышнеј ужсө бырөдны, лїбө-поқө-кө, бырөдны весїг лышнеј учрежденьејасөс. Гельсоветјас гезд шуис колны зев ещалаын, көні сытөг оз-нын шогмы овныс, а вөлөстјас, шогмө-кө, гырөөдны, өтлаавны мукөд вөлөстјаскөд.

Мөд гезд тајөјас-јылыг бара јона горнітис, індіс тужјас волїсполкомјасын уж бурмөдөм-куға. Гездјас шуөм-герти сөветјасын уж бурмөдөм өні нуөдөма унжыкөс. Омөльторјас волїсполкомјас ужын кутисны чїнны, ужыс кутис бурмыны.

Областувса којмөд гезд сөветјасын уж бурмөдөм-куға шуис: колө-пө ужсө бурмөдны сөветјасө бур ужалыјасөс корөмөн да налы ужалан-дон содтөмөн.

Нольөд областувса гезд индалө-нын сөвет-уж нуөдөмын бур-їн-јас. Коми олөм кутис бурмыны. Бјуджет содө, јонмө, учрежденье-јас ужалөны буржыка-нын. Бурміс обїсполкомлөн јїтчөм вөлөстјаскөд, уездјаскөд, буржыка кутис веккөдлыны најө ужөн.

Сїјө гезд-вылын-жө шуисны корны ВЦИК-лыг, мед Коми област-бердө өтлааласны Коми пермјакјасөс.

Сөветјаслөн вїтөд гезд індіс: сөветјасө бөрјыгөм-вылө золөм-ныс комї крестаналөн пыр содө, комї крестана пыр-өтарө матыгт-гөны сөветјасөн веккөдлөмас, овмөс кыпөдөмас. 1923-өд воын сөветјасө бөрјыгісны 27% став јез-пыщгыс, а 1925 воын 40,4%-нын.

Сесса пöштi быд гjeзд-вылын мед-вогга гjeздгаыс да вiтöд гjeздöг кыптылис горнi Коми Республика лөгöдöм-жылыг. Гjeзд шулис: Асыв-Вoj областö-пö Коми областлы пырöмыг бурис нинöм абу. Колö-пö Коми областлы сетмы ыжыджык права, торjöдны агсö öт-нассö да содтыны сы-бердö јешшö Улыг-Печера да Вајгач di. Коми областöс Республикаö вежöм-жылыг вогга гjeздјаслыг шуöмјассö вiтöд гjeзд шуис векыдöн.

Квајтöд гjeзд бара-на горнитiс Коми областöс торја областö кольöм-жылыг ыжыджык праваöн. Та-куча ВЦИК-лөн Президиумс шуöма-нин: Коми област колö колны торjөн Асыв-Вoj областыг да сетны ыжыджык права, мед областыс вермас ачыс векöдлыны да кыпöдны ödjöжык овмöссö. Сöмын колö војдöр та-жылыг јона тöд-мавны да бара пуктыны ВЦИК Президиум-вогö вынгöдны. Областувса гjeзд шуис зiлны Обiсполкомлы ВЦИК-лыг шуöмсö ödjöжык нуöдны олöмö.

Комиöдан уж.

Октябрса револүтсија ас-горнiа јöзлы сетiс щöщ права нуöдны олöм векöдлöмсö, овмöс бурмöдöмсö асланыс кыв-пыр. Коми јöзлы сijö праваыс лоi-жö. Коми кыв-вылын коми јöзлы почны кутiс велöдны школајасын, гiжны нiгајас, леэны гагетјас, нуöдны ужсö учреждeнeнeјасын, роч кыв-вылын-моз-жö.

Сöмын сетöм правасö егö-на ми вермöј тырöз олöмас нуöднысö. Комиöдан уж ми егö вермöј быдлаын нуöдны унатор-вöсна.

Учреждeнeнeјасын коми кыв-вылö ужсö вужöдöм-жылыг горнi кыптiс сöмын 1923-öд вогаң. Секи лөгöдöма вöли комиöдан ужсö нуöдны торја комiсsiја. Унжык ужалыгыс учреждeнeнeјасын вöлины комiјас, да коми кыв-вылö вужöдны ужтö вöли зев кокны. Сöмын уж-вылас мöд-ногөнжык лоi. Став ужалыгыс гiжны, лыффыны велöдчылисны рочöн. Комиöн бура гiжны вöли зев ещаöн кужöны.

Сы-вöсна областувса сöветјаслөн којмöд гjeзд шуис велöдны коми ужалыгјасöс комiөн гiгагöмö, заводитны коми кыв велöдны став школајасын, да заводитны леэны комiөн унжык нiгајас.

Тагаң комиöдан уж, бытöккö, лөгыджыка кутiс мунны. Лоi лöсöдалöма торја курсјас коми кыв велöдöм-вылö Сыктывдин карын дај вöлöстјасын. Тајö курсјас-вылын велöдтчисны Сыктывдин карын 578 морт, ујездувса карјасын 266 дај вöлöстјасын 729 морт. Мöд-кö, зев уна том коми војтырöс лоi ыстöма велöдчыны рабфакјасö да ВУЗ-јасö. Лоi леэма „Индöд“ да „Тудöд“ учреждeнeнeјасын уж нуöдны. Сöмын зiкöз коми кыв-вылö ужыс учреждeнeнeјасын вужны онöз-на ез вермы. Кымынкö волiсполкöмјасын да суд нуöдан-инјасын нуöдöны ужсö коми кыв-вылын. Ферт, тази комиöдан уж еновтны оз шогмы. Ковмас чорыджыка визöдлыны тајö уж-вылö.

Школажасын комиодан уж сувтөдөма буржыка. Первој ступењ школажасын быдлаын велөдөны коми кыв-вылын. Мөд ступењ школаын да Педтехникумын коми кывсө велөдөны. Сени зикөз коми кыв-вылын велөдны абу-на-жө вужомаөг. Тажө ужсө колө-жө термөдлыштны.

Бура уна уж вөчис Коми ыга лежан-ин. Сижө, коми гижыг чукөр отсалөмөн, вермис лежны бура уна ыгажас коми кыв-вылын. Уна лоі лежөма школажасын велөдан ыгажас. Сегге „Југыд туж“ газет өти кадө вөлі петө роч дај коми кыв-вылын. Бөрја каднас кутис петны өтчыд вежонын коми газет „Комі сыт“ да коми журнал „Ордым“. Воқө-кежлө коми ыга лежөмтө ковмас јона-на паскөдны, өнија-мында лежөмыд-өд еща-на, ыкытчө-на оз тырмы.

Н-Уль.

ВӨЛӨСТУВСА СӨВЕТЈАСЛӨН УЖ.

Сөветјас вөлөстјасын да сиктјасын—волсоветјас да сельсоветјас чужыны Октябрса револютсја-бөрын регыд. Сөмын регыдөн ез вермыны најө паскөдны асгыныс ужсө, ез вермыны сижөс шылыда нуөдны пөштї автономїа сеттөз. Сижө кадјаснас сөветјаслы ужавны вөлі зев сөкыд: өти-кө, гөгөр вөлі мунө гражданскеј војна помалөм да жежыдјасөс бырөдөм; мөд-кө, чорыда да кужөмөн колө вөлі нуөдны кїсгөм овмөс кыпөдан уж. Сегге сузчытөгыд олигад зескыд вөлі-і ужавнытө. Секи волісполкомса служытыгјас аснысө лыдфывлїсны накажїтөм јөз-пыгди. Секјасө, ферт, сещөм-і вөлі; жаловаңне налөн вөлі зев поснї, дај колө-на вөлі вїдчїсны төлыг-мөдөз. Сетчө-жө бумага-фенгаыдлөн доныс вөлі луныг-лунө усө. Волісполкомса ужалыгјасыд секјасө став ужсө вөчлісны ас-јурвежөрсертї. Мукөдлаас куцөма-кө ужавлісны, а мукөд ВК-јасын кужтөмысла пөштї ыкущөм бур уж ез мунлы. Крестана вөліны ужнад вескөдлынытө велөдчытөмөг-на, а важ служакјасөс лоі шыблалөма. Ужалан план-јывгыд ез-жө артыштлыны.

1923-д вогањ вөлігтї волісполкомјасыд нақөныкөн мөдїсны кыптыны. Сижө уж кыптөмјасыд медга јона-нын кутїсны төдчыны ВК-јаслы ыжыджык правајас сетөм-бөрын. Сижө выл права-сертыс волісполкомјас лөгөдалөны асланыс вөлөстувса бјуджет, лежалөны објазательнеј шуөмјас да вермөны мыждыны гражданаөс судтөг објазательнеј шуөмјаслы паныд мунөмыс.

Гјездјас-костын волісполком лыдфыгө вөлөстувса көзаянөн, јурнуөдыг учреждєннеөн, вескөдлө, туждалө став ужсө ас-вөлөстувса учреждєннејаслыс. Учреждєннејас-костын-кө кыптасны куцөмкө венчөмјас, лїбө аслыс-гама мөвпалөмјас, сещөмјассө ладмөдө да шылөдө волісполком-жө.

Ас-уж нуодом-јывгыс волісполком гетө отчет вөлөстувса олыг-војтырлы.

Сөветјасө бөрјыгөм.

Сөветјасө бөрјыгөм воыг-воө бурмө, граждана воыг-воө лок-тöны унжыкөн. Бөрјыган праваа војтыр-пыщкыг волөмаөг бөрјыгы:

1923-d воын	27 %.
1924-d „	30 %.
1925-d „	40,89 %.
1926-27-d воын	56,6 %.

Бөрјыган-ногыд сөгга воғө-вылө пыр-жө бурмө. Волісполком-лыг отчет кывзөм-бөрын бөрјыгыгјас јона вөјпалöны да индалöны нельучкы ужалөмјас-вылад. Бөрјыгыгјас öнi зiла ужалöны бөрјыган собраньејас-вылын да агныс индалöны кодöс колö бөрјыны.

Ујездувса да областувса гјездјас-вылын бөрјыгөмјас мунöны бура-жө—став ужалыг војтырыс отсакöны течны выл-олөм.

Сөвет власт воыг-воө матыгмөддө аслас уж-бердө унжык вој-тырöс. Комi областувса гјездјас-вылын бөрјөм војтыр вөлөмаөг:

	Гјезд-лыд.	Решајтан гө- лөса бөрјөм јөз-лыд.	Горнитан гө- лөса бөрјөм јөз-лыд.
1922 воө јанв. төл.	1-d	89.	18.
„ „ декабр „	2-d	38.	19.
1923 „ „ „	3-d	67.	13.
1924 „ октабр „	4-d	81.	8.
1926 „ јанвар „	5-d	75.	21.
1927 „ март „	6-d	218.	20.

Мед воғга гјезд-вылас волісны делегатјасыс став комiјас-пыг: щöщ пермјакјас i мукөд. Сы-вöсна i делегатјасыс вöлины мукөд војас-гертiыс унжыкөн. Мед-бөрја гјезд-кежлас петiс Комi област-улө лөгөдөм выл закон. Сы-гертi гјезд-вылас чукөртлісны јөзсө воғга во-гертiыс пöштi кујим-мында.

Гектсiјас.

Буржыка да шылыджыка пöчө сөветјасын-ужсө кыпöдны сө-мын унжык војтырöс уж-дiнө матыгмөдөмөн. Пабрiк-заводјаслыг ужсө бурмөдны да гiктса овмөс кыпöдны колö ыжыд төлк. Со мыж-вöсна-i олөмыс кутiс корны сөветјас-бердө лөгөдавны гектсiјас. Медга војдөр та-јылыг кутiсны сорнитны 1924-d во-помын. Комi областын тајө горнитыс пангiс 1925-d воө. Та-бөрын сөгга карја-сын i гiктјасын заводiтiсны лөгөдавны сөветјас-бердө гектсiјас.

Гектсija лөгөдөм-явгыд мијан кiподулын емөг со куцөм лыдпас-
јас (карса гектсijaјастөг):

1925-d	воө	2	вөлөгтүвса	сөветјас-бердын	вөлөма	6	гектсija,
1926-d	"	14	"	"	"	44	"
1927-d	"	55	"	"	"	ужалө-һин	198

Куцөм-сурө вөлөгтјасын ужалөны гектсijaјасын 30-гаң 65 мор-
төз. Та-серти-кө, Коми областад ужјас бурмөдөм-вылын ужалө-һин
јон армия. Асланыс ужалөмөн гектсijaјас гетөны сөветјаслы зев
ыжыд отсөг.

Медса-уна гектсijaыс өни вөлөгтјасад—гiктса овмөс кыпөдан
гектсija, сөгга вузасан-һөбасан-уж шыльөдан гектсija; та-бөрын јеш-
щө емөг: финанс-гектсijaјас, војтырөс велөдан уж-вөсна да зон-
виғалун кутөм-вөсна төждыгыс гектсijaјас да мукөд. Гектсija-һимјас-
сертиыс ми вермам шуны: Коми областүвса ужалыг војтыр (рабо-
чејјас да крестана) өтвылыг мыргөны став олөмсө да оланногсө
бурмөдны сөветјас-пыр.

Мыј колө вөчны воғө.

Өни ми огө-на вермө шуны ставсө шаһөн. Ферт, ужјасыд воыг-
воө кыптөны да шыльөны. Сөмын сы-вылө дугдыны оз-на поч:
уналати-на колө шыльөдны да бурмөдны воғө, уна-на емөг мијан
уж-вылын торкан-инјас. Өти-кө, воыг-воө колө велөдчыны асланым
уж-вылын да бырөдны ковтөм ужјассө; мөд-кө, бырөдны став ков-
төм рөскодјассө да воыг-воө чiнтавны лишней служитыгјасөс; кој-
мөд-кө, воыг-воғө колө став ужалыг војтырсө матыгтны быд уж-
бердө, кыскыны сотсиализм течан уж-вылө.

ЈАРАНЈАС.

Мијан областын, војвыв тундраын олөны јаранјас. Олан-ногныс
налөн вывти-сөкыд. Унжык јаранјасыс олөны көр-виғөм-помыг, мес-
таыг-местаө вежлагөмөн. Налөн һекуцөм керка-һи, карта абу, вет-
лөдлөны өтарө-мөдарө, корсөны көрым асланыс көрјаслы. Көр-по-
мыг кынөмпөт перјөм-кынғи, најө шөщ прөмышляјтөны—кыјөны
эверјас да чери.

Тундралөн ыждаыс ставнас лоө 200 сурс. квадратнеј километр-
гөгөр. 1926-өд воын лыд-вылө бостигөн арталөмаөг став јаран-лыд-
сө (мужикјасөс i нывбабаөс өтилаө лығдөмөн) 6.000 морт-кымын,
сөмын стөчсө оз-жө-на төдны-а.

Јаранјас ас-олөмнас јона бсрө колөмаөг. Најө луныг-лунө пес-
сөны, төждысөны ас-кынөмпөт-вөсна да вывтыр паскөм-вөсна. Јона
налы лоө вермасны көзыдкөд.

Револютсijaыс-војдөр вузасан-һөбасан ужсө тундраын вөли нус-
дөны купечјас. Купечјасыд быд-ногөн јаранјастө пөрјөдлисны да
ылөдлисны. Асгыныс төварсө вөли гетөны зев донөн, а јаранјаслыг
һөбан-торјассө пуктөны вывти донтөг. Сөгга, мед-егкө јонжыка
ылөдлыны, купечјас вөли јукталөны јаранјастө винајасөн.

Револютсия-бөрын вузасан-нөбасан уж-бердас кутчигисны госу-дарство да коператсия. Секи вөлигэти жаранжасыд мыныны купечжасыг. Тундраын өни ужалөны: Госторг, Изва-Печераса Крайсоюз, сега лөгөдалисны жаранжасыд асныс коператив-артельжас. Өни-кежлө сещөм коператив-артельжасыс ем ноль.

Таво Коми област нөбис „Барентс“-нима судна (море-вылын ветлан парекод). Сижө суднаыс кутас ветлөдлыны тундра-пөлөн да важавны жаранжаслы вөралан припасжас да мукөд-пөлөс төвар, а тундраыг нуны вузаланторжас.

Сар-правительство-дыржид жаранжас-вөсна некод ез төждыгылы. Школажас, больничажас да көржасөс бурдөдан-инжас вогтөм-жылыг ези мөвпыштлыны. Советвласт жаранжас-вылө вижөдө мукөд воjтыр-вылө моз-жө. Олөмөн да жүгдөдчөмөн колөм воjтырлы Советвластыд быд-ногөн отсалө—төждыгө зөнвижалун-вөсна, мыргө велөдны да суг-мөдны мукөд воjтыр-кофөз-жө.

Жаранжас зөнвижалун-вөсна, щөщ көржасыс-вөсна төждыгөм-могыг өни быд во тундраад ыстөны докторжасөс быдса отпадөн. Сөтөни најө лечитөны виыг жөзөг, вижөны вигмөмыг щөщ көржасөс. Өни заводитчисны-нын пистивавны көржасөс чума-вигөмыг. Лөгөдисны көр-вигөм төдмалан институт (бактерологический институт).

Жаранжасөс велөдны вогтисны кужим школа: „Хареп-вөрө“, „Јогор-Вањө“ да „Гафтаө“. Вожө-вылө јешщө-на көсјөны вогтавыны виль школажас. Челафсө велөдны лөгөдисны жаран кыв-вылын гижөм буквар. Гожөмнас школажасөс новлөдлөны жаранжасыскөд щөщ, а төвнас велөдөны өти-местаын.

Ичөт школаын велөдөмыг-кынји, жаран-пөвсыг том јөзсө велө-дөны и гырыг школажасын—лөгөдөны на-пөвсө велөдчөм ас-сорнја ужалыг воjтырөс. Велөдчыг лыдыс 1925-26-өд воө вөли: ичөт шко-лажасын—39, да гырыг школажасын—3 морт.

Большеземельскеј тундраө өнөз лөгөдөма кужим тундраса совет: Гафторө, Јогор-Вањө да Каратајка-глаф-дорө. Вожө-вылө јешщө-на көсјыгөны вогтыны 4 совет, Варанфеј-ди-рајјонжасө. Тундраса советжасөс өгувтө Колва рајјонувса исполком (Јогор-Вањын). Совет-уж нуөдөм-кынји тундраса советжаслы вөтөма щөщ судитан права.

Важөн тундра-вылад вөлины старестажас. Најө сөмын перјы-лисны вогтјас (јасак) да мынтылисны сар-казналы. Старестажасыс ужавлисны кардорса (аркангельска) губернаторлы. Жаранжасөс, налы кокнөдөм-могыг, өни вог мынтөмјасыг мездөма. Щөщ најөс оз бог-тны Гөрд-армијаө.

Медым тундраын буржыка пуктыны ужсө да прамејжыка төд-магны сетчөс олан-ногнас—Ставрогсјаса тсентральнеј исполнитель-неј комитет-бердө да Коми областувса исполнительнеј комитет-бердө лөгөдөма војывса олыг воjтыр-вөсна төждыгыг да налы отсагыг комитет (Комитет содействия народностям северных окраин).

Коми Мишө.

Јөзөс велөдөм.

Јона уна вын пуктис Сөветвласт јөзөс велөдан уж лөгөдөм-вылө. Уна ем буртор і тајө уж-піас.

Медым мијан сін-воңын ставыс гөгөрвоана лоө, колө виқөдлыны—мыј тајө дас вонас вөчөма јөзөс велөдөм-бокгаң, кызі сижө уж-сө нуөдис Сөветвласт. Медым гөгөрвоанажык лоө, быд велөдан-уж-тор-вылө виқөдлам торјөн; сізі-жө быд уж-герті төдмалам—мыј вәлі сар-дырји да мыј ем өні, дас во ужалөм-бөрын.

Посні чельдөс школаө-сеттөз велөдөм.

Велөдчан уж морт олөм-костын зев ыжыд-тор. Медым буржыка да лөгөдчыка мортлы лоө овны, колө сижөс ічөтыгаңыс ботгыны велөдны, колө ічөтыгаңыс-жө сижөс бура да јона лөгөдны јөз-костын немсө олөм-вылө. Сөмын секи лоө бур олөм, сөмын секи мортлы лоө долыд овны. Сар-правітельствоыд та-јылыг ез і мөв-пыштлы, ез песзы ужалыг јөзлы бур олөм лөгөдөм вөсна. Сы-вөсна-і ез вөвлы секи Комі муын-һи, мукөдлаын һекущөм чельдөс ічөткгаң велөдөм. Сөмын Сөветвласт ботгыс пырыг-пыр-жө та-јылыг төждыгыны: пондис вогтавны чельд-сadjас, јаслыјас.

Тајө војаснас тырыс лоі вогталөма уна-пөлөс учреждөньне, көні посні комі чельд лөгыда быдмисны, бура ворсисны.

Кызі муно воыг-воө тајө ужыс, адзам ми татыг:

1921-өд	воын	вөлі	јаслы	40,	чельд-сadj	11.
1922	"	"	"	3,	"	3.
1923	"	"	"	7,	"	5.
1924	"	"	"	19,	"	6.
1925	"	"	"	32,	"	8.
1926	"	"	"	54,	"	9.
1927	"	"	"	95-гөгөр	"	11.

Адзам ми татыг, кызі воыг-воө сөдөны посні чельдөс велөдан учреждөньнејас. Сөрт, еща-на тамында учреждөньнеыд, уна чельд-на оз вермыны јешщө пырны сadjө либө јаслыө, уна-на јешщө ков-мас воыг-воө воқө песгыны посні чельдөс велөдөм-понда, но і тајө мијанлы зев бура висталө—кызі ужалыг јөз-чельд-понда төждыгө вөлі сар-дырга правітельство да кызі төждыгө Сөветвласт.

Кушөмөс тајө учреждөньнејасыс да мыј сені вөчөны чельдыс? Јаслы ем кык-пөлөс: өти-пөлөсыс во-чөж ужалө, мөд-пөлөсыс—сөмын гожга-пөраө. Во-гөгөр ужалыг јаслыыс Комі облагтын сөмын өти—Сыктывдин карын. Сені быдтоны-дөзөритөны кагајасөс 3 арө-сөз. Гожга јаслыјас вогтывлөны уңа вөлөгтјасын. Тащөм јаслыјас-сас гожөмын крөгтана вајөны виңны гырыгжык чельдөс. Чельд-сadj ужалө во-гөгөр-жө. Сені дөзөритөны, велөдөны чельдөс 4 арө-сгаң 7 арөсөз—школаө сеттөз.

Ічөт школаын велөдән уж.

Ічөт школајас сар-дырји вөліны уна-пөлөс: тсерковно-прикодскеј да школа-грамоты, җемскеј учілішще, мінігтерскеј учілішще. Најө мөда-мөдгыс Һеуна торјавлісны сөмын „јен-ног олөм“ лөсө-дөм-куҗа да јешщө грамотаө велөдөмөн: тсерковнеј школаын јонжыка јен-молітвајас велөдісны, а җемскеј школаын јонжыка грамота. Став-пөлөс школаын **комі-чельафөс велөдісны роч кывјөн**, комі кыв школаыг җікөҗ вөлі вөтлөма.

Сөветвласт-дырји став школаыс лоі **өҗі-пөлөс**. Сөветскеј школаын, молітва-пыфди, мунө бур оланног да овмөс лөсөдөм-јылыг велөдөм, **бокөвөј кыв-пыфди лоі ас, гөгөрвоана кыв**. Сөветскеј школаын велөдыгы оз ков, мед-егкө гөгөрвоасны, чіклагсны-вежҗасны урок вісталігөн, сылөн вісталөм өні быд школьнікы гөгөрвоана.

Сар-дырји (1913-14-д воын) облагтын вөлі 273 школа да 10.730 велөдчыг. 1926-27-д воын (Сөветвласт-дырји) вөлі-һін 295 школа да 16.691 велөдчыг.

Татыг мі аҗам: школа-лыдыс і велөдчыгыс өні унжык: став велөдчан-арлыда-чельаф-пыщкыс өні велөдчө 86%, а сар-дырји вөлі сөмын 56%.

Кыҗі чельафөс велөдөм воыг-воө соді, аҗам со мыжыг:

ВОЈАС.	В О Л І.		Школаын велөдчан арлыда став чельафыс.	Велөдчыг чельаф.	%
	школа.	велөдыҗас.			
1922-23	159	273	20.126	9.403	46,7
1923-24	189	346	20.715	11.024	53,2
1924-25	229	416	19.076	13.122	68,8
1925-26	275	456	16.957	15.749	74,3
1926-27	295	498	15.687	16.691 *)	86

Татыг мі бара аҗам, кушөм өдјө воыг-воө воҗө мунө велөдчан ужыс; **Һедырөн (1933-34 воө) воам став велөдчан арлыда чельафөс велөдән кадөз.**

Шөр школаын велөдән уж.

Шөр (среднеј) школа-пыфди сар-дырји вөліны гімназіја, реалнеј учілішще да мукөд; щөщ вөліны городской учілішщејас, сөмын најөс, гімназіја-герті, улын-тујынжык пуктылісны. Сөветвласт-дырји лоіны мөд-пөлөс школајас: гімназіја-пыфди—мөд ступеҗа школа (шк. II ст.), городской-пыфди—семілетка да крестана-том-војтырөс велөдән школа (ШКМ).

*) Тани емөс щөщ мөд воөн өҗі классын пукалыөјас дај гырыҗык арлыдајас (велөдчан арлыдыг петөмјас).

Важон Коми областун вöлины: 2 гимназия да 5 городской училище, öни ем 5 мöд ступеña школа, 6 семилетка да 4 ЦКМ.

Öниja средней школан ужнудöм, важ-серти, äкöз мöд-пöлöс: важга гимназиян зев еща вöлины крестана-пыщкыс велöдчыяс—öни унжыкыс (80%-гöгөр) крестана том-воjтыр; важон öти школаыс мöд школаö зев сöкыд вöли пырны, ез вöв—кыз шуасны рочяс—прейемственность—öни позö кокñaа пырны; важон ныв-зонмöс велöдлсны торjөн, öни—öтлаын: öниja школаяс, важ школаяс-серти, збылыс песöны бур овмöс лөгöдöм-вöсна.

Тажö школаяс-кынäи ем јешцö öти-пöлöс школа—рабфак. Тајö војасö Коми областыс со кык-кымын мортöс-нын мöдöдлсны мукöд карса рабфакјасö (Коми областын ташöм школаыс абу). Унаöн-нын, рабфакын велöдчöм-бöрын, пырисны воzö велöдчыны гырыс школајасö (ВУЗ-јасö).

Агрономјасö, докторјасö мукöдö велöдан уж.

Агрономјасö, мукöдöс велöдан уж јона топыда јитчöма став овмöс лөгöдан ужкöд. Кодлөн, кызи шуасны, сöлöмыс пуö бур овмöс лөгöдöм-понда, сiјö јона тöждыгö щöц i колан јöзöс велöдöм-понда.

Сöветвласт сöлöмсаңыс кутчигис ташöм уж-бердö. Коми област, Сöветвласт-дырji, неöти со морт-нын велöдлс уна-пöлöс ужö. Тајö војасö уна-нын коми-војтыр-пыщкыс петис доктор, инженер, агроном, техник, ушiтель да мукöд. Велöдчöны асланым областын, сiз-жö i мукöд карса школајасын.

Коми областын 1927 вога јанвар тöлыг-кежлö ремеслöö велöдан уж-вöли ташöм:

Велöдчан-ин.	Кымын.		Кымын велöдчыг.	На-пыщкыс.				На-пыщкыс крестана да рöбочей војтыр % %.
	уч-реж.	группа.		крео.	роб.	служ.	мук.	
Профтехшкола . . .	2*)	6	117	100	4	6	7	} 87,2%
Педтехникум . . .	1	7	210	186	1	17	6	
Виçму ужавны велöдан техникум . . .	1	5	101	85	—	7	9	
Землемер. курсјас .	1	1	28	20	—	6	2	
Уж-вылын велöдчан (учеб.-показ.) мастерскеј	1	1	30	28	—	—	2	
Ставыс: . . .	6	20	486	419	5	36	26	

*) Içваб вөгöö кöймöд школа.

Мукöд карса школајасын 1926-27-д воын вöли велöдчö 360 морт. На-пыг 294 мортыс—крестана-пöвсыг, 15-өн—робочейјас.

Сар-дырји мјан облагтын вöли сöмын 2 ремесленней школа, 2 второкласней ущітельскеј школа да 1 ущіт. семінаріја, а мукöд карса школајасын велöдчыг вöли сöмын öткымын морт дај сїјö озыр јöзлөн чельа.

Татыг бара-жö ми адхам: Сöветвласт-дырји буржыка пунктöма ремеслöв-велöдан уж, дај унжыкыс велöдчö крестана-пїјан.

Школаыг ортсын велöдöм.

Школаыг ортсын велöдан уж (внешкольное образование) сар-дырји вöли нуöдöны зев омöля: сöмын вöли öткымын вöлöгтјасын востöма бїблїотека (вогтавлїс земство), да кыкö-кујїм воскресней школа.

Сöветвласт-дырји тајö ужыс зев-нын јона пагкаліс, дај пыр öтәрö бурмö. Быд вöлöстын, кущöмöс он-богт, мунö кущöмкö уж: лыд-дыгöм, кружокјасын велöдчöм, лектсіја кывзöм, спектакль-вылын ворсöм, кїноагöм, сїқи возö. Богтам прїмер-вылö 1927-öд во да ві-çöдлам, кықи лöгöдöма тајö ужсö да кущöма мунö велöдчöмыс:

	учрежд. лыд.	Велöдчыг лыд.	Вöлöма геанс.	Унаö волöма јöз.
Лыд-дыган-керка	94	—	—	130.790
Тсентр. бїблїотека	5	—	—	4.442
Кр-лөн шojтчан керка	4	—	—	13.442
Театр	1	—	49	8.645
Кїно-театр	2	—	354	35.400
Кїно-передвижка	4	—	344	17.200
Совпартшкола	2	193	—	—
Гырыс јöзöс велöдан-ин (лїкпункт)	122	3.030	—	—
Инстр. лїкпункт	13	372	—	—
Малограмотнейјасöс ве- лöдан школа	2	56	—	—
Полїтшкола да курсјас	252	1.637	—	—
С т а в ы с:	504	5.288	747	209.919

Тајö ужыс мїжанлы вїсталö—Сöветвласт зїлö ужалыс јöзлы ве-жöрлун сетны. Мöвпыштліс-ö коркö крестанїн пемыд сїктын лыд-дыган-керкајас лöм-јылыс, лїбö кöсјыліс-ö сїјö коркö спектакль-вылö ветлыны лїбö кїно-картіна віçöдлыны? Лоїс-тај со даc воон быд-тор. Сöветвласт быдногыс зїлö ужалыс јöзлыс вежöрсö кыпöдны, пемыдлун бырöдöмөн да велöдöмөн конкнöдны налыс олöмсö.

Безпрізорней*) чельад-костын уж нуёдём.

Батём-мамтём да гёлынік бат-мама чельад-костын важысан-нын муно уж. Јешцё сар-дырјі-на вёліны налы пріјутјас. Октабрса револутсіја-бёрын јешцё јонжыка бостеіс пагкавны тајё ужыс: унжык лоі востёма учреждённе, дај візёмыс бурміс. Важён вёлі сёмын вердёны-јукталёны да кёмёдёны-пагтёдёны, та-кынці некущём ужнуёдём-ны, велёдём ез вёвлы. Ёні фетдомын (пріјутлыг нёмсё вежісны) чельадлён олём, важ-серті, јона јансалё: вердём-јукталём да кёмёдём-пыгтёдём-кынці щёщ велёдёны грамотаё, ремеслоё, сізі воэё.

Медым лучкіжык да лёгыджыка муніс чельад-костын уж, Сёветвласт лёгёдаліс торја оланінјас, роч-ногён сещём чельад візанінјасыс шусёны фетскеј городокјасён (колоніјаён). Тащём городок Комі област лёгёдіс-жё важ Серегов манастырё—шусё Кылатовскеј городокён. Городок востём-бёрын (1923 воё) фетдомјас тупкалісны (сёмын Ізваё колі ёті фетдом).

Ёні візёдлам воыг-воё безпрізорней чельад-костын уж нуёдём-сё: кымын вёлі учреждённе да сені чельадыс.

фетдом: фетгород: прјемнік: ізольатор: Кымын чельад.

1922-23 воё	9	—	1	—	197
1923-24 “	1	1	2	—	208
1924-25 “	1	1	1	—	305
1925-26 “	1	1	1	1	280
1926-27 “	1	1	1	—	271.

Ёткымын чельадёс (кодлён бат-мамыс ловја да шёркофёма олёны) пондісны бёр гортас богтавны. Сы-понда тајё лыдпасас 1925-ёд вогањ чельад-лыдыс чінё.

дасёд во-нын тёждысё Сёветвласт ужалыг-јёзлы бур олём лёгёдём-понда. Ез прёста кол тајё кад: уна буртор вёчёма, уна вын пуктёма јёзёс јурдёдан ужё. Сар-дырса пемыдлуныс кутіс јурдыны, ужалыг јёзлён вежёрыс пондіс содны. Тајё војасё Сёветвласт јона-нын верміс кыпёдны ужалыг јёзлыг грамота—**27.3%-сан** (вёлі грамотней сар-дырјі) кыптіс-нын **40%-ёз**. Регыд воас кад, кор неёті морт оз ло велёдчытём, ставныс лоасны грамотнейёс.

Јёзёс велёдан уж- вылё **ёём лезём воыг-воё пыр-ётарё сёдё. Сіјё содёмыс матыгмёдё став јёзёс велёдны верман кадсё**).**

А. Богданов.

*) Безпрізорней—батём-мамтём да гёлынік бат-мамлён чельад.

***) Кущём војасын мыјда візёма ёём јёзёс велёдём-вылё візёд тајё нумерыг статта „Областувса бјуджет да фінансјас“.

Комі література да комі театр.

Комі література.

Октябрса револуцсіяоң комі кывлөн ез вöv некущом „права“, коміон оз вöлі поз сорнітны школајасын-ны, учреждєнїејасын-ны,—быдлаын вöлі комі кывтö вöтлöны, быдлаö вöлі роч. кыв мырдөн сужöны—комі јöзöс вöлі быдногыс рочö пöртöны. Роч чїновникјас вöлі комі кывтö нїмтöны „пон-кывјөн“, вегїг шапжык комїјасыс (интєльгїгентсїја) вöлі увтыртöны комі кывтö.

Куш комі кывјыс-кö револуцсіяоң вöлі лыффысö поңтом-торјөн, ферт-нын секга комі література (печатәјтом комі нїгајас)-јылыс сорнітныс нїнöм. Воңга література комі јöзлөн вöлі: коміон лöсöдöм „јевангельö“.

Мед-воңга комі література петалöма-жö кықкö во кујїм-војдöр револуцсіяоң,—кык поснїдїк нїга лөзлöма Ö. Ö. Тсембер: „Комі мөјданкывјас“. Сетчö щöщ сурлöмаöг ылан-лыффанјас М. Н. Лебефöвлөн да ф. Ј. Поповлөн. Сїјö і ставыс. Ескö 70 во-сајын-нын вöвлöма комі гїжыс (поет)—Іван Öлькөсејöвич Куратов. Сїјö јона тöждыслöма комі кыв-пондаыд. Со мыј шуöма сїјö öтїк гїжöдын „Комі кыв“.

„Тәјö кыв мем дона,

Небыд, мїча, гора.

Тәјö муса кывјөн

Чөј-вок сорнїтöны,

Тәјö кывјөн мєным

Ај-мам бурсїдны.

Тәјö кыв ме кывлї

Аслам лүлү¹⁾-дїнын,

Сїјö менам вунас

Сöмын фєбан-їнын!

Тәјö кывлыс мїчсö

Сöлдöмөн ме кылї—

І ме мед-воң сыдн

Нöжјöнїка ылї...

Тәјö кывјөн мукöд

Гөражыка ылас*...

Ферт, секї Куратовлыс кöт мукöдлыс комї-гїжöдјастö ез печатәјтны. Сöмын Октябрса револуцсїја раыс став кöртöдсö комі кыв-вылыс. Секїган вöлїгтї вөггїс туж комі кывлы, комі гїжöдлы. Тыдовтчїсны сы-бöрын вылкомї гїжысјас: Чїстәловјас кык вок—Іона Тїмөпејöвич (кулї 1923 воын) да Веңамїн Тїмөпејöвич, Ільа-Вас Лыткїн, Васїлєј-Јогор Колегов, Вас-Педöр Попов (кувгїс 1922 воын), Öндрєј-Опонь Мајєгов (Варыш), Н. П. Попов (Жугыл), ачым щöщ бура уна гїжі первојјассö, Лебефöв бөггїс јонжыка, бöртї нöшта-

1) Зыбка.

на содісны гіжысјас, дај пыр-на вочасөн содöны, вылјас петöны: Јаков Чупров (Біја-Öгыр), Іван Сажін (Ічöt-Іван), Січ-Паш, Сук-Парма, Спіра-Прокö, Іван Сімаков, Пармазон, Омра, уна, уна.

Комі літэратура кутіс ödjö содны, колö вöлі сöмын сіјöс лö-гöдлыны да разöдны. 1918 воын, нојабр 28 лунö, вогсіс Сыктыв-дін-карын „Комі літэратура лöвöдлан коміссіја“. Сандрö-Васö (Молодцов В. А.) лöвöдіс комі шыпасјас (алфавіт), сузöдісны Мöскуаыс комі шріфт (тіпографіјаын ез вöвны војдөр комі букваја-сыд). Тащöм лöвöдчöм ужыс муніс кык во. Сы-бöрын сөгга вогсіс декабр 6-д лунö 1920 воын Комі ніга лезан ін (іздателство), кутіс лезны комі нігајас. Мед-воzza комі ніга вöлі Сандрö-Васöлөн „Лыдфысны велöдчан“ (букварь)—петіс сіјö 7000 нігаөн.

Секісаң öнöз Комі іздателство лезіс 275.600 ніга, 106 пöлöс-німа, 235 печатнеј ліст. Мед-унаыс угö художествоа літэратура-вылö (41 нім, 78 печатнеј ліст), сөгга велöдчан нігајас (65 печ. ліст, 13 нім). Став нігаыслөн лöв-нын пöштi 10 мілльон лістбок (страниц). Сөгга нöшта комі нігајас петöны (1924 вогаң) Мöскуа-ын. Сені лезісны öнöз 32-пöлöс нима нігајас, 112 печ. ліст, (печатнеј лістыс лöв 16 ліст-бок „Ордым“—журналлөн-коф.

1924 вогаң Сыктывдін карын тіпографіјаыс (нігајас, газетјас печатајтан-ін) лоі Комі іздателство-кіподулын. Јона-нын ыждöдіс-ны ескö-да, оз-на вермы став літэратурасö печатајтны (сені-жö печатајтöны щöщ газетјас, журналјас, бланокјас), оз-на сузгы выныс.

Комі театр.

Комі літэратуракöд щöщ жітчö-і комі театрыд: абуöс-кö комі пјесајасыд (сіјö-öд літэратура-жö), оз ло-і комі театрыд. Сöмын көт пјесатö ворсам коміөн да оз-кö ло сені петкöдлöма комі öлас-ногсö (торјалан самсö), сіјöс оз-на поç зікöз шуны комі театрөн. Сыктывдін карса театрын пуктылöмаöс 1917 воын мај тöлысын коміөн „Гöтрагöм“ Гогольыс, августын „Віна-помыс быд омöлыс“ Толстојлыс. Сіјö оз-на ло „комі театр“. Сіç-жö оз поç зік комі театр-тујö пуктыны менгым пјесајас: „Ыжыд мыж“, „Вабергач“ да „Гудрасöм“—сені унжыкыс украінаса олöмлаң мунö, комі олöм-ыс зев еща пырöма. Но поçо-нын шуны тајöјасöс комі театрыс „пöјавөн“.

Комі театр лоі сорөнжык—1919 во-помын-кымын, кор петіс менам пјеса „Шонді петігөн зоріç косміс“. Тајö пјесаас јона-нын ем комі олан-самыс (1920-öд воын мі ветлім тајö пјесанас комі сіктјасöд, волім 18 сіктö).

Көт мыј-а, комі театр колö ловчöдны, кыпöдны. Комі театр-пыр зев ыжыд јöзöс југдöдан уж верман. нуöдны. Колö содтыны (гіжны) выл комі пјесајас.

Ньобінса Віттор.

Газетјас да журналјас Көмилөн.

Газетјас.

**Яренск-
карувса
газетјас.**

Комі јөзлөн револутсијаоң некушөм газетјас-ны, журналјас ез вөвлыны. Мед-воңа газетјас петавлісны февральса револутсија-бөрын-нын. Сыктывдин-карын 1917 воын петалөма кыкыг (кык нумер) зев ічөтк газет „Известия Устьсысольского Земства“,—сы-жылыг нинөм і гижныс татчө. Яренск-карын оліс дыржык (8 төлыг)—„Яренская газета“. Яренск уездыг унжык вөлөгтыс пыріс 1921 воын Комі област-улө-да, сетчөс газетјас-жывыс шөцц лөө ічөткіка вігтыштны.

Мед-војдөр Яренскын петалис газет „Яренская газета“—јуң 20 лунө 1917 воын. Тајөс леісісны есерјас. Кыз-мыј вермісны најө тајө газет-пыр голкө відісны, сакісны большевікјасөс, быдсама лөжсө на-вылө лептылісны. Есерјаслөн тајө газетыс быдногыс доржыліс Временней правітельствотө, бура сулаліс Керенскіј-дор, јона төждыгліс „Учредітельней собранье“-понда. Кор вөлі большевікјас шуөмаөг арестујтны Керөнскіјөс, „Яренская газета“ піңсө јірөмөн авөстліс: „сы-пыдфөі мед Лөңінөс арестујт-асны!“ Властыс-нын кор вөлі большевікјас кын, кор Учредітельней собраньесө-нын вөлі разөдөма, сы-бөрын-на „Яренскеј газетыд“ јона четчаліс. Сөмын кор воіс Октябрса револутсіјалөн талаңө ыжыд гыс, вөлігті тупкыгіс тајө лөк газетыд—февраль 23 лунө 1918 воын. Петіс кыкыг вежоннас, ставыс петалис 40 нумер.

Сөветскеј газетыд Яренск-карын-жө воңжык петліс—апрель 27-өд лунө 1918 воын, төлыгөн-жынјөнөн воң Сыктывдин-карын-дорыс. Нымыс вөлі „Известия Яренского Уездного Совета крестьянских депутатов“, сөгга јанвар 1 лунгаң 1920 воө нымсө вежісны—„Коммунист“ кутіс петны. Тајө газетыс оліс пөшти кык во, быд вежонын петалис өтчыд. Фекабр 14-д лунө 1921 воын, Усуг-губернауwsа ісполнөтельней комітет шөктөм-серті Яренскын газет тупкыгіс. Ставсө оліс Яренскеј сөвет-партіјаса газет кујім во да жын, петіс 221 нумер.

**Сыктыв-
дин кару-
са газет-
јас.**

Сыктывдин карын сөвет-партіјаса газетыд петны кутіс јуң 10-өд лунө 1918 воын. Мед-воңа нымс сылөн вөлі „Зырянская жизнь“. Кујім во-мыгті тајө газетыс лоі өніја „Југыд туй“. „Зырянская жизнь“ петалис быд вежонын кыкыг.

Апрель 11-өд лунгаң мај 25-өд лунөң 1919 воын (төлыгөн-жынјөн) газетлөн нымс вөлі „В Зырянском краю“. Сіјө вөлі сөкі Пінега-Печераса штаб-улын (редакторалис Чумбаров-Лучінскіј). Тајө вөлі ічөтк газет, кык лөстбока, сөмын петавліс быд лун,—5—6 нумер вежоннас. Ставыс петіс 29 нумер. Сы-бөрын бара кутіс петны „Зырянская жизнь“-нымөн (јуль 5-өд лунгаң).

Январ 1 лунсаң 1921 воын газетлөн лоі һимыс коми—„Уж“. Тајо һимнас петіс јул 9-d луноқ. Секи помасіс ујездувса газет, кутіс петны областувса—„Југыд туй“ (јул 15-d лунсаң).

Віт во да жын газет вөлі зік рочөн петө. Кор-гурө сөмын вөлі асзывлан воқза газетјасыс коми гижөдјас. Мед-воқза коми гижөд вөлі Шаковлөн сгикотворење „Воқо“ („Зырянская жизнь“, 4-өд нумерын), севга Нобдінса Вілторлөн шочыніка вөлі петавласны гижөдјасыс; 39-d нумерын вөлі мед-воқза коми ставта („Озырлы, сарјаслы пом“—Варышлөн). Ферт, коми јозлы колө вөлі газетсө комиөн-жө леэны, сөмын первојсо слөјыс сы-вылө ез вөв. Зік комиөн газет кутіс петны 1923 во-помас-һін (нојабр төлыс помсаң),—кыкыс быд вежонһын (секи вөлі „Југыд туй“ петө быд лун, кутіс петны кыкыс комиөн, мукөдгыс рочөн). Апрель 15-өд лунсаң 1925 воө кутіс петны коми крестанскеј газет „Комі Свет“ өтчыд быд вежонһын,—өһөз-на сјјө петө.

Комі областын нөшта петө ічөтік роч-кывја газет Ізваһын,— „Красная Печора“—октабр 10-d лунсаң 1920 воө. Тајо газетыслөн лыдыс ешанік-жө—400-440, гижө јонжыка Ізва-Печера ујездувса олөм-јылыс, петө кыкыс вежоннас.

Газетјас јона востісны олөмсө, југдөдісны јөзөс, туйдөдісны олангамсө. Сөмын өһөз-на унаөн оз гөгөрвоны, буракө, кушөм ыжыд пөльза сетө газетыд, унаөн-на коми војтырыд оз сузөдны газеттө. дас во-һін тырі Октабрса револютсіјалы, а газет-лыд јона-на еща, өті местаһын сулалө (2000-сајас сөмын). Вура-һін-ескө воқза-герті мј олам-да, газеттө-кө јонжыка кутам лыдһыны, нөшта-на буржык лоас, јона воқө воковтам сы-помыс.

Журналјас.

Өні мјјан Коми областын петө кујім журнал: „Ордым“, „Комі Му“, „Комі Просвещенец“. Војдөр петавлісны-жө-ескө журналјасыд:—„Вестник Обкома“ (сентябрсаң 1922 воө декабрөз 1923 воө), Парма-Јоль (кык нумер петліс 1923 воын), „Трудовая кооперация“ (5 нумер вөлі леэма 1923 воө апрельсаң)—да ставыс тупкысісны.

„Комі Му“ петө 1924 воста апрель төлыссаң, өтчыд төлыснас. Журналсө леэны Коми Обісполком да Коми Бјуро крајеведеніја (олөм төдмалан-ін). Гижө тајо журналас овмөс кыпөдан уж-јылыс да коми оласног төдмалөм-јылыс. Зік став ставтаһыс рочөн гижөм, журналсө аргалөма велөдчөм јөзлы-вылө.

Комі просвещенец пондіс петны 1926 воө октабрсаң, петө кык төлыс-пыһн өтчыд. Тајо журналыс школајаслы да велөдысјаслы јонжыка мунө.

„Ордым“—зік коми-крестанскеј журнал, зөһнас петө комиөн, быд төлысын өтчыд, леэө ВКП (б) Обком. Мөд во-вылө-һін петіс

тајо журналыс (петö колан вога октабр төлысган). „Ордым“-бердын ужалöны велöдчöм јöз (агрономјас, врачјас, мукöд). „Ордым“-журнал велöдö: кызі колö коми крестаналы бурмöдны овмöссö, кызі коми деревнајас кыпöдны, југдöдны. „Ордым“-журналын петöны гижöдјас коми гижыгјаслөн, гижны бөгтыгјаслөн,—журналыс щöщ велöдö-тујдöдö најöс, кызі бурмöдны колö коми гижöдсö. Журналас сы-вылö ем торја јукöд: „Коми гижöдчукөр“, тајо јукöдсö лөбöдлө КАПП (Коми Ассоциация Пролетарских Писателей). „Ордым“-журнал пыр вочасөн бурмö ортысганыс і пыщкөсганыс. Тајо журналсö мед-јона лыфöны коми сиктјасын. Колö тајо журналсö нöшта јона пакöдны коми јöз-пөвсас.

Њобдинса Виттор.

Ҷоңвиқалун кутöм.

Öнија мијан Коми област-пастаын ставас 1913-öд воын вöли 7 больница, 7 пријомнеј покој (195 крöват), да 37 пельшарскеј пункт. Та-мында бурдöдан-иныйд сы-ыжда местаад, ферт, вöли еща. Öти доктор (врач)-вылö вöли воö 15.575 морт. Еща доктор-вöсна, став отсöгсö ысыгјаслы вöли сетöны омöлиника велöдчöм пельшарјас да бабкајас.

Октабрса револутсија-бöрын автономија сетöмыс коми јöзöс јөткыштіс јона воғö став олöм бурмöдöмлаң. Кыптис щöщ і Ҷоңвиқалун кутан уж. Јона-ö тајо ужсö дас воөн ми верми јөткыны воғö, петкөдлöны со куцöм лыдпасјас:

Војас.	Больница-јас.	Пријомнеј покојјас.	Сени крöват-лыд.	Пельшарскеј да акушерскеј пунктјас.	Став-докторыс.	Пельшар-јас.	Акушер-кајас.	Аптека-ын ужалыс (фармацевт).	Пин доктор да техник.	Гест-рајас.
1922-23	6	7	160	51	3	63	38	13	1	—
1923-24	8	5	180	47	9	56	37	13	2	—
1924-25	10	3	180	49	15	73	41	12	4	—
1925-26	15	2	245	48	19	80	40	12	5	—
1926-27	15	2	338	50	38	93	46	19	4	8
1927-28	25	3	483	47	47	95	48	18	5	17

Татыс ми адғам: Ҷоңвиқалун кутан уж-вылö гөм сетіг-мозыс, больница лыдыс соди ноль-пөв унжык, доктор лыд соди 17-пөв. Пель-

шарскеј пунктјас, больничаяс содом-вөсна, чинины 13%-вылө. докторјаслөн участокјас поснаммысны: 1913-өд воын колө вөлі ветлыны участок отар-помгааныс мөдарөзүс 100-150 кілометр, өні колө сомын 45-50-кымын кілометр. 1922-д воын өтї больничаса којка (крөват)-вылө вөлі воө 1195 морт, 1927 воын воө-нын 563 морт. (Сыктывдін карса областнеј больница да 113 крөвата пукөданилөн больница сїдө лыдө оз пырны). Больничаясө вігыс јөзлөн волөм өнөз пыр содіс.

Спетсіалїст-докторјас.

Комї област востїг-кежлө докторјас-пїыг. вігөмјас-сертї спетсіалїст-докторјас (быд торја вігөмө аслыс доктор) ез вөвны. Өні област-шөрын—Сыктывдін карын емөг докторјас-пїын со кушөм спетсіалїстјас: хїрург (оператсіја вөчыг), нывбаба вігөм бурдөдыг — акушер, судлөн медїтсіна, сін вігөмјас бурдөдыг, ежыв да ве-нерїческеј вігөмјас бурдөдыг, туберкулез (чакотка) бурдөдыг, мам-јаслыг да кагајаслыг зөнвізалун вічыг доктор-спетсіалїст, сїдї во-зө. Сөгга ужалөны Рентгеновскеј кабінет да хїміко-бактєріологї-ческеј лабораторїја.

Курортјас, санаторїјас, клінікајас да мукөд-пөлөс бурдөдчан-їнјас.

Уна-пөлөс вігөмыс өтї лекаратвојас-помыс бурдөдны оз вермыны. Бостам прїмер-вылө нервнеј вігөм лыбө чакотка (туберкулез). Тащөм вігөмјаслы лекаратвоыд зїк нїнөм—вігыгөс ковмас бурдөдны мукөд-ногөн: шөйтчөдөмөн, шондїөн, сөстөм сынөдөн, да сїдї возө: вігыгөс ковмас мөдөдны шөйтчан керкаө, санаторїјаө, курортө лыбө кушөмкө клінікаө (спецлечение). Сенї, лекаратвојас-сөн, шондїөн, сынөдөн да ваясөн бурдөдөмыс-кынзї, ужалыс јө-зөс велөдөны щөц: кызї відчысны вігөмјасыс да кызї вічны ас-гыныс зөнвізалунсө возө-кежлө.

Тащөм вігөмјасыс бурдөдчөмсө сар-правїтелство-дырїи ужалыс јөзыд ез төдлыны: секї вермылісны бурдөдчыны да вегкавлїсны курортјасад сомын озыр јөз. Сөветвласт та-вылө вірөдө мөд-ногөн: сїдө төждыгө, мед-ескө зөнвізаөг вөліны ужалыс јөз. Өні СССР-папта зев-нын уна ем Октабрса револүтсіја-бөрын выл востөм санаторїјас, шөйтчан керкајас, курортјас да мукөд-пөлөс бурдөдчан-їнјас.

Мїжан областын, Пөдфелнеј вөлөгтын быд гөжөм ужалө 40 којкаа санаторїја. Вөгвагдінын ужалө 25 којкаа шөйтчан-керка. Сөгга тавогаң Гереговын пондїсны стрөїтны курорт. Сетчөс со-лава ваннајасөн позө бурдөдны уна-пөлөс вігөмјас. Солаваыс зев бур. Мед-бура сїдө ваөн бурдөдны ревматїзм. Татчөс санаторїја-јасө да курортјасө гөжөмјасын мөдөдлөмыс-кынзї, уна робочөјјасөс да крөстанаөс мөдөдавлөны луныввса курортјасө—Крымө, Кавказө да мукөдлаө.

Војна-вѳсна да уж-вѳсна лоѳм инвалідјаслы, кі-коктѳм јѳзлы, ѳѳнвіѳалун кутан јукѳдјас суѳѳдѳны прѳтезјас (реѳинаыѳ да мукѳд-торјасыѳ вѳчѳм кі-кок). Љѳнїнградса прѳтезнеј институт-пыр 1921 вогањ 1927 воѳѳ сетѳма мїжан област-улѳ вѳчѳм кі-кок 117 мортлы.

Сегга ѳѳнвіѳалун Комїссарїат (Наркомздрав) Коми областлы быд во сетѳ јѳјталѳмѳн вїгыѳјасѳ бурдѳдны Јаткаын да Вѳлѳгда-ын 40 места. Јѳјталан вїгѳмјасѳн вїгыѳ јѳзѳс сетѳѳјасѳ і мѳдѳдалѳны бурдѳдчыны.

Мукѳд-пѳлѳс вїгѳмјасѳн вїгыѳ јѳзѳс мѳдѳдалѳны клїнікајасѳ—Мѳскупаѳ, Љѳнїнградѳ да мукѳд карјасѳ.

Таво јанвар 1-ј лунгањ генѳабр тѳлыгѳѳ ѳѳнвіѳалун кутан јукѳдјас-пыр ставсѳ лої мѳдѳдалѳма вїгѳмјас-сертї бурдѳдѳм-вылѳ (курортјасѳ, клїнікајасѳ, санаторїајасѳ) 250 морт.

Вїгѳмјасыѳ вїдчїѳѳм.

ѳнїја Сѳветвласт-дырѳа медїтсїна важ медїтсїнаыѳ торјалѳ јешѳѳ со мѳјѳн: лекарствѳјасѳн бурдѳдѳмыѳ-кынѳї, ѳнї мед-војдѳр тѳдмалѳны мѳј-вѳсна лоѳ вїгѳмыѳ да кыѳї сетыѳ вїдчыны; зїлѳны мед-војдѳр бырѳдны вїгѳм лоан помкасѳ. Тајѳ уж вѳчны ѳтка морт, тѳдѳмыѳ, оз вермы,—лоѳ нуѳдны став јѳзсѳ ѳтутѳмѳн. Сы-вѳсна быд волїсполком-бердѳ ѳнї лѳгѳдѳма, да ужалѳ сањїтарнеј комїссїја—вѳлѳстын ѳѳнвіѳалун кутан јачејка. Сїјѳ јачејкаыѳ ѳтса-гѳ ѳѳнвіѳалун кутан органјаслы нуѳдны јѳз-пѳвсын быд сањїтарнеј уж. Таѳѳм ужсѳ мїжанын кутїсны нуѳдны област вогтѳм-бѳрын-на сѳмын.

ѳнї вїѳѳдлам, куѳѳм сањїтарнеј органїзатсїјајас емѳг ѳнї-кежлѳ Коми облагтын:

Војас.	Санїтарнеј врачјас.	Санїтар.-гїгї-енїч. лаборат.	Кагајасѳ да быдгыѳ мамјасѳ вїѳан-їн.	Нывбабајас-лѳн да кага-јаслѳн кон-султатсїја.	Челад прѳ-фїлактїч. ам-булат.	Венер. дїс-пансер да пунктјас.	Туберкулез-неј дїспансер.
1925	—	—	1	—	—	—	—
1926	2	1	1	1	—	1	1
1927	5	1	1	1	1	2	1

Тајѳ учреждѳнїејаслѳн мед-ыжыд ужыѳ—вїгѳмјаскѳд верма-гѳм. Најѳ јѳзѳс сѳстѳма овны велѳдѳмѳн да мукѳд-ногѳн дѳѳѳрїтѳны, мед вїгѳм оз вермы лѳны, мед сїјѳ ез вермы паскавын: вїд-лалѳны јѳзлыѳ олан керкајас да колѳм-сертї сувтѳдалѳны сањїтарнеј надзор, вїдлалѳны челадлыѳ ѳѳнвіѳалунсѳ-школајасын дај гортаныс.

Ташом санитарней уж нуодом-кынзи вочлывлони лексикајас да выставкајас. Сегга коми кыв-вылын печатајтома јозлы гогорво-ана дас-кымын поснидик ыгајас.

Вужан висомјаскөд вермагом.

Коми облагтын јозыд јона-на велөдчытомөс, унаон олөны сузчытома. Сузчытом-пондаыс јозлы лоө мунны короны нажетка кыкө бокуы. Мукөдыс мунөны сортовка леэны, вөравны, мукөдыс вур-ыны, гындысны. Сиэ-жө унаон ветлөны заводјасө пес керавны. Уна-пөлөс вужан висомјас кокниа-пырыг ветлыг-муныс јозыскөд вермөны локны Коми областө.

Кушөм војасын уна-ө јөз мијан облагтын висмылөма вужан висомјасөн, петкөдлөны со кушөм лыдпасјас:

	1922	1923	1924	1925	1926
	воын	воын	воын	воын	воын
Писть.	424	1181	335	31	28
Скарлатина.	90	117	434	822	269
Кор.	409	84	195	209	142
Коклуш.	217	133	—	379	466
Біја висомјас (тиф)	1216	1056	640	438	381
Гырөдөн мытитөм	278	340	355	726	35
Триппер.	170	340	639	964	912
Грипп.	6	1865	5480	6224	7184

Татыс ми адчам: быд во Коми облагтын овлө кушөмкө вужан висомјаслөн пагкавлөм. Став тајө висомјасыс морт-вывти мунөны зев чорыда. Богтам көт писть висом. Быд во сијө висмөдө мыкөмында јөзөс. Важөн, сар-правителство-дырји, висмөдліс быд во ве-сиг гурсјасөн.

Советвласт збылыс да чорыда бостгис вермагны быд висомкөд. Писть висомыс јөзөс висом-могыс петис декрет (закон) быд мортөс пистьалөм-жылыс, сомын мијан сузчытом-вөсна став јөзсө пистьявны огө-на вермө.

Воыс-воө пистьялөмсө вөчөма со мыјда:

1922	1923	1924	1925	1926	1927
воын	воын	воын	воын	воын	во-жыңјас.
14.975.	35.796.	22.714.	11.612.	17.760	13.538 писть.

Вужан висомјаскөд вермагигөн мед-војдөр висом мортөс тор-јөдөны зонвизајас-диныс да водтөдөны больничаө. Вужан висомјасөн висыс јөзөс больничаө водтөдөма вөлі со-мыјда:

1922	1923	1924	1925	1926	1927
воын	воын	воын	воын	воын	во-жынјас.
748	1.154	958	1.045	912	496 морт.

Med оз вігмыны мукöд зоңвіқа кольм јөзүс, вігыс морт олан-інас вöчöны дезінфекціја (чорыд чельлаөн віјöны вігöм вöчүс мікробјасö) да вігöмыс мездыган пігті (прививка).

Чакотка вігöмкöд вермагöм.

дурка олөм, сöкыд уж да омсла сојөм-јуөм мортлы мед-јона отсалö вігмыны чакоткаөн. Чакоткакöд вермаган уж Сыктывдін карын нуöдö 10 крöвата туберкулезнеј діспангер (востісны 1926-d воын). Гојөмјасын сы-діның-жө ужалö чельлаөн плöщадка. Плöщадка-вүлө бөгтöны сізі-жө вігыс чельлаөс. Сөгга сені-жө (діспангерас) быдлун відлалöны петкөдчыны локтыс јөзөс. Танкынңі діспангер нуöдö щöц робочейјасöс да 'служітысјасöс відлалан уж: 8 учреждєннєныс вöлі відлалöма 451 мортöс. Чакоткаөн вігыс сетыс сурöма 31 морт. Сөгга діспангер чакоткаөн вігöм-јылыс вöчавлө лекціјајас. Стэвсö вöчöма-нын 23 лекціја.

Чакоткаөн вігöм јөзлы отсөгм-могыс діспангерсаң ветлывлö вігысјас-ордö гестра, велöдö кыңі зоңвіқажаслы овны вігыс-дінын да відчигны вігöмыс. 1927-во-жынјас ветлöма вігысјас-ордас гестраыс 241-ыс.

Веңеріческеј вігöмјаскöд вермаган уң.

Веңеріческеј вігöмјас—лок вігöм, тріппер да шанкерјас—Комі областын лöма зев-нын важысаң. Вігöмјасö вөјөмаөг татчö бокыс нажетка-вүлө ветлысјас да салдатын служітыс јөз. Нагаң сөгга вужісны мукöд јөзлы. Міјан олөмгам (öті тастыс сојөм-јуөм, окагöм, вічкојасын крест-да, мыј-да окалөмјас) јона паккөдö вігöмсö.

Прөцентјасөн індөмөн лок-вігöм вужöмыс Комі областын лöма:

	крегтана-пөвсын:	служашщеј-пөвсын:
Олөмгам-вөсна	38 %	16 %
Мужіка-нывбабаа-костын олөмөн	34 %	68 %
Төдмавтөм вужөм	28 %	16 %

1926-d воын Сыктывдін карын воггіс веңеріческеј діспангер (ужалö кык доктор). Сөгга сіјö-жө воын декабр төлысаң Кулөм-дін ујездын пондіс ужавны веңеріческеј пункт. Тајö учреждєннє-јасыс нуöдöны зев ыжыд уж. Сыктывдін карса веңеріческеј діспангер служашщејасöс відлалігөн 680 морт-пыс адзіс лок-вігöмөн ві-

сыгөс 11 морт, трипперөн—86, Һебыд шанкерөн вйсыгөс 7 морт. Ун-жыкыс на-пйыг вөлөм оз і чajtны агсө вйсыгөн лыбө чajtоны вөлөм зйк бурдөмөн

Венерическей вгөмјас-јылыг өнөз вөчөма-һин 40 лектсја.

Быттыгы мамјаслыг да челаф-јаслыг зөһвйзалун кутөм.

Челаф-јаслыг да быттыгы мамјаслыг зөһвйзалун кутан уч-режфеннејас кутисны вогавны 1918-д воган. Секи Сыктывдін карын челаф пріјут-пыфди вогтисны 40 крөвата кагајасөс да быттыгы мамјасөс вйған керка (дом матери и ребенка). Сіјө керкаө бо-стөны гөль мамјасөс кагајаснас вйғны кык төлыгөз. Мамјас-костын

Челаф-јаслы Слөбөдаын, (Сыктыв ујездын).

сені нуөдөны велөдан уж, велөдөны: кызі налы вйғны агсыныс зөһвйзалун нөбасігөн, челафасігөн дај кага вайөм-бөрас. Сегга велөдөны, кызі колө бура вердны һөһөдан кагајасөс, кызі колө бура да сөстөма овны гортын, сізі воғө.

1926-өд воган пондисны вогавны сіктјасын гожга јаслыјас. Јаслыјас вогталөм выло кресътана вйөдөны бура дај быдногөн отсалөны.

1926-өд воган Сыктывдін карын воггис челаф-јаслы да мам-јаслы консультатсја. Сені советујтчөмөн нывбабајас (бабајас да нывјас) төдмалөны: кызі колө сөстөма нуөдны мужікјаскөд олөм, нөбасөм, кызі бура вйғны да дөчөритны челафөс, сізі воғө. Өти консультатсјаса сестра вйдлалө челафөс да нөбасыг нывбабајасөс на-дінө гортас вольвлөмөн; сетө налы бура олөм-јылыг да челафөс бытөм-јылыг туддөјас.

Быттыгы мамјасөс да кагајасөс дөчөритан уж вешөрө оз вош: арсө тыртөз челафлөн кулөмјас кутис чинны. 1923 воын вөлө кулөма 100 кага-пйыг 27,7 кага, 1924 воын—23,9, 1925 воын

—32,3, 1926 воын—16,6 кага. 1925-d воын уна куліны челадыс скарлатіна вігёмөн.

Јаранјас-пөвсын бурдөдчан уң сүвтөдөм.

Јаранјас разалөмаөс зев паскыд местаын—тундраын. Најө оз овны мјјан-моз өтї местаын: өктјасын лыбө карјасын. Төв і гожөм најө вежлалөны местасө: асланыс көрјаскөд мунөны пыр во-зө. Сар-дырјі налы абу вөлі лөсөдөма некущөм пельшар-ны, доктор. Јаранјас доңвічалун-вөсна төждысны кутісны сөмын Октябрса револутсіја-бөрын. Öнї бурдөдан ужсө нуөдө сені Краснеј Крест-лөн общество. докторјас јаранјаскөд щөщ өтвыв олөны да вет-лөны щөщ местаыг-местаө. Јаранјаслөн докторјас-дінө бурдөдчөм-могыг локтөм пыр өтарө содө.

Лок-вігёмөн да чакөткаөн вігыг јөз јаранјас-пөвсын зев еща, сөмын вывтї уна паскалөма тој-вөсна лөм ежвыв вігөмјас. Сегга јаранјас јона јуөны віна. Віна јуөм јаранјаслы вајө мед-ыжыд лок. Сетчөс властыс тсентргеаң отсалөмөн өнї лөгөдө јаранјасөс велө-дан-јүгдөдан-ін (культурная база). Сетөні-жө јаранјаслы востөны щөщ больніча.

Став тані вісталөм доңвічалун кутан ужсө мї вермім нїнөмыг ласкөдны да сүвтөдны, ферт, сөмын сөветвласт төждыгөм-куза.

Врач І. Кокаңін.

Пөддөльнејса больніча.

Областувса овмӧс кыпӧдӧм.

ПРОМЫШЛЕННОСТ.

Промышленност миӧан областын зев-на ичӧтик, семын-на завод-итчӧ. Револуцсijaӧӧ ӧнија Коми област-улын вӧли куӧим чугуна-вӧчан завод (Нукчим, Кажым да Нучпас), ӧти сов-пуан завод—Сереговын да вӧр-пилитан завод Печера-вомын.

Чугун-вӧчан заводяс—важ вӧчӧм заводяс, кигӧм, важмӧм-вӧсна ужавны бура оз-нын вермыны. Нучпас завод јешцӧ 1923 воын-на вӧли тупкӧма кигӧсмыс-вӧсна. Нукчим да Кажым заводяс ӧнӧӧ ужалисны, сӧмын вӧли сетӧны убытка.

Тажӧ убыткасӧ заводяс вайӧны со мыӧяс-вӧсна: ӧти-кӧ, заводяс важмӧм да кигӧм-вӧсна чугуна-вӧчӧмыс зев донӧн сувтӧ: руда перӧмыс Кажымын быд пуд чугуна-вылӧ сувтӧ 70 ур, нес да шом пуд чугуна-вӧчӧм-вылӧ мунӧ 50 ур-дон, такынӧ јешцӧ колӧ ужалан дон робочејаслы мынтыны да мукӧд рӧскодяс. Тајинас кажымса вӧчӧм чугуна таво сувтас 2 шайт да 39 ур пуд. Уралса чугуна вузалӧны 70 урӧн пуд. Мӧд-кӧ, руда запасяс завод-гӧгӧрыс бырны-нын кутӧмаӧс, лӧӧ ылысжык вайавны, рудаыс омӧль, сӧмын сетӧ 28-40 прӧцент кӧрт дај зев вӧсныд пластӧн куӧлӧ. Ставыс тајӧ, ферт, щӧц донгӧдӧ чугуна-вӧчӧмсӧ

Нукчим заводсӧ бӧрја-вонас неуна-вӧльмӧдисны. Вӧчӧмыс тан-ескӧ абунын сещӧм донна, сӧмын завод ачыс чугуна-вылын. Та-вӧсна заводсӧ ӧни озжӧ вермы ужавны убыткатӧг. Кажымса чугуна-пыфди Нукчим завод вермас буржыка ужавны Уралыс вайӧм чугуна-вылын.

Серегов сов завод зев-жӧ-нын важ, сы-вӧсна сов вӧчӧмыс сувтӧ донӧн, сереговса сов оз вермы рынок-вылын ӧткода мунны донтӧм перымса совкӧд. Сов вӧчӧм заводуын чинӧ, ӧни вӧчӧны сӧмын 65 прӧцент војнаӧӧ вӧчӧм-серти. Неуна заводсӧ вӧльмӧдӧмӧн, ужсӧ заводас бурмӧдӧмӧн завод вермас ужавны буржыка.

Коджаскӧ, гашкӧ-ескӧ шуасны: важӧн-пӧ револуцсijaӧӧ, заводяс ужалисны убыткатӧг, дај јешцӧ и докод-на вайлисны: Заводяс важӧс, ыжыд докод најӧ и револуцсijaӧӧ ез вайлыны, завод кутыс-

Коми област Нерп петан-ин
(вышка) Уктаын.

јас (көзәјевајас) докодсө бостлісны робочейјас гөрб-вылыг, ічөт ужалан-дон сетөмөн да быдгама-ног робочейјасөс лічкөмөн.

Ферт, најө-егкө і тупкісны заводјассө ічөт докод-понда, сөмын быд завод-бердө вөлі гижөма вөр фельанкајас. Вөр вузалөмыг завод кутыгјас бостісны ыжыд докод. Со мыј-вөсна заводјас ужалісны убыткатөг, со кыг докодсө бостісны завод кутыгјас.

Областувса 8-өд партконференція шуіс: колө-пө бура пуктыны уж заводјасын, бырөдны ковтөм рөскөдјас да воөдны заводјассө убыткатөг ужалөмөз. Колө-пө буржыка відлыны—вермасны-ө Нукчімса да Кажымса заводјасыс убыткатөг воэө-кежлө ужавны. Оз-кө һекыз поэ мездыны заводјассө убыткаыг, ковмас најөс тупкыны.

Буржык лоө выл да мукөд-пөлөс заводјас стрөитөмыг.

Комі област. Неча-ју-вылын (Печераын) ізшом петан-ін.

Выл заводјас стрөитөм.

Важ заводјас-вөсна төждыгөм-кынзі наэөнікөн муно выл заводјас стрөитөм. Сыктывдін карын 1926 вогаң ужалө вөр-пілітан завод. Завод вөчөмыс сувтіс 271 сурс шайт. Локтан војасө заводас көсјөны вежны рамајассө да сіјөн паскөдны заводлыг ужсө.

Печераын важ сотчөм вөр-пілітан завод местаө стрөитгө выл ыжыд завод. Локтан 1927-28-өд воын заводсө леэасны-һін.

Сөгса заводітөма Печера-вылын төчіла-із перјыны. Медым бурмөдны да кокһөдны тајө ужсө, көсјөны стрөитны завод, гөмсө та-вылө леэөма-һін (20 сурс шайт).

Стрөитгө Печераын (Уст-Усаын) консервы-вөчан завод. Тајө заводыс уна пөльза вермас вајны печераса крестаналы. Печераын

уна кыёны чері, унаён віёны көр, сесеа зев-жё уна кыёны өла да мукөд пётка; тујас абутом-вөсна печераса крестаналы некытчө најөс вузавлынысө. Консервы-вөчан завод лөгөдөмөн позас став кыян-торсө, черисө да көр-јајсө вузалөм-вылө нуны тсентрө.

Бөрја војасө јона паскөдчөма електрөфікатсіја уж. Електростантсіјас емөг-нын комі өіктјасын. Онөз стрөйтөма стантсіјас: Ајкатылаын, Јемдінын, Нукчмын, Улјанаын, Сыктывдін карын. Стрөйтөны јешшө: Човјын, Кылтовын, Візінын, Іъваын.

Областувса промышленност нөжјөнік кыптө, стрөиталөны выль заводјас. Јешшө јонжыка кыптас областувса промышленност, лөоны-кө көрттујас. Уна озырлун мјан кујлө му-пыцкын, емөг ізшом

Сыктывдін карса вөр-пільтан завод да електростантсіја.

да һерп петанінјас, уна вын ем і мјан јујаслөн. Ставыс відчыгө уж заводітөм. Комі област-пыр-кө көрттуј мунас, секі олөмысвеж-гас, быдлаын шынагны кутасны пабрік-заводјас. Јемваын порөгјас-вылын вермам лөгөдны ыжыд гідростантсіја. Та-јылыг мјан област өні јона төждыгө.

ВӨР ПЕТКӨДӨМ.

Мед-ыжыд докод сетө вөр.

Став олөмыс Комі јөзлөн вөр-сајын. Вөр сетө мед-ыжыд докод комі крестаналы. Віғму ужалөм сетө крестаналы сөмын 30 прөчент став вога докод-піас, мукөдсө (70 прөчент) комі крестана бөстөны мукөд ужјасыг. Тајө мукөд ужјас (бокыса докодјас) 1925-

26 воын сетісны комі крестаналы 5.218 сурс шайт, на-пйыг 2.545 сурс шайт (47 прөчент) воіс кер леҗөмыг, 774 сурс шайт (14 прөчент) вөралөмыг да 1.898 сурс шайт (38 прөчент) мукөд ужжасыг. 1926-27 воын став боқыса докодсө комі крестаналыг арталөны 4.968.700 шайт-гөгөр, на-пйыг—2.334.300 шайт (42 прөчент) кер леҗөмыг, 790.800 шайт (14 прөчент)—вөралөмыг да 1.843.600 шайт (43 прөчент) мукөд ужжасыг.

Областувса докод мөд-уна локтө вөр петкөдөмыг-жө. 1925-26 воын став областувса докодјас лыффыгөны 4.695.700 шайт, на-пйыг 2.668.100 шайт (56 прөчент) воіс кер леҗөмыг. 1926-27 воын областувса докодјас-пјас (обл. докодјас арталөма вөлі 6.208.300 шайт) мед-уна сетіс вөр петкөдөм-жө—3.342.900 шайт (53 прөчент).

Кер леҗөјас.

Богтам-кө местней бјуджет, бара-жө мед-уна докод воө вөрыг. 1925-26 воын местней бјуджет вөлі арталөма 2.895.361 шайт-вылө, сөг 47 прөчентыс вөр петкөдөмыг (1.382.225 шайт). 1926-27 воын местней бјуджет—3.579.277 шайт, на-пйыг 1.456.302 шайт (40 прөчент) кер леҗөмыг. Сіҗ-кө, мед-уна докодыс комі крестаналөн да областувса бјуджетын вөрыг.

Вөр Комі областын уна, став-сө лыффыгөны 32.470.000 гектар (32 мільон сөсатіна), сөмын абу ставыс өткод. 32 мільон гектар-пйыг сөмын 19.476.256 гектар плөшщад-вылын вөрыс бур. Комі областыг быд во планјас-серті по-жө петкөдны 580 сурс куб.сажен вөр, сөмын тајө вөрыс 44 прөчент тујана вөр, мукөдыс пес-вөр. Вузалөм-вылө вөр петкөдөны керјөн да шпалөн.

Бөрја кујим онас со мыјта петкөдөма вөр:

	пес вөр:	кер да шпал:	ставыс:
1923-24 воын	160,2 куб. саж.	131,8 куб. саж.	292,0 куб. саж.
1924-25 „	165,0 „ „	153,2 „ „	318,2 „ „
1925-26 „	183,8 „ „	229,4 „ „	413,2 „ „

Вөр петкөдан уж воыг-воө пагкалө. Медым буржыка лөгөдны да нуны кер леҗан ужсө, вөр деланкајас уна во-кежлө сеталөма.

вөр петкөдөн организацијаслы. Таңинас деланкагыс став вөрүс лоо петкөдөм, дај ылын деланкајас оз колны.

Өнөз вөр петкөдөнны Коми областыг 10-кымын организација. Ферт, уна көзайн-дырји кер лежөм ужыс ез вермы мунны бура. Коми обисполком кык-куим во-чөж нуис уж коми областыг вөр петкөдөм-выло өти јон организација лөсөдөм-јылыг. Өни сецдөм организација лөсөдөм, Коми областын Ежва да Печера-куза вөр петкөдөн ужыс сетсө госуларственней трестлы—„Комилеслы“.

Лөм-ју—Вижабөж вөлөкын, Сыктывдин карсаң 20 верст-сајын. Татыг быд во петкөдөнны зев уна вөр.

Комилескөд-жө отлаасө „Печеролес“. „Печеролес“—выл организација-жө. Вөли лөсөдөм 1925-26 вогаң.

Тази мунө вөр петкөдөн уж. Вөр овмөс (көзајство) төдмалөм-вөсна паскыда мунө лесоустројство. Бөрја војасө лесоустројство уж завојтөма нүсдны 10 миллон гектар вөр плөщад-вылын.

ТУЈАС.

Паскыда да куза шыбытчөма јевропа асыв-војвылын Коми област, пемыд, помтөм вөрјас-шөрын, ыжыд јујас-куза. Ыжданас Коми област Франтсјакөф. Та-ыжда областын көрттуј нөти абу, ветлыны-мунны позө сөмын ва-тујјасті да грунтөвөј тујјасті. Ва-тујјас-ескө кузөс, став областыг вундалөма јујасөн, сөмын гөжөмын лапкыд-вөсна ветлыны зев сөкыд. Ічөт ваөн Ежва-куза ыжыд парекөдјас ветлөны сөмын јемдінөз (Сыктывдин карөз зев омөла), Печера-куза—Щугырдинөз. Грунтөвөј тујјас омөлөс-жө дај еща.

Коми област-пагта быдлаын ем зев уна бур: вөр, нерп, ізшом да мукөд, сөмын тујјас абутөм-вөсна унжыкыс-на сіз кујлө. Област-

увса овмөс вермас кыптыны сөмын кор лооны област-куза бур туужас, кор отлааласны Коми областос став СССР-көд көрттужөн.

Өні Обисполком дугдывтөг клопочітө (нуөдө уж) көрттуј стрөитөм-жылыг. Обисполком план-герті колө отлаавны Сыктывдін кар Пінугкөд. Тажө тујсө сегга ковмас нуөдны Уктаөз—лоө ыжыд вегкыд туј Мөскуа—Укта. Отпырјөн відлалөны—пофө-ө отлаавны Коми областсө көрттужөн мөдарсаң—Голеварны-стантсіјагаң Мылдіно. Тажө тујсө бара-жө лоө нуөдны вофө Укта-пыр Индіго портөз. Тажө тујнас вермасны сібырса төварјаслы вогтыны туј морелан.

Грунтөвөј тујјас.

Грунтөвөј тујјас Коми област-пагта лыдфыгөны 7.432 кілометр-куза. Тажө тујјасыс јуклөма ноль-пельө: государственней тујјас—714 кілометр-куза, областней—1.816 кілометр, ујездней—902 кілометр да 4.000 кілометр вөлөстувса туј.

Көрттујјас абутөм-вөсна, омөль ва-тујјас-вөсна грунтөвөј тујјас-жылыг лоө мјанлы јона төждысны да лөгөдны. Областувса ісполком воыг-воө век унжык гөм лефө тујјас вөчөм-вылө. Сір-жө і государственней бјуджетыг гөм-лефөм содө воыг-воө. Револутсіјаөз та-вылө гөм лефлісны ещажык. Бостам-кө 1913 во, став областувса тујјас-вылө вөлі віфөма сек сөмын 50 гурс шайт. 1924 вогаң мі панјім-нын војнаөз тујјас-вылө гөм лефөмсө. 1924-25 воын государственней бјуджетыг тујјас-вөчөм-вылө вөлі віфөма 160 гурс шайт да 131.300 шайт областувса бјуджетыг—ставыс 291.300 шайт. 1926-27 воын гөм лефөмыс јешщө-на содө, государство лефө 230.000 шайт да 179.454 шайт област.

Ферт, тајө абу-на уна. Војна-дырјі област-пыщкөсса тујјас зікөз омөльтчісны, мукөдсө лоі вылыг вөчны, сы-вөсна мукөдлаті (Удөраын) мі егө-на вермө лөгөдны тујјассө војнаөз-кофөс, но уналаын-нын ем бур туј: Мураш—Сыктывдін кар—Јемдін-тракт важгерті јона-нын бур.

Зев уна гөм колө тујјас вөчөм-вылө. Ферт, отпырјөн ставсө лөгөдны он вермы, тујјас-вөчөм мунө план-герті. Колян војасө мі вермім лөгөдны сөмын посјас да трубајас. Өні тајө ужјас помагісны-нын, пофө-нын заводітны туј вевдорсө (полотносө) лөгөдны. Откымын местаті тујсө волсалөны галкіөн. Ферт, емөг-на ужалөмас уна неључкі-торјас.

Важ тујјас лөгөдөм-кынзі мунө выль тујјас вөчөм. Заводітөма вөчны тујјас: Турјаа-Слөбөдаа (Глотова)-кості 120 кілометр-куза, регыд помагас-нын; Половныкі-Укта-Ізва—400 кілометр-куза; Јакша-Устјеловка—47 кіл.-куза шогсејней туј.

Јакша-Устјеловка-туј отлаалас Печера Камакөд, пермјакса дөнтөм-наң вермас кокніда мунны Печераө, Печераыг пофас петкөдны төчіла-із, чері да мукөд сецөм төвар. Тажө тујсө вөчөм-вылө өнөз віфөма-нын 187.400 шайт, јешщө ковмас 280 гурс шайт.

Ва-тујјас.

Став сёкыд грузјас да товарјас Комі областё вооны ва-тујјас-куџа, сы-вёсна колё јона бумрөдны ва-тујјассө. Колё Ежва, Сык-тыв, Печера весавны, медым парекодјас вермісны гожөм-чөжөн вет-лыны. Обісполком төждыгөмөн тајө ужсө локтаң кык-кујм воө көс-јөны вөчны. Өтпыр колё содтыны парекодјас Печера-куџа. Таво Обісполком һөбөма Љедовітеј океан-куџа ветлөм-вылө ічөтік мор-скеј парекод.

Тавосаң заводітөма відлавны Кама-Печера канаваөн өтлаа-лөм-вөсна. Тујјас-вөсна төждыгыг комиссаріат аслас 5 вога планас суйөма тајө канавасө лөгөдны. Кама-Печера өтлаалөмөн көсјөны лөгөдны ыжыд ва-туј Љедовітөј океаныг Печера, Кама, Волга-ку-џа, Волга-дон канал-пыр Чорнеј мореө. Канава вөчөмыс сувтас 75 мильон шайт.

Н. Нь.

Віџму вөдітөм да скөт віџөм.

Бур алы омөль властыд, крестанінлы—поџө төдны крестана-лыг олөмсө бурмөдөм-вөсна влагнас зільөм-гертыс. Советвластлөн віџму вөдітөмлы, став овмөслы отсагөм ужыс петкөдлө: збылыг сі-јө төждыгө овмөс кыпөдөм-вөсна; робочейјас да крестана асгыныс олөм бурмөдөмсө вермөны нуөдны сөмын влагтсө ас-кіаныс бог-төм-бөрын.

Сар-правітельство міјан Комі областыг нуліс зев уна вөр да џверку. Купечјас вөлі богталөны џверкутө донтөм-донөн. Кыжыг-јас гылі-вылын најө најөвітчылісны да озырмылісны. Сар-праві-тельство ез мөвпыштлы кыжөм ужсө бурмөдөм-жылыг-һи, вөралан ужсө төлкөн нуөдөм-жылыг: міјан неmtө-пө тырмас, а мөдыг—кыџ кужасны. Озырјаслы сөмын колө вөлі донтөмжыка петкөдны Комі муыг озырлунсө, а комі јөзлы отсалөм-понда налөн сөлөмныс һө-ті ез віглы.

Кыжөм да вөр-овмөс бурмөдөм-вылад-кө сар-правітельство ез віџөдлы (кодјас вөлі вәјөны сылы ыжыд докод), крестана віџму овмөс-жылыг, төдөмыг, сіјө ез і мөвпыштлы, ез гетлы һөкущөм отсөг.

Өні Советвласт-дырји, 6—7 воөн, крестаналөн овмөс вель-јо-на-һин кыптіс: унатор содтөма да паскөдөма (агрономјасөс, віџму лөгөдөм уж), унатор вылыг лөгөдөма (уждыгөм, коператсіја, һур-јас козтөм).

Візму вѳітѳм.

Вѳнаѳ 5—6 морта крестанін-овмѳс вѳлі кѳзѳ 0,94 гектар (0,86 дегаѳін) му (коккѳмтѳг); быд морт-вылѳ муыс вѳлі воѳ 0,16 гектар (0,15 дегаѳін). Вѳна вѳјасѳ кѳзан плѳщадѳыс мїјан јона чїнліс. 1923 24-д воын бара-нын вѳлі кѳзѳма вѳјнаѳса мында-жѳ, **а таво-кежлѳ** мїјан кѳзан плѳщадѳыс **20,8% унжын-нын 1912 во-сертї**. Мїјан јѳзыд-ѳд ѳні воzza-сертїыд codi. Кѳтї сїзї, ѳні кѳзан плѳщадѳыс ѳтї сојыс вылѳ воѳ вѳјнаѳса-сертї 24 кв. саженѳн унжык-на.

Вѳнаѳ мїјан крестана кѳзлісны мед-јона су да id: 87,2%—сѳ став кѳза-пїгыс, картупель—4,8%, шабдї да пыш—6,5%, пуктас—0,5%. ѳні мїјан кѳза вѳѳітѳмјас јона-нын вежгїсны: су-да, id-да, зѳр кѳзѳѳ 80,5% став кѳза-пїгыс, картупель—8,2% (codic вѳјнаѳса-дорыс кык-мында), кѳзан турунјас (бѳбѳнѳн да вїка)—1,7% (вѳјнаѳез кѳзлыны), пыш да шабдї—8,3% (codic 36%), пуктас—1,3% (codic кык да жын-мында).

Картупельтѳ јонжыка кутїсны кѳзны, ѳні вѳјнаѳса-дорыс јонжыка кутїсны сїјѳн вердны скѳтес-да. Турунјас кѳзѳм петкѳдлѳ крестаналыс візму ужалѳм вылдѳѳѳмланѳ мунѳмсѳ, уна переменаѳн ужавны зїлѳмсѳ. Серт, турун-кѳзѳмыд абу-на-ескѳ быдлаѳ паскалома, да сїјѳ быд во codi.

Јона воzѳ мунїс вѳјнаѳса-дорыс **машїнајасѳн да буржык кѳлујјасѳн візму ужалѳм**: вѳјнаѳ Комї муад плугјас вѳліны ѳткымын-на, а ѳні 16 сурс (37,5%) овмѳс-нын гѳрѳны глугјѳн, пу-пїнајас вежѳны кѳрт-пїна-вылѳ, емѳс-нын “зїг-заг”—пїнајас. Јона паскалѳны сїктјасын: ізас шыран машїнајас, пыш-шабдї нарјаланјас, да мукѳд. Гырыс машїнајас-пыщкыс паскалѳ—вѳлѳн вартан машїна. Сїјѳ Комї областад важѳн нѳтї ез вѳвлы. Кѳјдыс-весалан машїнајас бура уна-нын ем: тырмас весавны областыс став вога id-кѳјдыс-пыщгыс жынсѳ. Уна сїктјасын-нын емѳс сепараторјас.

Уна-ѳ мїјан крестана-пѳвсѳ разѳѳѳма-нын ужалан машїнајас, пѳзѳ адзыны со мыыс:

1924-25 воын вѳлі: 1926-27 воын ем:

Плугјас	7.920	15.954
Кѳрт-пїнајас	19.058	19.419
Картупель-бугрїтан гѳрјас	34	159
Кѳзан машїнајас	27	74
Кѳјдыс весалан машїнајас	41	91
Тѳлѳдчан	27	109
Вартан	168	264
Ыщкан да вундан	48	164
Пыш да шабдї нарјалан	—	30
Ізас шыран	32	157
Сепараторјас	23	80

Татыҕ ми аҕаҕам: миҕан Коми муын көзән плөщад паскалөмкөд өтпырјө виҕму ужалөмыс заводичб мунны мөд ногөн, буржык-ногөн —**һан-кынзј мукөдтор көзөмөн, машинајасөн ужалөмөн.** Тајө бур-мөдө овмөстө дај кокөдө уҗтө.

Көјдыс весалөм бөрја војасө јона кутис паскавны: 1923-24-д воын весалисны вога көјдыс-пыщкыс 10%, 1924-25-өд воын—18%, 1925-26-д воын—35%-һин.

Уна переменаөн му ужалөмө җикөз вужны өнi, виҕму лөсөдлө-төз ми огө-на вермө. Сөмын уна өтка овмөсјас зилөны-һин вужны уна переменаөн ужалөмө. 1925-26-д воын кутисны уна переменаөн мујас ужавны 22 крестанһин; 1926-27-д воын—39; тајө воө уна переменаө вужыс лыдыс јешщө-на соди.

Пуктас вөдитөм сиз-жө паскалө: картопель да галан-кынзј кутисны пуктыны морков, свеклө, өгурчi, унжык кутисны пуктыны капуста. Картопель градјас-вылө пуктөмыс кутис. вужны мујас-вылө.

|| Скөт виҕөм.

Војнаөз-вөли өтi крестанһин овмөс-вылө воө 1,1 вөв (щөщ чан-јасөн), 1918-21-д војасө вөвјасыс чинисны 13%-вылө. Öнi миҕан ба-

Племеннеј вөвјас виҕан-һин, (племкөнушҗа) Улыс-Човһын.

ра воө 1,1 вөв өтi крестанһин овмөс-вылө (војнаөз-мында-жө). Крестана овмөсыд миҕан өнi важ-серти лоi унжык. Сы-вөсна i вөв лыдыс соди: 1912-д воын вөли 38.200 вөв, 1927 воын—48.672 вөв

Мед-ескө вөвјасыд миҕан буржыкөс вөлины, өнi лөсөдөма **вөв пөрөда бурмөдан-һин** (государственная конюшня). Сенi емөг бур ујас: 8 финскеј пөрөдаыс да өтi орловскеј рысак. Вөвјас пыщјалиг-кежлө (тулысын да гожөмын) тајө ујјассө разөдлөны сиктјасө—ВIK-јаслы, мөда-мөдлы отсасан комитетјаслы, коперативјаслы.

Случней пунктјаслөн ужыс со кыңи пыр-өтарө пагкәлө.

Војас:	Кымын случней пункт:	Кымын уж сені:	Кымын вө- лөс тырө- дөма:
1923	5	9	84
1924	8	13	290
1925	13	14	336
1926	14	15	225
1927	23	24	352

1927-28-d во-вылө лөгөдөны 50 случней пункт. Сыыг-кыңи өиктјасын емөг өткымын крестаналөн асланыс бур ужјас.

Мөс-пөрөда бурмөдөм.

Міјан мујас кујөдтөг һаң оз вајны, сы-понда мөсјасөс јонжы-касө виңлисны кујөд-вөснаыс. Міјан мөсјасыд, кујөд-кыңи, мукөд бурсө пөштө оз сетны.

Војнаөң өтө крестанөин овмөс-вылө вөлі воө 2,58 мөс, өтө сојыг-вылө 0,46 мөс; өнө овмөс-вылө воө 2,8 мөс, а сојыг-вылө 0,56 мөс,—содөма 20,2%. Міјанлы колө јонжыка пуктыны выннымөс мөс-пөрөда бурмөдөм-вылө, мед-ескө најө унжык кутисны лыгтыны (матыгтны көң 150—200 пуд јөв лыгтөмөң). Комө муын скөт виңөм-тө лоңө пагкөдны: виңјас тырмасны. Поңө-өд өнөја-гертө јешцө јона-на виңјастө пагкөдны да содтавыны.

Скөтөс бурмөдан уж мүнө таңи:

а) агрономјас велөдөны крестанаөс лөгөдавңы јемваса пөрөда-ыг өшјасөс; сы-вөсна 1925-26-d воын 69 өш-пыг 47 өшкыс вөліны јемваса (вымскеј) пөрөдаыг-һин. Јемваса пөрөда міјан облагтын мед-бур;

б) агрономјас індалөм-гертө, зөләма буржыка лөгөдны скөт нөјтчөдөмсө;

в) скөтлы бур шоныд картајас-јылыг вөставлөмөн. 1926-өд во-помын вөлі-һин вөчөма 150-сајас шоныд карта. Вылыг керка стрөй-тыгјас картајассө вөчалөны гырыгжык өшиңөн;

г) агрономјас јона крестана-костын горһөтисны скөтөс лучкө вердөм-јылыг: уна крестана-һин кутисны вердны мөсјасөс карту-пелөн, мөс-горкһөн, вөкаөн, мукөдыс і жмыкөн да өтрубөн. Öткы-мын овмөсјас вөчалөмаөг данөјаын-коң бур лавһөјас да скөтсө вер-дөны нормаөн;

д) зөләм выј-вөчан уж пагкөдны. Сөмын выј вузалан ужсө лөгөдтөм-вөсна да еща јөла мөсјас-вөсна міјан тајө ужыслөн өдјө-

жык паскалөмыс падмө. Өткымынлаын (Лојманн, Часын, Віз вөл. Удөр грездын) бостгылісны нуөдны тајө ужсө, сөмын бура пагкөдны ез вермыны, ез вермыны ез вузалан-інјас абугөмла, а ужсө вөчны термагөмла да заводјассө кужтөмөн лөгөдөмла. Вөчны бур дона өлівочнеј выј, ескө, унаөн зільоны-да, сөмын сіјө зільөмыс муно оз артельјасө өтүвтчөмөн бостгөмөн, а торјөн-торјөн ещанікөн (2-3 овмөс) сепараторјас лөгөдалөмөн.

Вөјна-бөрын јона кутіс пагкавны **порг візөм**. Өні кутісны візавны порејас јоркшірскеј пөрөдаыг. Бур пөрөдасө јонжыка пагкөдөм-могыс міјан областын лөгөдөма 25 порг-рассафнік.

Вөјнаөз-герті унжык-нын **ыжјас**. Мед бурмөдны ыж-пөрөдасө, областө вөјөма 16 меж рөмановскеј пөрөдаыг.

Племеннеј ужјас Улыс-Човјын.

Агрономјаслөн уж.

Вөјнаөз комі өіктјасын агрономјас пөшти ез вөвлыны. Өні быд 3-4 вөлөт-вылө воө өті агроном. Со кызі воыг-воө агрономјассө содталөма лоі:

1912—1914-д	воын	вөлі	3	агроучасток,	сені—	3	агроном.
1918	„	„	5	„	„	6	„
1925	„	„	18	„	„	28	„
1926	„	„	21	„	„	31	„
1927	„	„	24	„	„	44	„

Өні өті агроном-вылө воө 2-3 сурс крестанін овмөс. Міјан вөлөт костјасыд гырыөөс-да, агрономјасыд оз вермыны быд өіктын ужсө нуөдны; колө-на јешщө содтыны агрономјассө вөж участокјас дај колө вогтавыны выль участокјас.

Комі крестана кыз выныс мујассө ужалөны вөж-ногөн-на, најө оз-на төдны кызіжык-ескө колө заводітны буржыка ужавны. Сывөсна агрономјас мед-јонасө нуөдөдны крестанаөс велөдан уж.

Вөлі нуөдөма **лектсіјаяс да сорњјас**: 1923-24-д воын—621 час, 1924-25-д воын—1.768 час, 1925-26 воын—2.901 час.

Сегга нуодома **ви́зму у́жавны велёдан курсјас**: 1923-24-d воын — 6, 1924-25-d воын — 9 да 1925-26-d воын вёлі 9-жө. Быд курс-вылын велёдчыгыс вёлі морт 30-35.

1924-d воын вёлі нуодома областувса **ви́зму-у́жалём-петкёдлан-выставка**. Тащом выставкажассө быд во кутисны вочавны і сиктјасын: 1923-24-d воын област-пагта вёлі 4 выставка, 1924-25-d воын — 12, 1925-26-d воын — 13. Мукөд сиктјасын, выставкакө вогтылісны нольыг-помга-нын. Крестаналы выставкажасыс кажитчоны.

Ви́зму-у́жалём-петкёдлан-выставка.

Пекөдланторсө (экспонатјассө) вайоны 200-300-өз өтi выставка-вылас. Быд выставка-вылө волоны (гөгөр лыфөдөмөн) 500 600 мортөз.

Ви́зму лөсөдлан уж (землеустройство).

Міјан крестаналөн мујасыс еща, сегга посні-пельнөг, торјаөс, ылынөг мөда-мөдгыныс.

Міјан мог—велөдны крестанаөс не сөмын буржык-ногөн ви́зму у́жалөмө, колө щөщ лөсөдны сiјi, мед-ескө крестанаыслы у́жалөмсө пөчны кутис нуөдны буржык-ногөн. Тајөс вармасны сетны ви́зму лөсөдан ужјас нуөдөмјас. Та-бокгаң ми зiлам, өтi-кө, област-пэщкын виль местајас овмөдчөм-вилө вундавны, мөд-кө, нуөдавны ви́зму лөсөдан ужсө сиктјасын.

Овмөдчөм-вилө виль местајассө 1926-d во-пом-кежлө міјан областын торјөдөма 52 участок.

Тыр ви́зму лөсөдөм өні мунө Летка да Көзвыв вөлөгтјасын (Сыктыв јездын). Мукөд сиктјасын ас-костаныс вильыг јукөгтјасөн

посні візмусö ötлаавлöны, гырöдлöны (Ыб да Абјачој—Сыктыв уездын, Ајкатыла да Проңдор—Јемдін уездын).

Візму лөсöдлысјасöс велöдöм-вылö Сыктывдін карын öнi зог-тöма курсјас.

Нур костöм.

Војнаöз Коми муын нур костан ужтö ез нуöдлыны. Öнi овмö-сыд мијан воис-нын војнаöзса кад-выјöз. Ковмис пагкöдчыны візму-јасöн. Сы-вöсна нур костöм 1924-d вогаң кутис јона пагкавны. 1927-d вога сентабр 1-ј лун-кежлö волi-нын лөгöдöма 34 нур-ког-тан-товаришщество. Сетчö пырöмаöг 896 шлен.

1924-27-d војасын нуöдöма ужјас со мыјда мујас-вылын (пас-јалöма гектар лыдөн):

КУЩОМ УЕЗДЫН.	Нур јас-вылын.				Вөрјасын.	
	Видлаван-лөгöдчан уж.		Костан ужсö нуöдöм.		Видлöма јујас.	Весалöма јујас.
	Места тöд-малан уж (разведка).	Планјас вöчöм (сјомка)	Паскыд-жыка местасö бөгтöм.	Ещажык мес-таын јонжыка ужсö нуöдöмөн.		
Сыктыв уездын . .	15.715	1.682	989	—	—	—
Кулöмдін „	350	350	—	5	—	—
Јемдін „	3.440	3.335	500	51	174	24
Ізва-Печера „	514	1.711	16	—	—	—
С т а в ы с:	20.029	7.078	1.505	56	174	24

Татыс ми адјам, кущöма кыптö да паскалö нур костан ужыс: комi крестана јона бөгтöны содтавны аслыныс візмусö.

Крестана овмöс кыпöдöм-вылö гöм візöм.

Крестана овмöс кыпöдан ужјас нуöдöм--вылö госуларст-воса дај местнеј бјуджетыс мунö бура уна гöм. 1924-25-d воын візöм гöмсö-кö бөгтам 100%-тујö, 1925-26 воын лöи візöма 15,4%, 1926-27-d воын—229%, а 1927-28-d воын кöсјöны візны 294%-гöгöр.*).

Став лезöм гöмыс кујим во-чöжөн, шöрсö-кö бөгтны, воö быд крестана овмöс-вылö 21 шайт-гöгöр. Воыг-воö чинталöны рöскöдјассö служашщелас-вылö, а ужјассö нуöдöм-вылö (гöм уж-

* Мыјда гöм шайт-лыдөн візöмаöг візму овмöс-вылö, візöд тајö нумерсыс стабтыс: „Областувса бјуджет да фiнансјас“.

дөм-вылө. нур костөм-вылө да мукөдлаө)—содталөны. Админістра-
тивней рөскөдјас вөліны став леңөм гөм-пыщгыс: 1924-25-өд воө—
36%, 1925-26-д воө—31%, 1926-27 воө—30%, 1927-28-өд воө—
27,7%.

Таво октабр 1-ј лун-кежлө мјан областын візму-јылыг велөд-
чөм ужалыгјас со кымынөн: агрономјас—37, агрономјаслөн отса-
гыгјас—6, землемерјас—34, мелиораторјас да гидрофехнікјас—11,
ветерінарней врачјас 11, ветерінарней пельшарјас—19, ставыс—
118. 1924-25-д воын вөлі 40 спетсіалыст, 1925-өд воын—47.

Візму ужалөм-вылө уждыөөм.

Уждыган коператсіја Комі муын војнаөң ез вөвлы. Уждыган
товарішществојас кутісны артмавны 1923-24-д вогаң. Öні мјан ем-
нін 44 уждыган товарішщество, сетчө пырөмаөс 15.300 крестана
овмөс. Уждыган товарішществојас емөг быд вөлөстын (Ізвајылын,
Савајагын да Щугырдінын-кынзі). Уждыган коператсіјалы унжык
гөмсө сетө государство візму ужалөмлы уждыган комі банк-пыр.
Уждыган товарішществојаслөн асланыс гөмыс еща-на, сөмын
56.000 шайт (1927-д вога сенътабр 1-ј лун-кежлө). Банк-пыр кре-
стана овмөслы уждөм-вылө леңөма кык мільон шайт-сајас—**воө 50
шайт-гөгөр быд овмөс-вылө**. Сіјө гөмгыс сетөма: вөвјас лөгөдөм-
вылө 25%-сө, візму ужалан машинајас лөгөдөм-вылө—25%-сө, віз-
му ужалөмлы да скөтөс віңны колан стрөјба-вылө—10%-сө, ку-
старней ужјас-вылө—12%-сө, өстаткі 33%-сө сетөма мукөд-пөлөс
візму ужалөмлы колан рөскөдјас-вылө.

Унжык гөм уждөмыс, ферт, воө гөльжык крестаналы.

Візму ужалан коператсіја.

Војнаөң Комі областын вөлі 10 візму-ужалан (с.-хоз.) копера-
тив. Најө секі щөкыджыгасө нуөдлісны не візму ужалөмлы кола-
на төварөн вузасөм. Візму ужалан коператсіјалы өдјө кыптан ту-
јыс вогөс сөмын револүтсіја-бөрын. Јонжыка кыптіс мјан обла-
стын візму ужалөмлы уждыган банк вогөм-бөрын. Секі кутісны
вогөавны машина нөбан, нур костан да візму ужалан төварішще-
ствојас. 1925-д воын организујтчіс „Гельпромкредітсојуз“. Та-бө-
рын візму ужалан коператсіја вочасөн кутіс бөстны ас-кіас візму-
ыг да скөт віңөмыг лоан төварјас дај кутіс ас-пырыс вузавлыны
став візму ужалан машинајас.

Крестаналыг төварсө вузавлөм-куға (34 коператив-пыр) 1926-
27-д воын бергөдчіс гөмыс 90—100 сурс шайт, лібө 20% рынок-
вылө петкөдан став төваргыс (Ізватөг). Візму ужалан машинајас
вузалөмыг гөм бергөдчөм кајіс-нін 300 сурс шайтөң. Сыыг-кынзі
сојуз-пыр колөм во вайөма 40.000 шайт-дон ід-көјдыс, 350 вөв,
вузалөма төчілајас 100 сурс шайт-дон. Сөмын гөм-бергөдчөмыс
Гельпромкредітсојузлөн дај сы-увса коперативјаслөн ез-на воны сы-

выжӧз, мед-ескӧ најӧ вермисны ас-пырыс нуӧдны виӧмуыс да скӧтыс воӧм став вузӧссӧ. **Мед јонжыка паекалас виӧму ужалӧмыд, колӧ, мед-ескӧ лӧи паекыджыка вузӧс виӧму-помыс да скӧт виӧдм-помыс.** Сы-вӧсна-і виӧму коперативјаслӧн могыс—паекӧдны асгыныс виӧмуса вузӧс инӧдӧм (сбыт).

Виӧму ужалан коператсија паекалӧмгаӧ крестаналӧн виӧму ужалӧмјасгыс (мувиӧзгыс, скӧтыс) докӧдыс ыжыджык лӧи: ӧӧи крестанӧн овмӧслӧн вӧли докӧдыс (војнаӧзса шайт донӧн): 1912-ӧд воы—253 шайт, 1926-27-д воӧ—270 шайт.

5-6 во-на сӧмын колӧ војна помалӧмлы. 5-6 во-сајын-на сӧмын мӧи кутчӧим овмӧс кыпӧдан ужӧ, а виӧдлан-да, уналатӧ-нӧн вежӧма—вылмӧма да бурмӧма. 5-6 воӧн мӧи вермӧм **кок-јылӧ сув-тӧдны крестаналыс овмӧс кыпӧдан ужӧсӧ** (агрономіја, ӧур костӧм, скӧтӧс лечӧтӧм). Виӧму ужалан машинајас лӧгӧдӧмӧн, вӧв пӧрӧда бурмӧдӧмӧн да буржык пӧрӧда мӧсјас лӧгӧдӧмӧн комӧи крестана восковтисны возӧ. **Государство аслас бјуджетјас-пыр [да виӧму ужалан коператсија-пыр регыдӧн вермис да кужис ладмӧдны виӧму овмӧс ужӧсӧ.**

Кӧӧи овмӧсыд крестанавдлӧн воыс-воӧ кыптӧ еща, мунад ӧӧкыд паекӧдчыны. **Колӧ возӧ-кежлӧ мог-пыд-дӧи пуктыны: выль местајасӧ овмӧдчыны отсалӧмӧн да виӧму лӧгӧдан уж нуӧдӧмӧн паекӧдны кӧзан плӧшщад.** Колӧ вылыс виӧму лӧгӧдлан уж-пыр крестаналыс овмӧссӧ **векӧдны выль тужӧ,** мед ескӧ докӧдыс сылӧн унжык вӧли воӧ, уна ӧаӧ мед воис, унжык скӧт мед вермисны виӧны.

Сӧмын тащӧм ужјас нуӧдӧм-бӧрын поӧӧ кужим переменаӧн му ужалӧмыс дугӧдчыны да кутчӧсны уна переменаӧ. Уна переменаӧн му ужалӧмӧн крестаналы поӧны кутас виӧны унжык да бурскӧт, секӧи налӧн содны кутас виӧму-помыс да скӧт-помыс вузалан тӧвар. Мыјӧн содны кутас крестаналӧн вузалан тӧвар—бура да паекыда вермыны кутас ужавны і виӧму ужалан коператсија (крестаналӧн став тӧварыс мунас коперативјас-пыр).

Кор виӧму ужалан коператсија лӧӧ бур туж-вылын, кор сӧјӧ лӧӧ вына, секӧи ӧӧӧжык воам сотсиализмӧ.

Агроном А. В. Попов.

Вузасом да потребительса коператсija мијан областын.

Револютсijaа Комі областын вузасоны вөлі 700 төргөвеч. Став төварсө вузалоны вөлі во-гөгөрөн 5 мильон шайт-дон, өтi морт-вылө угө 25 шайт-дон. Став вузасан ужыс вөлі купечјас-кын. Сөмын җемство вөлі вайө мыјкө-мында һаһ да зев еща коперативјас вөлі вузасоны.

1918-21-өд војасын төварјас разөдөм да јуклөм вөлі нуөдөны Продкомјас. Һаһыг да јона колан төварыг Комі област дөбылкі ез орлы. Комі гөл јөз секи ыжыд отсөг бостисны государстволыг: уна гурс пуд һаһ налы вөлі сеталөма.

1921-д во-помгаһ да 1924-д воөз муніс һөбасан-вузасан уж лөбөдөм, төвар коміө вайөм да нуөм. Вузасан уж лөбөдны да лүчки сijөс нуөдны мијан областын вөлі зев сөкыд. Областыд мијан пукалө зев ыжыд местаын, а олыгыс еща дај пукгалөмаөг поснiдiк чукөрјасөн зев уна-пельө. Сегга-өд i оломыс мијан областын ставыслөн абу өткоф: өтi-ног олоны Сыктив-бердса јөз, мөд-ног олоны Iвасајас, ас-ногыс олоны јаранјас. Көрттуј мијан абу. Паракөд быдлаө оз сiбав, дај ветлө зев регыд, гожөмын сөмын. Трактөвөј туј уналаын-на абу, а ем-кө, омөл зев. Тащөм тујјасөн да олан-ногөн мијанлы лөө виҗны пыр зев ыжыд төвар-запас, төвар разөдан кад јона һужалө—һөжјө мунө мијан тујјасөд төварыс. Төвар запас зев дыр бергөдчө, төвар-вылө виҗөм сөм падмө, һекущөм докод секи оз сет.

Кушөм вузасыг организатсijaјас емөс.

1921-өд воын кыптисны выл вузасыгјас: Хлебодукт, Госторг, Коперативјаслөн областувса Сојуз, Сојуз вөралыг јөзлөн, Пајторг да мукөд. Сорөнжык һекымын жебынiк частней вузасыгјас щөщ петкөдчисны.

Төварөн шыгјалан војас-бөртi первојсө пыртөма вөлі областө чукөра төвар 1922-д воын: 400 гурс пуд һаһ, 24 гурс пуд черi, 2 гурс пуд выј, 5 гурс пуд сакар, 32 гурс пуд карасiн, 800 гурс аршын сiҗеча көлуј, мукөд тор. Тајө төварјас-кынҗi мильон шайт-дон-гөгөр вайөма вөлі һаһ сортовка леҗыгјаслы.

Төвар вузалан, прөмыс һөбан уж вөлі пуктөма секи зев лөка. Быд организатсija вөлі төждыгө сөмын ас-пондаыс, аслас агент-јас-пыр өктө прөмыс кыҗi вермө: ур-сөла-вылө дон лептө, воҗывыв сеталө төвар прөмыс-вылө.

План-сертi төвар вайөм да вузалөм секи ез-на вөв, төвар разалө вөлі кыҗ-гурө. Сөһга-вылө вузасөм вөлі еща: сөһгалөн доныс вөлі зев өдјө угө, а сijө, сөрт, вузасан ужтө јона җүгө.

Сөмын 1924-өд воё вузасан-һөбаган уж кутіс пукгыны лад-вылө, деңга-дон секи јонміс, паккалі сы-вылө вузасөм. Вузасыг ор-ганізаціјајас сүвтисны кок-јылө да мөдісны паккөдчыны област-паста.

Чужіс выль организација—Гельпромкредітсоюз. Государствоса вузасыг организацијајас кутісны топөдчыны, ужјаснас јукгыны: Хлебодукт боттөіс һаһ вайөм-бердө, Госторг боттөіс прөмыс һөбавны да пабрік-заводса төвар вайны һеуна, Обсоюз да Ізваса Крајсоюз боттөісны быдгама-пөлөс төварөн лептыны област.

Печера-чер-куза Ізвајылө вайоны төвар.

Міјан крестаналөн олөмыс воыг-воё бурмө, а сы-герті і төвар іналөм содө.

Со мыјда став төварсө һеунаһн (в розницу) вузалөма: 1924-25-өд воын—8.569.000 шайт-дон, 1925-26 воын—10.481.000 шайт-дон, 1926-27-өд воын—10.270.000 шайт-дон. 1927-28-өд воын, воэ-выв арталөм-герті, көсјам вузавны төвар 12 мільон шайт-дон.

Во-чөжөн вузалөм төварыс міјан областын быд морт-вылө воё 58 шайт да 88 ур.

Мед-уна төвар міјан областын разалө потребкоператсіја-пыр. 1926-27-д воын коператсіја вузаліс 75-80% областын став вузалөм төвар-піыс. Міјан областын частнејјасөн вузасөм еща, һапыр разалө төварыс сөмын 3,2% став вузалөм төвар-піыс.

Обсоюзлөн да Ізваса Крајсоюзлөн бергөдчіс во-гөгөрөн (1925-26-д воын) төвар 3-ыг, Госторглөн—2,2-ыг, вөлөгтса коператівјас-лөн—5,5-ыг: шөрвыјөн-кө боттам, став төварыс бергөдчіс—3,7-пөв.

Асланым сөмүс вузасыг организатсияжаслөн област-пагта 1926-дө вога октабр төлыг-кежлө лыддыггө вөлі вѣт мѣльон да квайт со сурс шайт.

Во-гөргөга барыш воіс Ізваса Крајсојузлөн замша вузалөмыс —133 сурс шайт; Обсојузлөн—33 сурс шайт; вөлөттөса коперативжаслөн—143 сурс шайт.

Банкјас-пыр вөлі сетөма вузасыс организатсияжаслы ужөн кык мѣльон да со сурс шайт. Став уждөм сөмүс төварын бергалө 6 мѣльонгаң 9 мѣльон шайтөз.

Вузасыг организатсияжаслөн рөскодјасыс воыг-воө чинөны.

Төвар-дон пыр өтарө-жө летчө. Мед-бөрја ноль вонас пабрік-заводса төвар-дон чиніс кык-мында. Тајө вонас төвар-дон колян вога донјас-герті чині 13,2%-вылө.

1926-27-д вога арталөм-герті, төварлөн вузалан доныс артмө вөлөм со кызі:

Нөбөм дон	100
Содтөд (наценка) вузасыс организат. төвар-вылө мѣжан областө вотөз	1,3
Төвар вајан рөскодјас	10,7
Мукөд-пөлөс накладнеј рөскод	1
Тујын төвар чинөм, вѣзөм да мук. рөскод	1,2
Төвар-дон лезөм	1
Прөчөнт уждөм сөм-вылө	4
Налогјас	4,6
Ужөн сеталөм вошөм	0,5
Прикадщїкјаслөн сузчытөм	0,4
Служашщөјјас-вылө рөскод	6,7
Мукөд-пөлөс поснї рөскодјас	2,6
Барыш	4,0

Ставыс 137

Јона-на мѣжан вузасыг организатсияжаслы колө мырғыны рөскодјас чинтөм-вөсна да төвар вајөмсө (тујсө) донтөммөдөм-вөсна. Воқдө-вылө колө зїлыны төварсө вајны сөщөм кадө, кор мед донтөм сувтө вајөмыс; областса тујјас колө вөчөдны, бурмөдны; төвар колө бөстны да местасаңыс вөкыда нуны кытчөјасө колө, а не чуклөдлыны да сы-вөсна лышнеј рөскодјас вөчны (бөстам со: колө Јемваө төвар. Мы-езкө Котлассаң не пыртны Јемваө вөкыда? Ну-ласны војдөр Сыктывдін карө, сөгга сөгаң вөлысвї мөдөдөсны Јемваө). Колө төвар бергөдчөм (вузалөм) дај фөңгајас бергөдчөм өдзөдны.

Потребительса коператсия.

Војнаөз өнїја област-пагта вөлі сөмын 30-40 коператив. Секї коперативжас-костын ез вөв некущөм јитөд, ужалөны вөлі ас-сөм-

нас, кодi кыҗi кужö. Тöварыс коперативјас-пыр во гөгөрөн вöли бергöдчö 200-300 гурс шайт-дон.

Гражданскеј војна-дырјi коперативјас-воҗын вöли сулалö ыжыд уж.—öтмында разöдны төвар ужалыг јöз-костын. Тажö сöкыд олан-кадјаснас коперативјаслөн бырi асланыс став сöмыс; коперативса шленјасыс дај јöзыс көзöдчiсны коперативјас-бердыс, җутiсны пентавны шленгыс.

Сöмын 1921-öд воҗаң, выль-ногөн овмöс кыпöдан туж лөгöдöм-җаң, да кор чужiс Коми областын Обсојуз, јiтiс, öтувтiс став коперативјассö, öтҗамөн кутiс нуöдны ужсö на-пыр, сöмын секи коператсiја прамеја ловҗiс, да кутiс лычки быдмыны. Сы-бöрын коператсiја кутiс зев зiла мыјкö да мыјкö стрöитавны: мельнича, дөгöд да сiр заводјас, кiрпич-заводјас, сiҗi воҗö. Сегҗа бөгтöс лөгöдавны быдҗама-пöлöс артелјас: виҗму ужалан, машина нöбан, җур коҗтан да мукöд-пöлöсöс.

Зев уна-пöлöс уж-бердö кутчiсiс, став област-паҗта паскöдчiс мијан жебынык-на потребкоператсiја; ез артав секи,—вынгыс вывтi бөгтö ас-вылас ужсö. Уна ужјассö ас-вылас бөгтöм-вöсна потребкоператсiја ез кут вермыны лычки нуöдны асгыс мед-колан уж-јассö.

1924-öд воын организујтчiс да паскöдны мöдiс област-паҗта асгыс коперативјассö Сельпромкредитсојуз. Сегҗа потребительса коперативјаслы лоi код-гурö ужјассö сетны мукöд-пöлöс коперативјаслы. Сы-бöрын Обсојузлы колiс сöмын төвар суҗöдан да вузалан уж. Сы-кынҗi Обсојуз öнöҗ-на чукöртö област-паҗта пушнiна да кујас.

Мед-бöрја квајт воөн коператсiја јона быдмис да паскалiс.

1927-д воҗа октабр төлыг-кежлö вöли 148 коператив, налөн вöли ужалö 205 лавка.

Коператсiјаö пырöмаöс шленö **быд со овмöсыс 68 овмöсыс**. Област-паҗта лыдҗысö шленын коперативјасын 28 гурсморт; најö-костын нывбаба-шленјас —3458 морт. Пај чукöртöма шленјаслыг 102 гурс шайт, öтi шлен-вылö воö 4 шайт да 20 ур.

Асланыс сöмыс коперативјаслөн—1535 гурс шайт; сетыг Обсојузлөн лоö 970 гурс шайт да вöлөгтса коперативјаслөн 565 гурс шайт; быд шлен-вылö воö 55 шайт. Мијан коператсiја, сiҗ-кö, абу гöль,—вiт воөн вермöма чукöртны со мыјда сöмсö. Ми тани егö индö-на Iҗваса көр-виҗан артелјас, најö лыдҗысöны Iҗваса Крајсојуз-бердын, налөн асланыс сöм чукöртöма 100 гурс шайт-нын.

Уждöм сöм коперативјас-пыр бергалö төварөн 3 миллион да 560 гурс шайт; сiјö сöмгыс 3.260 гурс шайтсö коперативјаслы суҗöдö Обсојуз. Та-сертi тыдалö—коперативјас уждысöны, ужөн нöбасöны сöмын Обсојуз-пыр.

Банкјаслы коперативјас ужјöзаöг 900 гурс шайт: мукöдсö уж-јöзаöг төвар лeҗыг организатсiјааслы да пушнiна да ку нöбысјаслы.

Сөвет-правительство отсалө Коми коператсijaлы гөм уждөмөн, гетө уждөн 420 сурс шajт өтi вогаң вiт вооҗ-кежлө.

1925-26-д воын вөли вузалөма сојузjас-пыр (Обсојуз-пыр да Iчваса Крајсојуз-пыр) төварсө 4 миллион да 800 сурс шajт-дон. Секи-жө Iчваса Крајсојуз вузалөма вөли замша да мукөдтор 250 сурс шajт-дон.

Сijө-жө вонас вөли өктөма Сојузjас-бердса коперативjас-пыр пушнина да ку 927 сурс шajт-дон. Став өктөм пушнинаыс да куыс Обсојузлы лыд-вылө ез сур, код-сурө коперативjас пушнинасө да кусө вузалөмаөс Госторглы да мукөдлаө.

Коперативjас унжык төварсө (75-80%-сө) нөбөны сојузjас-пыр. Сојузjас гетөны төварjассө асланыс коперативjаслы уждөн најө мынтысны вермөм-герти: кымын крепид да ас-выдөн гөма, кымын регыд вермас вузавны төварсө да мынтыны асгыс уждөзсө коперативыс, сымын уна поҗө сылы уждөн гетны төварjас.

Унжык төварыс коперативjас-пыр мунө асланыс шленjасыс киө,—со шajт-дон төвар-пыг гизмдас шajт-доныс.

1926-27-өд воын первоjа жынjас Обсојузса коперативjасын төвар-дон-вылө содтөдыс (наценка) вөли 10,1%, а рөскөдыс — 8,1%. Сijө-жө каднас Обсојузлөн аслас рөскөдыс вөли 7,6%. Төвар вайөмыс, вузалөмыс рөскөдсө лептө төвар-вылас прејскурант-дон-герти 30-35% -вылө.

Төвар-дон коператсijaын воыс-воө чинө, вузасөмыс бурмө.

Потребкоператсija jона төждыгө гөл крестанаөс ас-пыщкас пыртөм-вөсна. Медым гөл крестаналы отсавны пырны шленө, 1926-өд воын вөли торjөдөма коперативjасын гөм вiт сурс шajт.

Jөзөс велөдөм-могыс коперативjас суҗөдалөны гаҗетjас да журналjас, отсалөны гөмөн чельаҗ jаслыjас лөбөдны; вузалөны ужалыг jөзлы колан ыгаjас. Сөмын таjө ужыс, jурдөдчан ужыс коперативjаслөн зев-на омөла мунө. Кад чорыджыка бөгтгыны та-бердө.

Ем i зев омөлтөр коперативjас ужын: уналаын прикадшикjасыс оз суҗчывны төварөн; таjө мед-бөрjа куjим-ноль воjаснас прикадшикjаслөн төварөн да фенгаөн тырмытөмыс лыд-вылө бөгтөма 40-45 сурс шajт-гөгөр. Судjас, ферт, таjө омөл-торнас вермасөны.

дас во-саjын мiјас овмөсным вөли зев жеб. Төварjас бырлины, вузасөм когмылис.

Сөветвласт да ужалыг jөз зiла, гөлөмгааныс бөгтгiсны далө-гөдiсны выл-нога вузасөм важгыс, сар-дырсаыс буржыкөс. Важ купечjас да кулакjас-пыдди став Сөвет-Республика-паста (щөщ мiјан област-паста) паскөдчiс Сөветса Коператсija.

Таjө дас воөн Сөветвласт зев уна вөчiс вузасөм уж бурмөдөм-вөсна. Вооҗ-кежкө колө вөчны јешщө-на уна. Сөветвласт, ужалыг jөз отсөгөн, нинөмыс оз jөрмы, мыj колө, ставсө вөчас.

Мед колан ужжасыс өні комі коператсіја-воґын со кушӧмјас:

1. Зільны паскӧдны візмуыс, скӧтыс да прӧмысјасыс воӧм тӧварјас індӧм, мед крестана овмӧсын лӧвӧдны кутісны унжык вузӧс.

2. Колӧ леґны ҺаҺ-дон да пабрік-заводса тӧвар-дон.

3. Зырны ґікӧґ вузаван уж-бердыс частнеј купечјасӧс.

4. Јонмӧдны да бурмӧдны коператсіјаӧс, мед сіјӧ вермас тыр-мымӧн вајны да разӧдны ужалыс јӧзлы колан тӧвар.

Став комі ужалыс јӧз отсӧгӧн, Комі коператсіја ас-воґас су-лалан ужјасӧ вермас нуӧдны дај нуӧдас олӧмӧ.

Г. М.

Јемва-пороґјас-вывті.

Областувса бјуджет да фінансјас.

Кушдма овмөс кыптіс да сїјөн кокңалө олөм, кыңи воңдө пондас кыптыны-кокңавны, мед-јона тыдалө бјуджетјасыг.

Ми тани кутам сорңитны областувса бјуджет-јылыг. Воңвыв колө шуны:—областувса бјуджетыд бара-жө аскејас јона вежлагны оз вермы, а вежлагө став госуларстволөн бјуджет да овмөс вежгөм-герті.

Со кыңи вежлагисны мїјан докодјас мед-бөрја вїт воын (сурс шайтјасөн):

Војас. Кушдөм докод.	1922-23	1923-24	1924-25	1925-26	1926-27	1927-28
1. Колян торјас да ңедоїм-кајас	1,5	26,8	457,7	303,7	225,4	75,0
2. Госуларственней докодјасыг мїјан пай (отчїслє-њїја).	157,5	665,0	787,2	1382,2	1456,3	1315,0
3. Вотјас	74,1	368,3	395,0	501,6	769,2	921,0
4. Коммунальней докодјас	27,5	58,4	104,5	74,2	99,3	94,5
5. Отсбг госуларствоган	221,0	548,7	273,2	490,9	938,0	1544,5
6. Мукод докодјас	28,6	106,2	72,0	142,5	90,8	169,3
Ставыс	510,5	1773,6	2089,8	2895,3	3579,2	4119,3

Татыг адчам—докод мїјан областын воыг-воө содө. Сегга адчам—оз быд докод өтмоза: госуларствоса докодјасыг мїјанлы гөтөмјас (отчисления) содөны воыг-воө пыр, мед бөрја во-кыңи содөны зев јона: 1922-23 воын вөлі 157,5 сурс шайт, 1926-27 во-кежлө содї сїјө пөшті дас-мында,—лої 1456,3 сурс шайт. Тажө докодыс воө мед-унаыс вөр-белет доныг. Тажө содөмыс петкөдлө—вөр-до-рын ужалөм паскаліс вїт вонас дас-мында.

Содөны і вотјас воыг-воө. Колө татчө шуны, мыј вїчму вот 1925-26 воын областулыг вөлі чукөртөма 223,5 сурс шайт, 1926-27 воын 207,6 сурс, таво көсјам чукөртны 200 сурс шайт-гөгөр. Сїңкө, **крегтана-вылө вот оз сод, а чїнө.** Мед-бөрја војасас гөль крегтана вотсө ңөті оз мынтыны, уңжык вотыс богтөгө озыржык крегтаналыг. Сөвет-правїтельство вотыг мездөмөн кокңөдө гөлыңк крегтаналы асгыныс овмөссө кыпөдны.

Јона содїс промыслөвей вот. 1922-23 воын-кө став-сікас вотыс ставыс вөлі 74,1 сурс шайт, 1927-28 воын вїдчїсам куш өті про

мыслөвөй вог (патентнеј да уравнѣтельнеј сбор) 628 сурс шајт. Промыслөвөй вог бостгө төргөвөјјаслыг да прөмышленнѣкјаслыг, оборотјасныс-сертѣ—кымын оборот ыжыд, сымын уна бостгө. Прөмышленнѣкјаслөн да төргөвөјјаслөн оборотјас јона содөма. Та-сертѣ колө шуны—комі јөзлы унжык нажетка лоі да уна төвар вузалөны-нөбөны.

Коммунальнеј докодјас содөны-жө, содөны нақөн—нақөнѣкөн содө овмөс карлөн, вөлөгтјаслөн.

Государствосань отсөг воыг-воө ез сод. Кор асланым докодјас вөлі унжык, секі чыныштлө (1924-25 воын уна кольлөма њедоімкајас), а вѣт онас бара-жө зев уна содөма. 221 сурс шајт вөлөма 1922-23 воын, 1544.5 сурс шајт вѣдчѣсам 1927-28 воын. докодјас-сертѣ содөны

РӨСКОДЈАС.

Со кытчөјасө вѣзім бөмнымөс сіјө-жө вѣт онас (сурс шајтјасөн):

Војас. Кушдөм рөскөд.	1922-23	1923-24	1924-25	1925-26	1926-27	1927-28
1 Адмѣнѣстратѣвнеј да судѣбнеј	224,1	463,1	602,5	745,4	789,3	763,5
2. Јөзөс велөдөм-вылө	84,8	470,2	656,6	902,7	1102,2	1348,0
3. Қонвѣзалун кутөм-вылө	84,3	192,0	228,7	380,0	489,6	559,0
4. Вѣзму овмөс бурмөдөмө	12,2	102,8	113,9	165,8	284,0	347,5
5. Инвалѣдјасөс вѣзөм-вылө	2,9	20,1	37,4	39,2	96,9	154,3
6. Коммунальнеј кбѣјствө-вылө	55,0	117,3	137,1	211,9	200,0	249,0
7. Тујјас-вылө	18,5	87,8	131,3	120,0	179,4	260,0
8. Пабрѣк-заводјас-вылө	—	—	0,1	68,6	234,4	250,0
9. Мукөд рөскөдјас	5,0	222,3	174,7	198,5	205,0	188,0
Ставыс	487,0	1676,0	2082,8	2842,4	3579,2	4119,3

Татыг мі казалам—рөскөд воыг воө содө быдтор-вылө оз өт-моза: њөжјө содѣсны адмѣнѣстратѣвнеј да судѣбнеј рөскөдјас, вѣт онас содѣны сөмын 3,5-мында. Сіјө-жө кадас јона өдјө содѣны мукөд рөскөдјас: јөзөс велөдөм-вылө содѣ 13-пөв, қонвѣзалун кутөм-вылө 5,5-пөв, вѣзму ужлы сөтөм 24-пөв, инвалѣдјас-вылө 33-пөв, тујјас-вылө 10-пөв, а пабрѣк-заводјас-вылө медвоқза војјасас нѣ-өтѣ рөскөд ез вөв, а мөд во дүмајтам ас бјуджетыг пуктыны 250 сурс шајт.

Таво чайтам бара-на-жө содтыны рөскодјас овмөс кыпөдөм да јүгдөдчөм-вылө, а админістративнеј да судебнеј рөскодјас чытавны.

Мі пыр-на сорнітім областувса бјуджет-пыр мунап рөскодјас-јылыс. Таыс-кынчі государство нуө јешщө рөскодјас ас-бјуджет-пырыс. Кымынкө учреждєнње, школајас, больничаяс, тујјас олөны государственнеј бјуджет-вылын.

Государство ас-бјуджетгыс воыс воө-жө рөскодјассө мјан областын нуө унжык, колан воын став рөскодыс вөлі 2155 гурс шайт-гөгөр. Сетыс вөлі віқөма:

Војас.	Ҷоңвиқалун кутөм.	Јөзөс велөдөм.	Віқму овмөс-вылө.	Пабрік-завод.	Тујјас-вылө.	Мукөд тор-вылө.	Ставыс.
1925-26 воын	39,4	139,0	90,5	205	150	1348,2	2027,0
1926-27 „	128,2	235,2	126,6	380	230	1055,0	2155,2

Тажө рөскодсө-кө содтамө сы-дінө, мыј вөлі петкөдлөма областувса бјуджетјасын, адјам, мыј колан 1926-27 воын областын государственнеј да местнеј бјуджетыс ставсө рөскод вөчөма 5606 гурс шайт. Быд морт-вылө лөма рөскод 26,6 шайт.

Ҷемство 1913 воын Комі област-папта-вылө рөскод нуөма 981,5 гурс шайт-гөгөр, а быд морт-вылө рөскод вөлөма 5,2 шайт, а Ҷемство вөлі нуөдө став овмөссө (јөзөс велөдөм, Ҷоңвиқалун кутөм, тујјас, мукөд тор), чіновнікјасыс да пөлычаыс-кынчі. Шуам, өніја мјан шайтыд војнаөзса шайтлы сулалө жын-шайт, арталам-кө сізі, лоас, рөскод государство мјан областын нуис 1926-27 воын быд морт-вылө 13,3 шайт—2,5-пөв унжык војнаөзса-дорыс.

Мед помавны сорңи—мыјөн да унаө государство отсалө областлы кыпөдны овмөссө колө кымынкө кыв шуны банкјас ужалөм-јылыс.

Банкјас.

Комі областын ужалөны 3 банк: 1) государствоса банклөн отделеңње, 2) віқму ужалөм-вылө уждалан банк, 3) коммунальнеј банк. Мед бөрја кык банкас феңга мыкө-мында пунктөма областган, а мукөдсө сетіс государство. Государствоса банк отделеңњеын став феңгаыс государстволөн.

Кущөм отсөг сетөны банкјас, ме чайта, сорңитны уна оз ков. Некущөм төргөвөј, некущөм прөмышлеңнік оз вермы бергөдчыны қік ас-феңгаөн, а бергөдчөны уждыгөмөн. Сіқ-жө і мјан коперативјас, заводјас уждыгөны банкјасыс. Уна-ө војнаөз вөлі богтөны уждөн прөмышлеңнікјас да төргөвөјјас мі огө төдө. Сөмын төдам

—кредтанінлы уждысны вöлі һекытыс, озыр мортлыг-кынңи. Сегса озыр мортыд вöлі кредтанінлы уждас-кө; кујим кучик кулө. Öнi кредтаналы ассыныс овмөс кыпөдөм-вылө поңо уждысны виңму ужалөм-вылө уждалан банкыс. Унао сiјө кредтаналы сетiс отсөг —ми тани сорнiтны огө кутө. Сы-жылыс лоө вiсталома мөд ставтанын. Тани виңдлам сөмын кушөма ужалома мијан областын госу-дарствоса банклөн отделеңһеыс (сөмсө пасјалома сурс шайт-јасөн).

Сыктывдiн карын Семiлетка-школа-улө стрөитөны кык-судта каменней керка.

Оборотјас:

Баланс октабр
1 лун-кежлө:

1923-24 воын	13065,4	1923 воын	145,4
1924-25 "	33654,5	1924 "	737,6
1925-26 "	59836,2	1925 "	1377,2
1926-27 "		1926 "	2334,7
(10 төлыг-чөжөн) 51117,2		1927 "(август 1-лун-кежлө)	2272,6

Уждылөма сөм (сурс шайтјасөн):

	Завод- јаслы.	Госуд. торг.	Копера- тивјаслы.	Мукөд банкјаслы.	Мукөд- лы.	Ставсө.
1924-25 воын	152	774	1.313	117	320	2.681
1925-26 "	485	1.157	2.333	460	258	4.693
1926-27 "(10- төлыг-чөжөн)	331	3.464	2.335	844	294	7.368

Тажö лыдпасјасгыс тыдалö, кущöм отсöг гетöма государственней банклөн отфелеһне мијан һöбасöм-вузасöмлы. Јешщö колö содтыны со мыј: 1927 вогаһ государствоса банклөн отфелеһне ылы местајасö (Изва-Печераö да Удöраö) төвар-вајöм вылö пондiс уждыны 1961 сурс шајт 10 төлыг-кежлö, мукöд местајаслы об-ластын төвар вајöм-вылö уждö 6 төлыг-кежлö. (Паскыд местаја-сын төвар вајöм-вылö государствоса банк уждö сöмын 3 төлыг-кежлö). Татыг ми бара-жö адҕам: государство төждыгö кыҕи-мыј вермö коһөдны мијанлыг, ылын да бокын олыг јöзлыг, олöм-нымöс.

Улыс-Човса мельница.

Коммунальней банк заводитiс ужавны колöм вогаһ-на сöмын. Сы-понда отсöг гетны өктјасö јонасö ез-на вермы, а карса јöзлы да карыв овмöслы бура уна-һин отсалiс. Отсалiс уналы кар-вы-лын стрöитны керкајас:

Коммунальней банк гетö уждөн регыджык-кежлö—öтi вöөз, гы-рыгжык да буржык керкајас стрöитöм-вылö гетö i дыр-кежлö—дас вöөз дај дыржык-кежлö.

Коммунальней банк кi-пыр геталöма уждөн (ссуда) таво 75 сурс шајт 10 во-кежлö. Сетыг 30 сурс шајтыс гетöма өктјасö школа-јас стрöитöм-вылö.

Падөј-пи-Пед.

Комі гіжыяс Октабрлы.

Воґө.

Комі му садмөма, мытчыгө шонді,
Југјалө кыаыс мјанлы воча.
Пыркһіті јурөс-да, сөләмыс понді
Назөһік парматі тувтчавны воґө.
Пармаыс пемыд-на, муннысө гөкыд,
Щөкыда волөны лок пөрөм-інјас;
Он-өд зев төдлы, со, суас-на рөкыд,
Муртса-кө, регыдік куһыштлан сінјас.
Регыд-на пөрөмас крукагас кокыд,
Төдлытөг, кымыһөн крапкысан муас...
Вынјөрөј крепыд-һын, оз торкав лөкыд,
Чорыда, вескыда назөһік нуас.
Овлө-кө өткымын пездылөм бөкө,
Огө-кө зев ыжыд щупөдө волө,
Сыыс-өд повнытө оз-на ков, вокө,
Крепыда вынјөртө леґлыны колө.
дас воөн комі јөз вјсгім-һын јона,
Кералім бура-һын ыжыда кушсө...
Комі му мјанлы зев, вокө, дона,
Назөһік весалам важ сгсмөм вужсө.
Воґө пыр збојжыка, јортјасөј, мунөј,
Парматі југыдлаһ востіг-тыр петөј!
Ужалөј. Шоггөмыд регыд-өд вунө,
Олөмсө кокһідөс том јөзлы сетөј!

Кон.-Өл.

Октябр.

Гымыштіс јона,
Чардыштіс дона

Октябр.

Паснітіс важсө,
Озырлыг гажсө

Октябр.

Олөмсө збылыг
Лөгөдіс вылыг

Октябр.

Роч мутө шонтө
Југјалан шонді—

Октябр.

Мукөд мувылын
Абу-нын ылын

Октябр.

Вежгіс-нин уна...
Воқө пыр мунө

Октябр.

Лун і вој вөчө,
Коммунизм течө

Октябр.

Озыр јөз полис.
дас во-нын оліс

Октябр.

Сің-Паш.

Колө төдны.

Төдны-өд колө став ужалыг јөзлы,

Кызі-нын олөмјас мунөны, көн.

Озырлөн бара нин легысө бөжныс,

Бара-нын вывланө сувтөма гөн.

Кытыг-нө, коді-нын кушөмтор корсө?—

Артыштілөј гөгөрбок, пыркнтілөј јур.

Kodi-da kodös-нө лыкыштіны көсјө,

Вылыг-нын чурјөдлө лыкасан сур?..

Вермасны јешцө-на козјасыд лоны:

Ставыс-на гөгөрбок озырөн тыр.

Озырјас піңјассө јірөны јона,

Бара-нын кытчөкө сурјөны ныр.

Мыкө-тај бара со оз тырмы, вокө,

Горшныс-тај озырлөн век-на оз пөт.

Сөветскеј-Сојузлы ыстөны „нота“,

Оз-ө-пө скөрмы-да, ког-вылө пет.

Сөветвласт та-вылө кыв віцө воча:

„Колөкө гыжјасөј, уна-кө вын.

Аснымтө некор мі ог пырөј косө,

Кыскад-кө, кі-кокным абу-жө кын“.

Сім-Ваң.

„Роман-пу“¹⁾

дыр-нын быдмис Роч му-вылын
Уна вожа „Роман-пу“.

Пыдын вöлi вужыс сýлөн,
Iчот төв ез пөрөд—ну.

Кујимго во-сајас быдмис,
Вожыс лоi уна гоз.

Вожјас-костö codi, лыдмис,
Вывтi уна кырныш поз.

Көт-i мiча паккөм новлис,
Ез сет быдөн сылы чест.

Пөрөдөмыс јона повлис,
Туша-тырнас лөбзiс вег.

„Роман-пуөс“ вiзiс уна
Ас-гөгөрсa поснi пу:

Med ез төвныр вермы нуны,
Med ез вольшт сылыс ку.

Ужалыс јөз важөн көсјiс
Пулыс бертны весiг вуж,—
дыр-нын сы-вөсна зев пеггiс
Нуiс öтув ас-кост уж.

Мукөд көсјiс „Роман-пулыс“
Торкны олөм, код ез пов.

Kodi лок кыв сылы шулис,
Сөмын воштiс асгыс лов.

Певраль-помын төвныр кыптiс,
Тур-тар керiс „Роман-пу“,

Коңөр пөри, муө клыпкiс,
Тiр-тар мунi став Роч му.

Поснi пујас-пөвсттi пөрис,
Вольштiс щөщ налыс бок.

Подув-мусö гөдөз гөрис,
Ыжыд горшөн горзiс... Ок!

Ставму-паста кывлiс шыыс,
Сынөд щына лоi, лөз.

Ваыс пузiс, кыптiс гыыс,
Вөрзiс быд пелөсыс јөз.

Роч му-вывса кырныш-пода²⁾

Пеггiс, вiзiс позсö пыр,—

Кырныш позлыс торкiс мода

Ыжыд Октабрлөн төвныр.

Мукөдјаслыс нырсö чегiс,

Öткымынлөн опi бөж...

Сарiз-сајө ставыс лебiс...

Сесањ кравзö дас во-чөж.

Пу пөрөмлы дас во лөб,

Ез-на сiгмы зiкөз мыр.

Век-на сiјөс воыг-воө

Лөб весавны-на пыр.

Пулөн колөма-на мылөс,

Век-на чашкө нырад дук...

Сетчө садiтөма вылөс:

Быдмө мiча сад, зев сук.

Уна лебач садјын ғылө,

Ужалысгыс палө³⁾ ун.

Зольгөм қылө став му-вылө,—

Кывгө мiча гажа лун.

Садјас-пөвсын ворсө-дөзө⁴⁾

Görd плаг, шпоргө, бытөбi бi.

Выл олөмлыс көјдыс көзө

Ужалыслөн вольнеј кi.

Сiм-Ван.

1) „Роман-пу“—романовшина, сар-дырса власт.

2) Пода—банда, чукөр, шајка.

3) Палө—палөдө.

4) дөзө—ылөз тыдалө, југјалө, пөртмасө.

Бөрја-сылөм ^{*)}.

ҶорҶав-жө, Комі-му, көлаоз ҶоріҶөн,
 Гөлаоз гінҶасөн, гөрд лежнөг ҶветҶасөн!
 Быдмы-жө, пармашөр коз,
 Кісмы-жө, керөсдор оз!
 Нымкофас, кыпыда нумјав:
 Кыалыг петөмсө адҶін,
 Асывлыг ловшысө кылан,
 Пармаын гораа сылан.

ВиҶөдлөј—лөзалан Сыктывным нумјалө,
 Гаж-воҶө луд-вылө водөма Ежваным.
 ВиҶөдлөј, став комі му,—
 Шлывгө кыз Печера-ју,
 Из-вомөн четчалө ІҶва,
 СөҶ выјөн визувтө Јемва,
 Шуңгөны ворөігтыр рама
 МеҶен, Луз, ІҶва і Кама.

Комі му сөнҶасөд, јенеж-лөз ју-куҶа
 ПыҶајас лыд-ні-щөт кывтөны-катөны.
 Тілсјалө өпаснөј шы,
 Гералө поснөік гы.
 Туј-куҶа мунөны мортҶас,
 Мунөны подөн і вөлөн.
 Буткөдчө парокөд ылын,
 ВојтырҶас парокөд-вылын.

Кытчө-нө мунанныд, кытыган локтанныд,
 Гөд парма піҶанҶас, јалајаг јылөмҶас ^{**})?
 Кущөмжык тіҶанөс мөг
 Гортсыныд нуө, бур вок?
 Фелегат-өјезд-вылө, аңҶас?
 Став комі өјезд-вылө, јортҶас?
 Ставныд ті важ олөм јорад?
 Камгөј-жө, вель олөм дорөј!

Кытчө-нө мөдөдчид, том војтыр чельаҶҶас?
 Чукөрөн-чукөрөн терыба мунанныд?
 Мөдөдчид јүгдөдны јур?
 Мунөј-жө, уж тајө бур!
 Паскөмныд дөмасөс, көзид—
 Чужөмныд Ҷірдалө југыд.
 Мунанныд соөн і өурсөн—
 Комілы перҶыны бурсө.

*) Тајөс бөстөма ІҶла-Вас—гіжөдыс „Мунөны“—поемаыс.

***) Јылөм—чельаҶ.

Віґа-жө оланныд, том војтыр, выль војтыр,
Тувсовја асывлөн томи́к пи́жанјас.

Быдөн ті тільгылөн пі.

Југдигөн быдманныд ті.

Туж тіјан саріґ-коґ паскыд.

Уж тіјан јенеж-коґ кыпыд.

Выјјорныд сојјасад ем-ө?..

Вөчөј-жө мунымлы шемөс!

Көрт-коґөс чорыдөс томи́к сојјасныд.

Төда ме—морөсныд чукјөн тыр көсјөмөн,

Вөчанныд вөтјасыс збыль,

Вежад му... петкөдчас выль:

Пармаын лыд-һи-щөт кутас—

Буксыны заводлөн труба,

Грымөдны машина вөрти,

Парөкоґ— ји-море-шөрти...

ҶорҶав-жө, көмі му кољаоз ҶоріҶөн,

Сөлаоз сінјасөн, гөрд лежнөг чветјасөн,

Быдмы-жө, пармашөр коз,

Кісмы-жө, керөсдор оз!

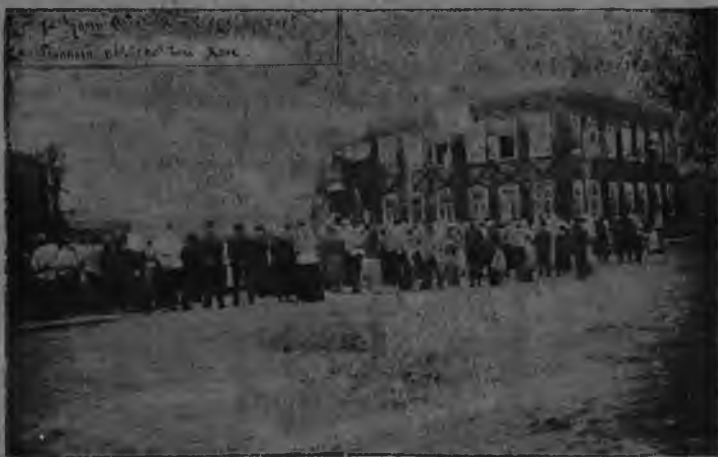
Һимкоґас, кыпыда һумјав:

Кыалыс петөмсө адҶин,

Асывлыс ловшысө кылан—

Пармаын гораа былан.

Ілля-Вас.

Віґму-ужалөм-петкөдлан-выставка керка, Сыктывдін карын.

Њекор оз вун...

Пабріклөн, заводлөн
Шынітөв сулалөм,
Пуьлалөн, војтөв-моз,
Љок-ногөн шуьлалөм

Њекор оз вун.

Чорыда кіјасын
Віньтовка кутөмыс,
Бокөвөј горш јөзөс
Ас-муыс вөтлөмыс

Њекор оз вун.

Љок олөм путкылтөм,
Выь олөм лөбөдөм,
Ас-пыщса љок јөзкөд
Чорыда вермагөм

Њекор оз вун.

Щыглункөд, гөльлункөд
Өтулыс воьсагөм,
Быдгама пікјасыс
Ас-вынөн мездыгөм

Њекор оз вун.

Егө-тај вошласөј
Мезлунтө коргігөн,
Егө-тај повьылөј
Важ олөм вежігөн...

Њекор оз вун.

Шынітөв сулалыс
Заводјас вөрәөдім,
Щыкөм-ін, сімөм-ін
Мавталім, лөбөдім...

Њекор оз вун.

Васө-пі.

Вына том војтырлы.

Олөм вогсіс вылыс-выльө,
„Суьлыс“ ідралім-нын шој.
Југдіс, вежөрміс том војтыр,
Јонміс налөн өні сој.

Том јөз вежөрміс дас воөн,—
Сөветвластлөн јонміс вуж...
Сөнјас, төм јөз, міјан чорьіс,
Вермам вөчны мі быд уж.

дас во-чөж-нын олөм југыд—
Вескыд тужөд мунам мі;
долыд олөм, гажа олөм
Бур Октябрлөн вөчө кі.

Спіра-Прокө.

Сар-дырса олөм.

Сар-дырји сөкыда, вокјас, ме олі:
Ужалан, ужалан—щыг-нigö-пөт.
Быд југыдкiзаныг сартөг ме полі.
Мыј лоө вольаныс, секи ег төд.

Сиктад-кө кущөмкө чина-морт воас,
Көч сылөн чир-ыжда ічөтiк чін,
Топкө-нын сөлөмыд: „Мыј бара лоас?..
Суран-кө тащөмлы, бурөн он мын!..“

Кывлан-кө, земскөј-пө скод-вылө локтө,
Адзан-кө земскөјлыг зорінік тош,
Вунөдан баттө-і, мамтө-і, воктө,
Быттөкө те-возын сулалө ош.

Земскөј-кө горөдлас—зік вегөпөран,
Вічөдлас те-вылө—кынмылас вір.
Сібырө ыстас-да, мыј ськөд керан?
Мужикыд сы-возын—ічөтiк шыр.

Өтчыд ме сы-дырји смелітчі шуны:
„Школаыд важыгань муса-коф мем!“
Штрапујтіс стервоыд. Регыд-тај вуні
Сы-бөрын кущөм і школаыд ем...

Станөвөј сещөм-жө: көјін-моз шөјтө,
Ісабө, коргыбө, ачыс зев скөр;
Мукөдөс повчөдлө, мукөдөс нөјтө,
Льок-кынзі нінөмтор некор оз кер.

Коркө-тај сотскөјө бөрјісны менө.
Петкөдліс станөвөј сотскөјлы пуж:
„Јурнад і кокнад-пө нылышта тенө,
Он-кө-пө сарыдлы служітны куж!“

Лоі мем, куфу-моз, котравны сені,
Кывзысны, оз-ө мыј „шогмытөм“ кыв.
Щөктыліс станөвөј (јаңзім-на өні!)
Вајлыны вој-кежлө мічажык ныв...

Празнікө ывлаө ураднік петас:
Сабляыс југјалө, сінјасыс јог.
Мукөдлы нінөмыг нырвомад сетас.
Вочакыв лешаклы шуны оз поч...

Керка-кө стрөітан, өбјешцік лычкө:
„Вөрыд-пө ме улын! Мемыг-пө пов!“
Јајтө-і, выјтө-і, фенгатө пычкө,
Вільөдас сещөмөз, пөтлытөм лов!

Өбјешцік-гөтырыс лок вөлі міјан,
Пырас-да, горөдас: „Kodi-пө ме?“

Скөрма-кө, сувтас-пө стрөйбайд тіјан!..“
 Ödjöжык вiнала мөдөдан те.

Јукталан устөз-да, еща-на тајө:
 „Аски-пө ышкыны мијанлы лок!“
 Төдөмыс, вөчан мыј щөктөны најө,
 Регыд-тај визвылад котөртас кок...

Лесникыс јона-жө ме вөлі пола.
 Лесниклөн сещөм-жө пөтлытөм лов.
 Стрөйтчөм зев вөлі мијанлы сола,
 Көт сөгга коз-улын на-вөсна ов...

Уна ме сортовка төвјасын лөзлі,
 Лым-пиын ујавлі, кынтывлі кок.
 Уна ме шпал секі лөсавлі-всчлі,
 Унаыс дојмывлі, горөфлі: ок!

Лыффыны кутан-да, нажетка—нинөм.
 Пөдрадщик вiсталө: чинөма дон.
 Виөдлан сы-вылө—полтчөма кынөм,
 Ужалыс-вiр-вылас щөгөма пон!

Мыј сөгга та-вылө ужалыс шуан?
 Ыжыдкөд венчыны, ферт, абу шан.
 Шогыдла медбөрја фөнгатө јуан,
 Көт-ескө колө-на заптыштны һаһ...

Уждысаһ купечлыс, пікө-кө воан.
 Топөдас коһөрөс вузасыс морт.
 Кувтөз-һин вузасыс кок-улын лоан,
 Оз-һин i быдмывлы чегјасөм борд.

Пукталан, пукталан купечлыс зөптө
 Кыс теныд сурыштас нажетка-тор;
 Пыр сiјө ыждалә, һырјассө лептө:
 „Мыјла-пө локтан? Ме тенө ог кор!“

Сөлыштас вузасыс гөлыдлы сiнмас,
 Гөлыд-кө фөнгасө дыржык оз вај...
 ферт-ескө, чорыда сөләмад iнмас,
 Скөрман-да, зев-на те iчөтик кај...

Јона ме шенчывлі: мыјла-нө сiзи?
 Мыјла оз кокһавлы мырғыслөн һоп?
 Кытчө ме томлунсө, мајбырөј, визі...
 „Јен тазі сiјөма!“—вiсталө һоп.

Сорһитан һопкөд да фiвоыд бөгтас:
 „Јенмыд-пө омөльсө гөлы оз вөч,
 Сылы-пө паскыда рај-өзөс вөгтас,
 Озыра олысө сөтчө оз лөз!“

Поп-һогөн, мијанлы му-вылын сөкыд:
 Кулам-кө, адқам ми бур оланiн;

Мувывса озырсө суас-на рөкыд,
 Кор сылөн нем-кежлө тупкыгас гин.
 Чajtлiм ми, раj-пыщкас уна-ын олө
 Мижан-коф мужик-и, баба-и, зон.
 Зев-ескө лөгыд-да, сетчө-на колө
 Ми-воклы мынтыны вель ыжыд дон.

Мамөj-таj кули-да, поп меным шуис:
 „Кевми-пө мамыдлы ме jугыд раj!“
 Кевмөмгыс мөс менам картагс нүис
 даj jешщө корө-на: „Кукантө ваj!“

Оли ме, ужали, шojтчөг ег төдлы,
 Бурсө ег адзывлы, щыг-нiсө-пөт,
 Зiла ме вiчкоө jурбитны ветли,
 Ньекыз-таj jенмыд мем шудсө ез сет.

Вojнанд панзис-да, коңорлы лоi
 Окопын пукавны кык во да жын.
 Омөла сени ме jуi да соjи.
 Ньajt-пiын туплаги, коkjасөj кын.

Куjимыс ранiтчи. Гортө оз лезны.
 „Сар-вөсна колө-пө пуктыны лов!“
 Морт вiжан ужсө мем щөктисны вөчны:
 „Немечөс ловjөн-пө коьны оз ков!“

Косасан, вiжалан... Сафjасыд бырө.
 Музысла угалан, бытфөккө код.
 Көт-ескө пыран-нын ва-пыщкө—jирө...
 Шojтчыны локтан-да, он-на-таj вод.

Смотр-вылө зводнөjыд велөдны пондас,
 Равөстас: „Ставныд-пө сволочjас тi!“
 Нырвомад беталас, бокнымөс шонтас.
 Сы-возын, понjас-моз, котралам ми..

Gөктөdic вojнаыс мижанлыг олөм,
 Сijө-жө вojнаыс jурдөdic jур:
 Уналөн вошөма сар-возын полөм,
 Уналөн мөвпалөм лоөма бур.

dөзмисны салдатjас вiрнысө кiтны;
 Гөьjаслы вojнаыд зiк лоi мат.
 Быдлаө jуөрjас кутисны пiстны:
 Локтө-пө, матысмө гажажык кад.

Адзисны вojтырjас: вөьаныс дiнас!
 Сафмөдчiс өтпырjө ужалыг jөз,
 Сувтiс да орөdic гаффалөм кiнас
 Вiрjуыс сарлыг да озырлыг гез.

Ыжыдтор Певралса лунө ми вөчим:
 Став гырыг кырнышлы тупкалим вом,

Налыг лок керөмсө арталім-течім,
 Зоқөссө бөстім мі, пөрыг і том.

Певралса лун-бөрын регыфік воіс
 Шондіыг мічажык Октабрса лун.
 Октабрыс буржујсө гырјын-моз тојіс,
 Шөвк-вылын уғыслыг палөдіс ун.

Октабрыс петкөдіс сөд-пемыд вөрыс,
 Сеталіс міжанлы быҕсама бур.
 Пабрікын ужалыс, салдат да гөрыс
 Југыдлаң тувчтісны, лептісны јур.

Өні ме лөғыда куті-нын төдны:
 Мі-воклы, гөлыдлы, „рајјасыд“ көн.
 Он-кө куж ачыд те бур інө петны,
 Оз теныд отсавлы абутөм јен!

Өні ме, важ-бөрад, вескыда ловзі;
 Бымыштіс, јонмөдчіс вуңдалөм борд;
 Некодыс, нінөмыс өні ог повзы:
 Абу ме шогмытөм, шыбытөм морт!

Гөль морт.

Сыктывдін кар.

Аңјаслы.

(Октябрса револютсиялы дас во тырөм-куза).

—Аңјас, тiјан важга олөм
 Некодыр оз вунлы:
 Теныд некор оз поз вөлі
 Гортсыд петны, мунны.
 Гөкыд уж те сөмын төдлин,
 Јона музліс сојыд;
 Омөла те, коңөр, водлин,—
 Шоча воліс војыд.
 Пыр-на верөс-возын полөм
 Тенад зев-на уна.
 Кор-нө тенад, комі аңөј,
 Полөмјасыд вунө?
 Шыбытлы-нын важга шогтө,
 Шенышт лөка олөм!
 Вылыг-олөм теныд локтө,
 Вунө тенад полөм.

Садымы, пыркнит узан-унтө,
 Бура дыр-нын узин;
 Октябр-биөн кі-кок шонты,
 Кын сөлөмтө пузөд,
 дасөд Октябр теныд таяө
 Ваяө коккөд уна:
 долыд дум мед јурад каяө,
 Курыд шог мед вунө.
 Комі аңлөя важга олөм
 Некодыр оз вунлы.
 Кад-нын теныд дасөд вонад
 Выл-туј-куза мунны.
 Ен те жујвиқ, комі аңөј,
 Ен мун јөзыг торјөн;
 Муса чојөј, муса мамөј,
 Сувт-жө, агтө дорјы!

Сим-Ваъ.

Төвлөн да вор-ділөн тыш.

(поема)

I.

Шпынвиқө вөр-ді. Нумјалө,
 Олөм-вылас серавлө.
 Пујасыс вылө јур лептөмаг:
 Јенежөз сузөдөһны;
 Кымөрөс мунігөн кутөны,
 Шонді југөр вевтөһны;
 Щөкыд лапјасөн кысөмаде,—
 Ордым-туј тупкөһны.
 Вөр-діті мунны-ні, локны
 Пујасыс лөзтөг он піет.
 Пөтка-кө лебзигөн пукөас,
 Щөкыд вөр-пөвсад вошас;
 Зверјас-кө ылысань воасны.—
 Сетчө-жө зугөасны.
 Јона-нын важысань діыс сен сулалө:
 Уна пу пөрөма, вылјасөн быдмөма.
 Шонді-жө јенежөан сы-вылө візөдө,
 Скөрмөһөн, локногыс чорыда шуалө:
 „Бырө гае вөр-діыс, пујасыс пөрасны,
 Олөмјас татөһні мөһногса лоасны“.

II.

Вoйтoв сен шуҗлалo, ветлo,
 Bopa-dio лyкaoб;
 Пyжacco мyбaыc нyклo,—
 Трoпoкco тopjбa чeгo...
 Bopa-di-вoмoныc вyжны
 Oз тырмы тoлыдлoн вын.
 Mода-мoдныcкoд пyжacыc
 Куз лaпжacнac гapтчoмac,
 Увжacнаныc, тyгaннаныc
 Зев гopa кыбoмaбo.
 Кыбoмнac, лaпжacнac гapтчoмнac
 Boйтoвлыг вoзблaн тyj
 Тyпкoмa, вoчoмa пaдмoд,—
 Чaйтoны: вoйтoв-пo joј.

Јона-нын вaжыгaн вoр-diыc сулалo;
 Уна пy пoрoмa, вылжacoн бымoмa.
 Шoндi-жo јeнeжгaн cы-вылo вiзoдo,
 Скoрмoмoн, лoкнoгыe чoрыдa шуалo:
 „Byрo тaг вoр-diыc, пyжacыc пoрacны,
 Oлoмjac вeжacны—мoднoгca лoacны“.

III.

Вoйтoв пыр шуҗлалo, ветлo,
 Ac-вылac фивyјтчo, шeнзo:
 Мыjлa вoр-di вyжны oз вepмы,
 Мыjлa выныc oз тырмы?
 Вiзoдлo вылo, вiзoдлo
 Улo; бyдлaыe кoрo
 Bop-diтi вyжан тyј-индoд:
 Aбу-o кyщoмкo пacјac.
 Oтиклы-мoдлы нoрaслo,
 Шoгoсo i лoкoсo вeтaвлo.
 Пoрaдн бoрдлывлo, cывлo,
 Goкыд oлoм вiдлывлo:
 Bылыe oлoмcо кaчтывлo,
 Cijoc лoбoдoм-јылыe мoвпaвлo.

Јона-нын вaжыгaн ciз cijo мунoмa,
 Уна-нoг oлoм мyвылac вeжлacoмa.
 Boйтoвлыг-жo вoр-diыe мyнaн тyјcо
 Бyрoн i лoкoн—бyдногыc пыклoмa;
 di-вoмoн вyжoмыг лaпжacoн кyтлoмa,
 Шoндi-јyгoр yбoмыг тyгaнoн вiзлoмa.

IV.

Куз-вoрa di пыр сулалo,
 Oлoм-вылac нyмjалo;
 Kоди нинoмo cijoc пyктo,
 Ha-вылo cкoрaлo.
 Куз тyгaнжacнac пыр кoсo
 Јyгыд шoндi cyзoдны,
 Пaскыд лaпжacнac јyгыдcо
 Moд aдoмыг вeвeтныны.
 Acco зeв ыжыдo пyктo—

Быдсөнөс улас өинө;
 Ассө-кыңзыс мувылас
 Оз радејт некодөс:
 Быдсөнөс ічің-моз кеэовтө—
 Шогмытөм-һинөмө пунктө.

Јона-һиң важысаң сиз сижө мунөма,
 Уна-ног олөм мувылас вежласөма.
 Војтөвлыг-жө вөра-дйыс мунан тујсө
 Бурөн і лөкөн—быдногыс пыклөма;
 ді-вөмөн вужөмыг лапјасөн кутлөма,
 Шонді-југөр угөмыг туганөн віңлөма.

V.

Војтөв јона дыр ветліс,—
 Вөр-дйыг мездыгны көсјіс;
 Отсөг мыј-вермөмыс корөіс,
 Ебөс содтөдјас өктіс.
 Ветлігөн јуаөліс војтөв
 Шонділыг мездыган туј,
 Наңбык өктіс пыр сижө
 Шонділыг віөталөм кывјас;
 Уна кор чукөртіс кывсө—
 Јурас төдөмыс чужі;
 Адјіс сек мездыган тујсө,
 Ебөс содтөдыс лоі.
 Скөрыг сек горөдіс сижө,—
 Вөр-ділы олөм пом өіјіс:

„Јона те важысан менө мучітлін,
 Вөлаөн ветлан туј менгым те пыкльвлін,
 Олөмад олөмс менгым те чінтывлін,
 Нимкода вылөмс шогөмө пөртльвлін.
 Көт ыждаөлің, кратајтчін ме-вылын те—
 Тугантө суја-жө му-пыщкө ме!“

VI.

Чукөстіс војтөв кымөрөс,
 Ыжыд јура кунөрөс,
 Куз-вөра діс пөрөдны,
 Вуж-бердті пу керавны.
 Ыжыдалөмыг дугөдны,
 ділыг олөм помавны,
 Төвлы вөлаөн ветлан туј
 Вөра-ділыг мырөффыны,
 Шонділыг бансө, адқөмсө
 Быд пельсө лікмөдны,
 Олөмсө і вылөмсө
 Быдөнлыг өткофавны,
 Вын-ебөссө өтлаавны,
 Ем-абуөн јуксыны.

Шонді сен јенежсаң қірдалө, југјалө,
 Горд рөмөн, мөшкаөн, зарһиөн пөртмаөд,
 долыда віңдөдө, қоріңдөн өвтчө,
 Југыднас, шоныднас муыввсө кіөкалө;
 Лөк олөм-вылөмсө муыввгыс пожјалө,
 Војтөвлыг, кымөрлыг вын-ебөс содтыштө.

VII.

Војтөв шуғлалө, ковалө,
 Вөра-дiс пас-вартө;
 Пујаслыг увјассө резјө,
 Вундө, керавтөг чегјалө.
 Паскыд лапта, вылын жура
 Пујасыд төдiсны сек:
 Матыгмө војтөвгаң, жура
 Кымөрсаң најөлы лок.
 Повчiсны поснi пујасыс,
 Шычiсны гырыгјасыс,—
 Кыпөдiсны костаныс зык:
 Поснi гырыгөс мыждө,
 Гырыгыс поснiсө вiддө—
 Ас-вывгыс вештөны мыж.
 Шондi сен јенежгаң зiрдалө, југјалө,
 Гөрд рөмөн, зарнiөн, мөшкаөн пөртмасө,
 долыда вiчөддө, зорiчөн өвтчө,
 Југыднас, шоныднас мувывсө кiскалө;
 Лок олөм вылөмсө мувывгыс пожјалө,
 Војтөвлыг, кымөрлыг вын-ебс содтыштө.

VIII.

Вөр-дi шычiс—оз i өвгы,
 Зык пыр ыждө, лыбө сен;
 Поснi гырыгылыг оз кывзы,
 Паныд најө шуөны:
 „Гырыг пујас мыжа татыг,
 Мыјла најө мунан туж
 Нем думајттөг војвыв төвлыг
 Ебөс сүзтөг кутiсны.“
 Гырыг пујас налы скөрыс:—
 „дугдөј, зыңгөмныд тi сен!
 Тiјантөг-нiн шогыс тырыс;
 Важсө өнi он бергөд...
 Мi-кө воңвыв тајөс төдiм,
 Секi кудјө төвсө јөртiм“.
 Шондi сен јенежгаң зiрдалө, југјалө,
 Вылыгаң чужөмсө гажаа мытчөма;
 Војтөвлы вермасны кужөмјас iндалө,
 Жар-бинас пујассө јывгаңыс коемөддө;
 Лок, өмөл пежјассө бырөдны кокнөддө,
 Бур олөм-вылөмсө вөчнысө отсалө.

IX.

Гырыг пујасыс лок-пырыг
 Поснiјасылы шуөны:
 „Ен жалiтөј муыдлыг вын:
 Вiјалөј став турунсө i гумсө,
 Најөгы нiнөм—натөг мi олам,—
 Олөмлыг нужөдам пом.
 Војтөлөс, кымөрөс песам-на,
 Гашкө мi-на i вермам-на;
 Код-на-i төдас, мыј лөб...

Пондамō коасны мi!
 Кокнi олōм ог-на воштō,
 Тōв-улō огō-на водō;
 Воjтōв-улō пырōм-дорыс
 Кувны буржык тышас!“

Шондi сен jeneжсаң ǳирдалō, југјалō,
 Вылысаң чужōмсō гажаа мытчōма;
 Воjтōвлы вермасны кужōмјас индалō,
 Жар-бинас пујассō јывсаңыс космōдō;
 Лок, омōл пежјассō бырōдны кокнōдō,
 Бур олōм-вылōмсō вōчнысō отсалō.

X.

Воjтōв сен шуtлалō, ветлō,
 Пујассō нуклалō, чејјалō,
 Вын-ебōс чукōртō содтō—
 Тōвнырјасōс чуксалō.
 Асыввысаң i лунвысаң,
 Сарiǳ-сајсаң, му-помсаң
 Тōвнырјасыд чукōртчiсны,
 Воjтōв-дiнō јiтчiсны.
 Сек-тај вōра-дi ез воǳсае,—
 Тōвлы тujсō ез тупкы...
 Сōмын пујасыс бōрдiсны,
 Југыд шондiсōс јорiсны;
 Вужјассō вылō лепталiсны,—
 Олōм мōдлы етiсны..

Шондi сен jeneжсаң, вылысаң ǳирдалō,
 Воjтōвкōд отвылыс выл олōм лōгōдō;
 Важ олōмлыс кољассō мувывгыс чышкō,
 Југыднас, шōныднас тōв-сōлōм гажōдō;
 Кужтōмсō, помкасō воjтōвлыс весалō,
 Вōр-дiсōс вермōмла сōлōмсаң радлō.

О м р а

Јаранјас.

Омөт во.

Төдлім „жежд-дырса во“,
Омөт во.

Сыыс омөтлүс оз ло,
Өз-нын ло.

Кодлы бөрдөм, кодлы төш,
Містөм төш,—

Локтис Латкін, југыд плеш,
Паскыд плеш.

„Ме-пө өні ыжд морт,
Чіна морт.

Господин ме, абу јорт.
Абу јорт.

Губернатор—менам чін,
Зарны чін.

Му-пыр адзө менам сін,
Југыд сін.

Сөветвласт-вылө ме лок,
Вывті лок.

Сылыс чегјала ме кок,
Кі і кок.

Kodі ме-дор, накөд бур,
Јона бур.

Лепта земстволыс ме јур,
Уөбм јур.

Сеоса вогта манастыр,
Манастыр,

Јенлөн милбет мед оз быр,
Med оз быр.

Комі јөзкөд лоа шаң,
Бур да шаң.

Ваја татчө жежд һаң,
Чбсһыд һаң.

Көлач, булкі, сакар, щаж,—
Сакар, щаж.

Комі муын вөча рај,
Гажа рај!..“

Тази шулис Латкін-Гтеп,
Плеша-Гтеп.

Сөмын шонтис асһыс щеп,
Жужыд щеп.

Помөз куштис Сыктыв-кар,
Комі кар.

Гөлкөд вөлі лок да јар,
Пон-код јар.

Уна мортлыс бөгтис лов,
Віјис лов.

„Господинөн“ дыр ез ов,
Ез-тај ов.

Регыд пышјис сы-һи-саф,
Сы һи-саф.

Вөтліс сіјөс комі даф,
Скөрмөм даф...

Өні Гтелө бара тан,
Бара тан.

Іган-сајын, шонді-бан,
Шонді-бан *).

Јуе.

*) Степан Латкінөс, таво оентябр төлысын, ләјлісны.

Частушкајас.

(Октябрса револутсијалы дас во тыріг-кежлө).

Менам мусук частö волö,
Оз-тај мајбыр сылөн вун...
дас во Гёрд-власт мијан олö,
Јонмö быдмö луныг-лун.

Менам мусук сапöг вурö,
Вурган сылөн век ем тыр...
Таво велöдчыны бура
Бостлöј зїла ставөн пыр.

✠ Важ, लोक олöм гөрјөн гöрам,—
Ставнас перјам сігмöм вуж.
Льенін-ногөн олöм дорам:
Сіјö медга векыд уж.

Комі муын меным долыд,
Муины бокö зік ог мын...
Арміјаным мијан чорыд;
Озыр јöзлы сузчас вын!

Сіз-Паш.

Кос-вылö...

Выл олöм дорыјас, котыр-том јöз,
Вöчамöј пемыдкöд кос,—
Косалам озырлыг мед-бөрја вез—
Југыдлун ас-кїд бост.

Став бурсö озырыд важöнтö тöдліс,
А гöллы вичмöдліс уж,
Власт-бердыг, школаыг ми-вокöс вöтліс
Те-пö гöл—öбд ужын фуж.

Ор петан олöмыд пöдтіс зев дыр,
Оласног ез лолы ліч...
Öтвылыг пузöдам өлöмын вїр,—
Кос-вылö петамö сіз.

Пармазон

Ыж соҗыс пон.

(Gölmöwan via lord Чемберленлы).

Ветліс-муніс јөрјас-пөлән
 Ыжбс соҗыс пон.
 Сылән ез вөв ыбти поләм,—
 Горш-әд вөлі вом.
 Уна ыжлыс ловсө бөстис—
 Уна вөчис „грек“...
 Сіјән аслыс тујсө вөстис,
 Бура оліс сек.
 Өти тувсов југыд војө,
 Узө ставыс кор,
 Понјыд ыжбс вөлі сојө—
 Мувыв чөскыд-тор.
 Недыр-мыгчи лыјөм кылтс:
 Сојміс понлән бок...
 Тази лок пон оліс-выліс,
 Кытчбз өмерт ез лок.

Сіз-Паш.

Редколлегия:

Ильчуков Ф. Н.

Попов Н. П.

Минин М. П.

Исаков В. А.

Редактор: Н. П. Попов.

Надеев А. Н.

Облит № 321

Т. Устьсысольск.

Тип. Коми

Издательства.

Тираж 700.

ЈУӨРТАС.

Листбокјас.

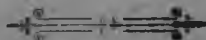
дас во. Ен-пö.	1
Кызи воим Октябрса револутсијаоң. Öльök-Öндрей.	8
Kodi веккöдлö револутсијаоң. Миңин	14
Кушöм тујјасöд мунис дас вога овмöс кыпöдан уж. М.	20

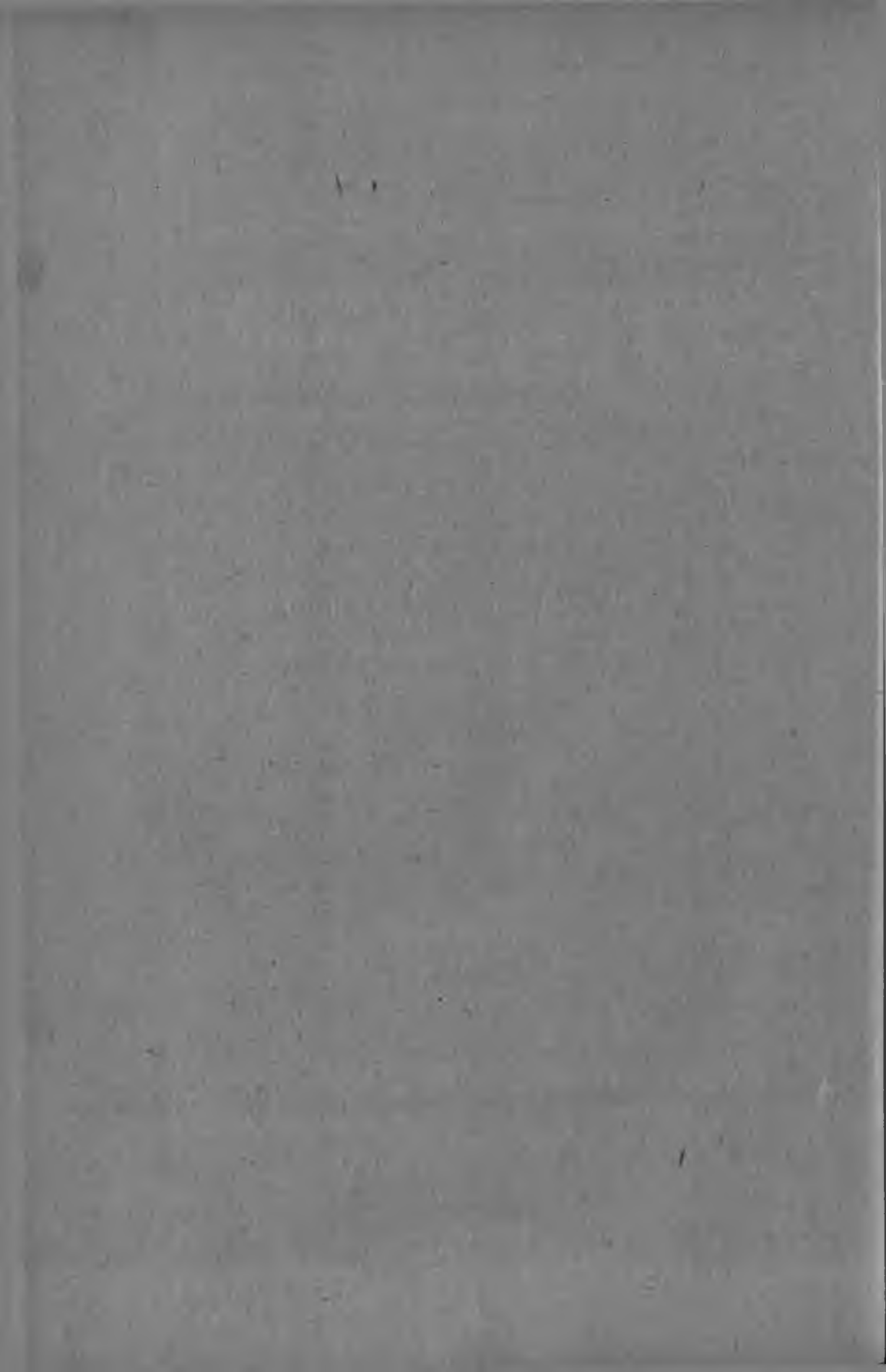
Коми му дас воин.

Сöветјас лөгöдöм. Н.-Уль.	25
Автономија лөгöдöм. Н.-Уль.	28
Комиöдан уж. Н.-Уль.	30
Вөлöгтувса сöветјаслөн уж. Коми-Мишö.	31
Јаранјас. Коми-Мишö.	33
Јöзöс велöдöм. А. Богданов.	35
Коми литература да коми театр. Нобдинса-Виттор.	40
Газетјас да журналјас Комилөн. Сижö-жö.	42
Җоңвиңалун кутöм. Коканҗин Д.	44
Промышленност, вөр петкöдöм, тујјас. Н. Н.	51
Виңму вöдитöм да скöт виңöм. Попов А. В.	57
Вузасöм да потребкоператсија. Т. М.	66
Областувса бјуджет да финансјас. Пед.	72

Коми гижыејас Октябрлы.

Вөзö. Кон-Öль.	77
Октябр. Сиз-Паш.	78
Колö тöдны. Сим-Ваң.	—
„Роман-пу“. Сижö-жö.	79
Бөрја ғылөм. Ильа-Вас.	80
Нөкор оз вун... Васö-пи.	82
Вына том војтырлы. Спира-Прокö.	—
Сар-дырга олөм. Гöль-морт.	83
Аңјаслы. Сим-Ваң.	87
Тöвлөн да вөр-дилөн тыш. Омра.	—
Омöль во. Јус.	92
Частушкајас. Сиз-Паш.	93
Ког-вылö. Пармазон.	—
Ыж гојыг пон. Сиз-Паш.	94

Сузӧдӧй быд-тӧлысын-петан журнал

Ордым

(Лезӧ ВКП (б)-лӧн Обком).

Со мый гижӧны сиктjасан „Ордым“-жылыс:

Извайив вӧлӧстӧ воис
1 № „Ордым“. Крестана
зев жона лыд-дӧны коми
журналтӧ. Извайив вӧлӧст-
ын рочӧн лыд-дыны зев
ещадӧн кужӧны, школаыс-ег-
кӧ 30 во-нын ем-да. Крес-

тана шуӧны: роч-дорсыд-пӧ
тајӧ мијанлы буржык. Бура
гӧгӧрвоӧны i кужӧны лыд-
дыны быд морт. Бур сiам
Обком ВКП (б)-лы да Коми-
гижыс-чукӧрлы комиӧн жур-
нал лезӧмыс.

Избач Љипин Ӧ. I.

Быд номерын:

50—60 гыстбок-сајас, емӧг
серпасјас.

доныс:

гражданалы . . . . . 30 урӧн тӧлыс.
учрежденьејаслы да органiзатсијаслы
—60 урӧн тӧлыс.

**Журнал сузӧдан
адрес:**

Сыктывдiн-нар, Вадорыв-
ульч, 41 № керка,—„Лугыд
Туж“-газет редактсијалы.

31221

Торја-номерѝн њѝбыејаслы – 80 ур.